

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø

Adresseliste

23.04.2025

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/399

Protokoll fra møtet i Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø villreinområder 22.04.2025

Organ:	Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø villreinområder
Tid:	22. april 2025, kl. 10:00 – 14:30
Møteform:	Fysisk, Hjerkin
Godkjent av:	Olav Søderberg
Grunnlag for møtegodtgjørelse	Forberedelse: 5 timer, møte 4,5 timer
Saksbehandler:	Statsforvalteren i Trøndelag, Simon Heier

Deltakere på nemndsmøtet

Kommune	Medlemmer	Deltakelse	Varamedlemmer	Deltakelse
Alvdal	Gjertrud M. Kjølhaug Bakkeng	X	Lars Ernst Jonsmoen	
Dovre	Knut Nytun	X	Mette Onsum Berg	
Folldal	Bente Fossum (nestleder)	X	Runar Trondsgård	
Lesja	Ann-Kathrin Storhaug von Rappe		Eirik Sæther	X
Molde	Arne Håkon Sandnes	X	Frøydis Austigard	
Oppdal	Rune Morten Myrhaug	X	Ingrid Husdal Dørum	
Rauma	Solveig Blindheim	X	Per Egil Solli-Mork	
Rennebu	Mari Stene-Ry	X	Arild Stene	
Sunndal	Olav Søderberg (leder)	X	Astrid Sæter	
Tynset	Einar Kverneggen	*	Ingunn Selboe	
Statsforvalteren	Simon Heier (sekretær)	X		
Statsforvalteren	Stine Krogfjord (sekretær)	X		

*Meldte avbud.

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø villreinområder
c/o Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600, 7734 Steinkjer
E-post: sftlpost@statsforvalteren.no

Leder: Olav Søderberg, mobil tlf. 90 68 68 13, e-post: olav@sunndalen.com
Sekretær: Statsforvalteren i Trøndelag, Simon Heier, tlf. 74 16 80 85, e-post simon.heier@statsforvalteren.no

Saksliste

Saksnr.	Tema
26-2025	Godkjenning av innkalling og saksliste
27-2025	Referat- og orienteringsaker
28-2025	Kvotestørrelse og kvotesammensetning i Knutshø villreinområde
29-2025	Kvotestørrelse og kvotesammensetning i Snøhetta villreinområde
30-2025	Høring - Nye retningslinjer for motorferdsel i utmark for perioden 2026-2030 - Oppdal kommune
31-2025	Habilitetssak
32-2025	Høring - Tiltaksplan for Snøhetta villreinområde
33-2025	Høring - Tiltaksplan for Knutshø villreinområde
34-2025	Høring - Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2036 - Dovre kommune
35-2025	Søknader om tilskudd til vilttiltak i 2025
36-2025	Eventuelt - klagesak på dispensasjon til fuglehundprøver 2025-2026
37-2025	Eventuelt - klagesak i Oppdal kommune

26-2025 – Godkjenning av innkalling og saksliste

Forslag til vedtak

Innkalling og saksliste godkjennes.

Vedtak

Innkalling og saksliste godkjennes.

27-2025 – Referat- og orienteringssaker

Snøskred i Skirådalen

Et snøskred tok minimum 69 (oppdatert) villrein i Snøhetta øst natt til 6. mars^{1,2}. Skredet tok deler av en fostringsflokk. Det var to merkede simler i området, hvorav en døde og en overlevde. Det er uvisst hvor mange villrein som ligger under snøen. Villreinnemnda sendte den 15. mars en anmodning til Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet om ressurser til utgraving og prøvetaking av disse dyrene. Skredfare og værforhold er forutsetninger som et slikt arbeid på å ta hensyn til. Saken fikk mye medieomtale. Saken førte til at det ble satt ut viltkameraer for å overvåke området og at det ble gjennomført prøvetaking av 66 dyr (DNA, skit, foster, vekt, spekklag og kjever).

Folkemøter om tiltaksplaner

Klima- og miljødepartementet arrangerer folkemøte om tiltaksplanen til Snøhetta i Lesja kommune den 09. april 2025. Fra nemnda deltok Olav Søderberg.

Klima- og miljødepartementet arrangerte folkemøte om tiltaksplanen til Knutshø i Oppdal kommune den 10. april 2025. Fra nemnda deltok Olav Søderberg.

Årsmøter i villreinutvalgene

Knutshø den 10. april 2025: Fra nemnda deltok Einar Kverneggen, og sekretariatet. Gikk gjennom bestandsforhold, FoU-prosjektet (GPS) og årsmøtesaker. Årsmøtet vedtok sitt forslag til kvote.

Snøhetta den 11. april 2025: Fra nemnda deltok Olav Søderberg, Rune Morten Myrhaug, (Arne Håkon Sandnes) og sekretariatet. Gikk gjennom bestandsforhold, FoU-prosjektet (GPS) og årsmøtesaker. Årsmøtet vedtok sine forslag til kvoter.

Resultater av merkingen i mars

Det var gode forhold for merking. I Knutshø ble det merket 10 dyr, hvorav 4 bukker og 6 simler. To bukker og ei simle ble merket i området Høg-Gia og resten fra hovedflokkene i vestre del av Oppdal. I Snøhetta ble det merket 2 simler og 1 bukk i vest og 1 bukk og 3 simler i øst. Dere kan følge dyrene på dyreposisjon.no.

Dispensasjon til fuglehundprøver 2025-2026

Villreinnemnda leverte en uttalelse ifbm. sak 18-2025 hvor nemnda uttalte at det ikke burde gis dispensasjon til å avholde prøver vest for E6. Forvalter innstilte saken på linje med uttalelsen til nemnda, men styret endte på et alternativt forslag som tillot aktiviteten på begge sider av E6 etter en votering avgjort med dobbeltstemme.

Møte med NVE om dam Reinsvatn og vedtak knyttet til dam Reinsvatn

Sekretariatet deltok i et møte med nasjonalparkforvalter og NVE den 20. mars. Statkraft ønsket å starte fra og med 1. juni for å ikke risikere at prosjektet brukte et lengre år. Etter møtet med NVE vedtok nasjonalparkstyret at arbeidet ikke skulle starte før 1. juli. Det ble vurdert som viktigere med ro i kalvingsland i juni måned enn om arbeidet skulle ta et år ekstra. Videre sendte NVE et brev til Statkraft der de henstilte om at de skulle samordne og koordinere de fem planlagte/pågående prosjektene fra dam Reinsvatn til Aursjøen.

¹ [Snøskred i Skirådalen påvirker villreinbestanden i Snøhetta | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

² [Minst 50 villrein blei tatt av skred i Skirådalen i Sunndal: Meiner undersøkingar må bli gjort – NRK Møre og Romsdal – Lokale nyheter, TV og radio](#)

Høring av NOU 2025: 3 Ny kulturmiljølov

Utredningen av ny kulturmiljølov³ styrker vernet av kulturminner knyttet til villrein ved å opprettholde automatisk fredning av fangstgroper og andre fangstanlegg fra før 1537, og ved å åpne for særskilt vern av områder der villreinens historiske bruk og ferdsel har satt tydelige spor, som boplasser og ledegjerder. Loven legger også til rette for hensynssoner i arealplanlegging der villreinens kulturhistoriske betydning skal vektlegges, og den samordnes bedre med naturmangfoldloven for å ivareta både natur og kultur. Fjellområder med historisk bruk av villrein løftes fram som verdifulle kulturmiljøer, og bidrar til en helhetlig forståelse av fjellet som både natur- og kulturlandskap. Kun tatt som orienteringssak.

Riving og oppføring av ny fritidsbolig i Oppdal kommune

«Utvalg for bygg- og arealplansaker vedtar i medhold av plan- og bygningsloven § 19-2 å innvilge søknad om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel pkt. 2.4.5 for riving og oppføring av ny fritidsbolig. Det settes følgende vilkår til dispensasjonen, jf. pbl. § 19-2 (1):

• Byggearbeider skal ikke foregå i perioden 1. april til 30. juni. Dette gjelder hvert år fram til ferdigattest er gitt. Begrunnelse er hekkeperioden for fugl og kalvingsperioden for rein.»

Forslag til vedtak

Referat og orienteringssaker tas til etterretning.

Behandling

For sen varsling til nemnda om raset – får ikke gitt svar som representant til de som spør. Naturlig at nemnda får beskjed når de uttaler seg til mediasaker og spesielle hendelser som snøras. Medlemmene må få beskjed med en gang man vet noe.

Ble nevnt at det gikk an å bruke GPS-dyr til å forvalte dag til dag forvaltning på et av folkemøtene – uønsket vei å gå. Handler om å gi reinen nok plass til å bruke de områdene den har behov for.

Fuglehundvedtaket tas opp som en eventueltsak.

Mange prosjekter som vil påvirke stammen i vest. Kommer en konsesjonsbehandling for Aura redesign. Ny mulighet for nye midler til villreinfondet – årlige utbetalinger?

Vedtaket fra Oppdal kommune tas opp som en eventueltsak.

Enstemmig.

Vedtak

Referat og orienteringssaker tas til etterretning med merknader fra behandlingen.

³ [NOU 2025: 3 Ny kulturmiljølov](#)

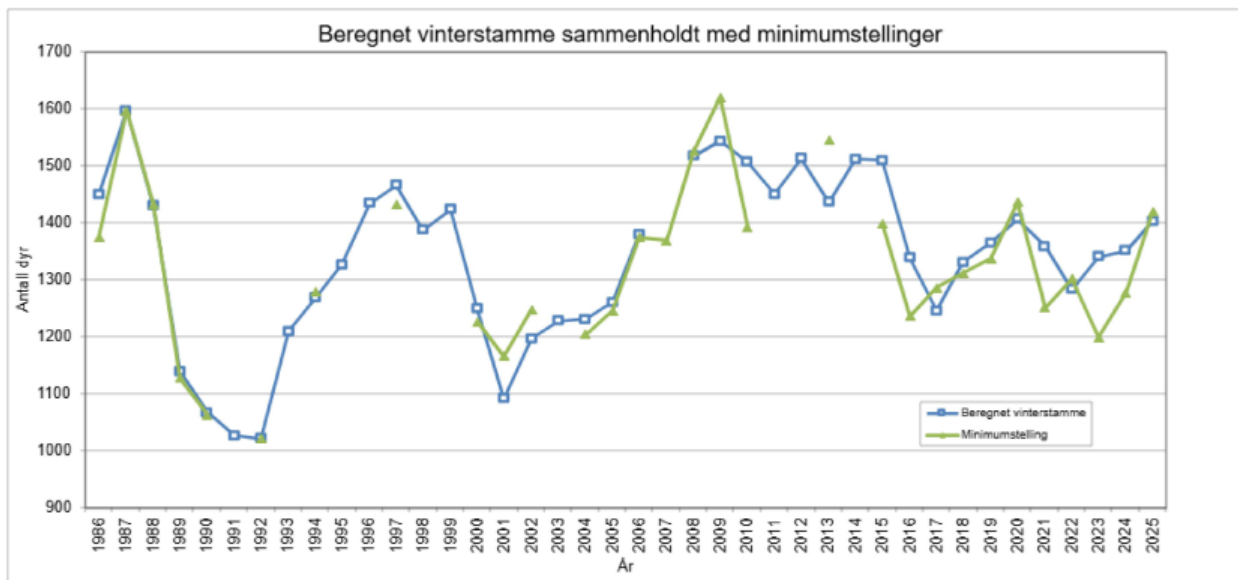
28-2025 – Kvotestørrelse og kvotesammensetning i Knutshø villreinområde

Saksopplysninger

I følge § 28 om «Fastsettelse av fellingskvote og beregning av minsteareal», i forskrift om forvaltning av hjortevilt, skal villreinnemnda årlig vedta fellingskvote for hvert villreinområde innen 1. mai. Der det foreligger godkjent bestandsplan, skal villreinnemnda legge denne til grunn for sitt årlige vedtak om fellingskvote.

Det er en målsetting i bestandsplanen for Knutshø villreinområde for perioden 2023-2027 å ha en vinterstamme på 1500 dyr. Utrekning av kvotene baseres på beregnet stammestørrelse, forventet tilvekst ut fra gjennomsnittlig tilvekst de foregående år, og avgang av dyr. Punkt 7.5 i bestandsplanen viser hvordan beregningene gjennomføres.

Beregnet vinterstamme i 2024/2025 var 1404 dyr og minimumstillingen som ble utført den 07.02.2025 viste 1421 dyr. Minimumstillingen er en kontroll på beregnet stammestørrelse. Minimumstillingen er hovedgrunlaget for kvotevurderinger i 2025. Utvalget påpeker at minimumstillingen samsvarer godt med beregnet vinterbestand. Bestandsmodellen som NINA utarbeider beregner bestanden etter jakt 2024 til nærmere 1550 dyr. Utvalget mener det er grunn til å anta at bestanden ligger nær målsetningen i bestandsplanen om en vinterstamme på 1500 dyr.

Figuren er hentet fra årsmeldingen til Knutshø villreinutvalg og viser beregnet vinterstamme sammenholdt med minimumstillinger i Knutshø til og med 2025.

Strukturteiling utføres på høsten etter jakta. Det ble gjennomført en strukturteiling i Knutshø i 19. – 26. september 2024 og var ikke vellykket. Både antallet dyr funnet, og mye bukk i flokk tilsa at det ikke ble et resultat som kunne brukes fra 2024. Tabellen under viser resultater fra strukturteilinger i perioden 2008 – 2024 (tabellen er hentet fra årsmeldingen til Knutshø villreinutvalg for 2024):

År	Dato talt	Ant. flokker	Ant. dyr telt	Kalv (18 - 23%)	Simler (40 - 44%)	Ungbuk k (7 - 9%)	Bukk 2 år (7 - 9%)	Eldre bukk (18 - 22%)
Målsetninger i bestandsplanen:								
2008		9	507	20.9	41.2	10.5	7.2	20.3
2009		4	768	23.3	42.8	6.3	8.5	19.1
2010		1	575	17.6	49.4	6.1	10.1	16.9
2011		2	430	19.3	47.0	5.6	8.4	19.7
2012	15.-19.okt	3	1012	19.2	47.8	7.0	7.8	18.2
2013	24-Oct	2	478	22.4	45.8	6.1	8.8	16.9
2014	27-Oct	1	452	18.1	45.3	6.0	11.7	18.8
2015	09-11.okt	2	561	23.4	41.5	4.6	7.0	23.5
2016	5-13.okt	3	645	23.0	42.5	7.0	8.0	19.5
2017	9-20.okt	2	397	24.2	41.8	5.5	7.6	20.9
2018	10-Oct	3	567	24.9	46.6	5.1	8.7	14.8
2019		Ingen vellykket telling						
2020	11-Nov	1	547	18.0	51.0	6.0	13.0	12.0
2021	18-Oct	1	342	12.9	51.8	8.8	7.9	18.7
2022	20.- 21.sept	3	401	22.7	52.6	4.0	4.0	16.7
2023	03.okt	2	312	16,3	50,6	6,7	5,4	20,8
2024	19. - 26.sept	Ingen vellykket telling						

I forhold til målene i bestandsplanen har andelen kalv vært god (i 2021 var andelen uvanlig lav). Strukturtellingsresultatet fra 2024 ble ikke vellykket og kan dermed ikke brukes i vurderingen. Andelen simle har også i hovedsak vært innenfor målsettingen i bestandsplanen, men simleandelen har i de foregående år vært svært høyt. Andelen bukk i materialet var før 2024 synkende, noe som er naturlig når andelen kalv og særlig simle er stigende.

Kalvetellingen i 2024 ble gjennomført av Norsk institutt for naturforskning. Tellingen gav et resultat på 34,4 kalv pr. 100 simle/ungdyr. Ut fra registreringene har kalveproduksjonen variert de siste 18 årene (2007 - 2024), men den langsiktige trenden viser en tydelig nedadgående trend. Gjennomsnittet for de fem siste årene er 0,38 og tilsier en klassifisering i normen til middels.

Viser andelen kalv per 100 simple/ungdyr fra 2015 til og med 2024. Figuren er hentet fra årsmeldingen til Knutshø Villreinutvalg for 2024.

For Knutshø har det vært en nedadgående trend i slaktevektene på kalv. Gjennomsnittsvekten for de fem siste årene er 16,35 kg (ikke kjønns- og datokorrigert). I kvalitetsnormen fant de en statistisk sikker nedgang i vektene (kjønns- og datokorrigert) og det førte til at den endelige klassifiseringen av slaktevekter ble satt til dårlig kvalitet.

JAKTÅR †	HANNKALV		HUNNKALV	
	GJENNOMSNIITTSVEKT †	ANTALL †	GJENNOMSNIITTSVEKT †	ANTALL †
2020	19,00	30	15,41	27
2021	16,19	16	13,43	14
2022	15,68	19	17,35	26
2023	17,11	35	16,33	48
2024	17,40	42	15,60	42

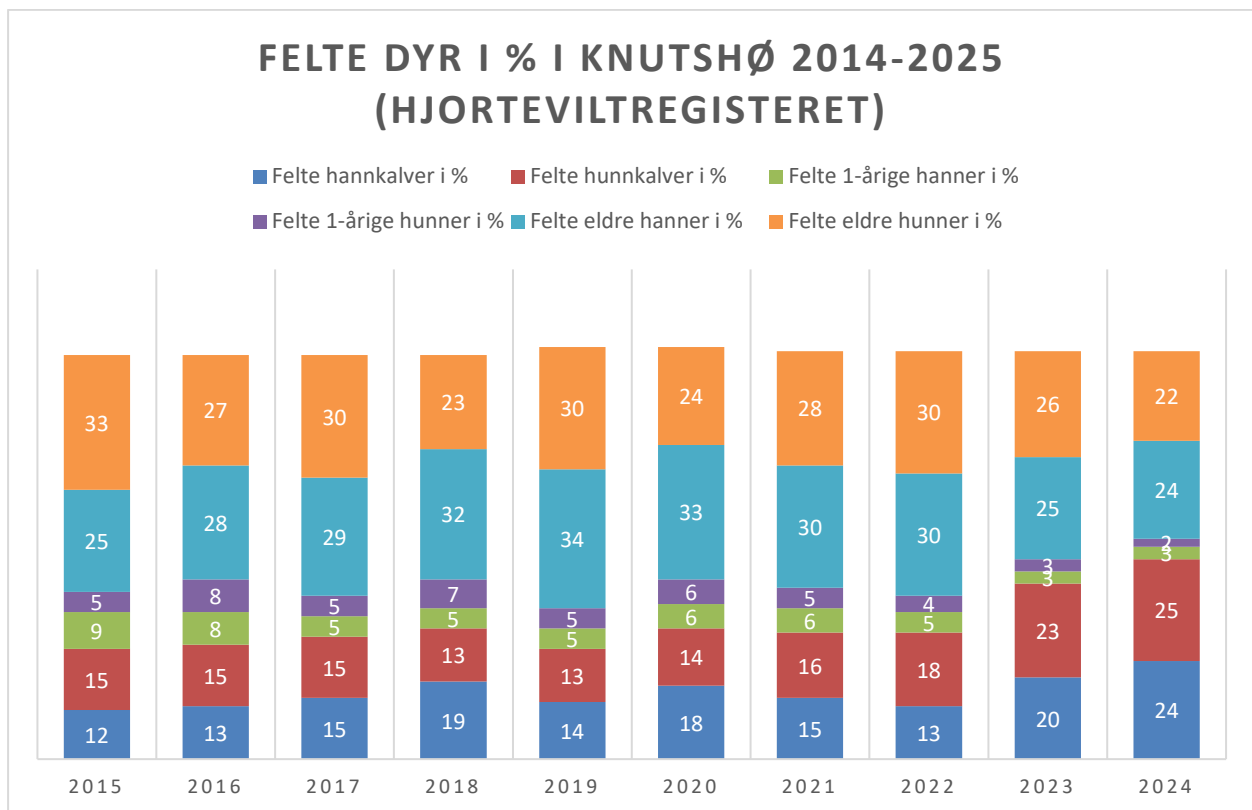
Viser gjennomsnittsvekt for kalv for de fem siste årene i Knutshø. Utviklingen i gjennomsnittlige slaktevekter hos kalver kan gi et godt bilde på endringer i bestandskondisjonen. Det er kun veide vekter som benyttes i utregningen av indeksen

Tabell som viser antall felte dyr, kvote og fellingsprosent i Knutshø Villreinområde fra 2013 til og med 2024 (Kilde: Hjorteviltregisteret):

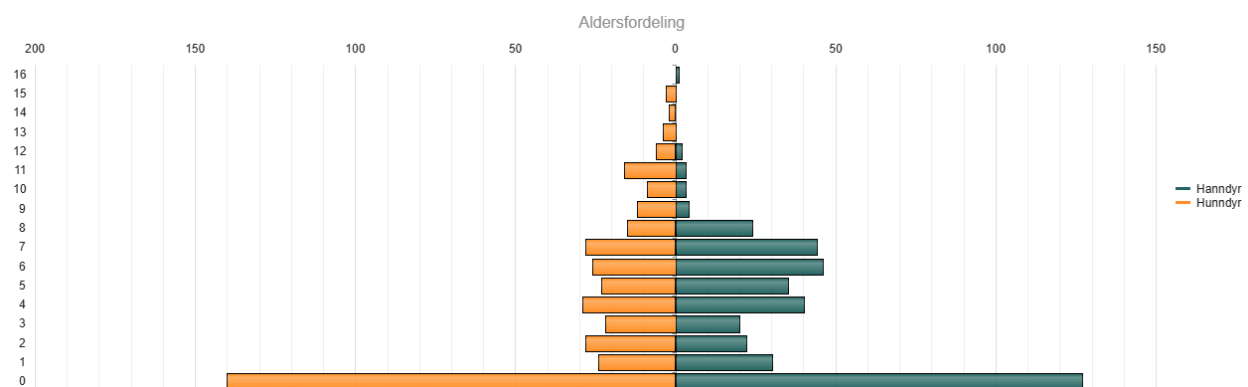
Jaktår	Felte hannkalver	Felte hunnkalver	Felte 1-årige hanner	Felte 1-årige hunner	Felte eldre hanner	Felte eldre hunner	Tildelt totalt	Felte totalt	Fellingsprosent
2015	48	58	37	21	99	132	670	395	59
2016	33	39	21	20	72	68	426	253	59
2017	30	31	11	10	59	60	420	201	48
2018	32	22	8	12	54	39	420	167	40
2019	27	24	9	9	63	56	420	188	45
2020	55	44	19	19	102	74	520	313	60

2021	31	32	13	11	60	56	395	203	51
2022	27	36	10	8	60	61	395	202	51
2023	44	52	6	7	56	57	395	222	56
2024	45	48	6	3	45	42	375	189	50

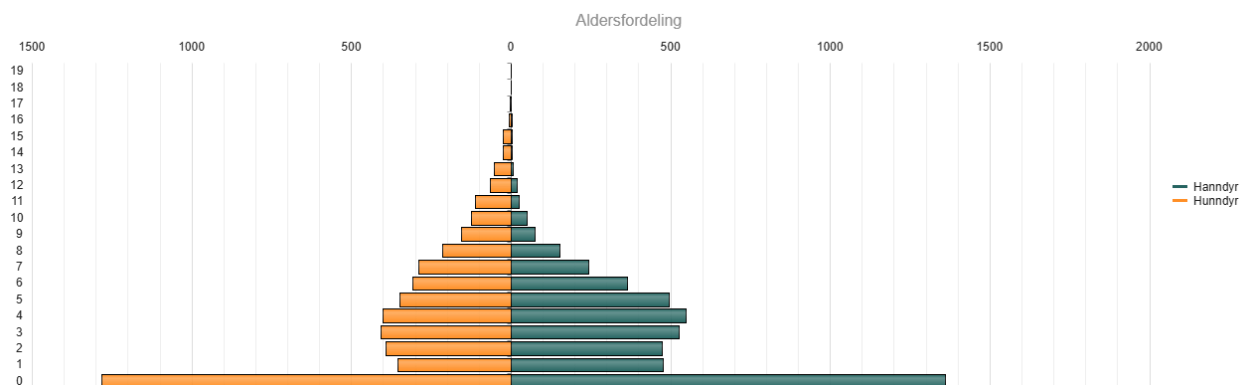
Den prosentvise fordelingen mellom felte dyr har vært relativt stabil i årene 2015-2024, se figuren under. Det er en svak trend med lavere andel felte eldre simler, og det er en svak trend i økt andel uttak av kalv.

Tannsnitt av felte dyr gir nøyaktig alder. Alder på felte simler (fordelingen) antas å speile den reelle alderen i bestanden. Resultatene fra tannsnittingen tyder på at det er en ganske stor andel voksne simler i Knutshø.

Figuren viser alder på rein som felt i Knutshø de siste fem jaktårene. I hvor stor grad dette gjenspeiler alderssammensetningen i den levende bestanden avhenger av fellingstillatelsenes sammensetning og styrken på jaktseleksjon. Figuren er hentet fra Hjorteviltregisteret

Figuren viser alder på rein som felt i hele Norge de siste fem jaktårene. I hvor stor grad dette gjenspeiler alderssammensetningen i den levende bestanden avhenger av fellingstillatelsenes sammensetning og styrken på jaktseleksjon. Figuren er hentet fra Hjorteviltregisteret.

Tallmaterialet er ikke så stort, men det gir ingen grunn til å tro at simlene i bestanden i Knutshø er spesielt unge. Det er mer trolig at simlene i Knutshø er hakket eldre enn snittet i Norge.

Felling som i 2024 50 % felling

Vinterdyr 2025	Ant SU (70 %)	K/100SU (snitt siste 5 år)	Tilvekst	Kvote	50% felling	Naturlig avg. 5%	Vinterdyr 2026
1421	994	38	378	400	200	90	1509
1421	994	38	378	450	225	90	1484
1421	994	38	378	500	250	90	1459
1421	994	38	378	550	275	90	1434
1421	994	38	378	600	300	90	1409
1421	994	38	378	650	325	90	1384

Felling med fellingsprosent gjennomstitt siste 5 år, 57%

Vinterdyr 2025	Ant SU (70 %)	K/100SU (snitt siste 5 år)	Tilvekst	Kvote	57% felling	Naturlig avg. 5%	Vinterdyr 2026
1421	994	38	378	400	228	90	1481
1421	994	38	378	450	257	90	1452
1421	994	38	378	500	285	90	1424
1421	994	38	378	550	314	90	1395
1421	994	38	378	600	342	90	1367
1421	994	38	378	650	371	90	1338

Figuren viser bestandsutviklingen gitt ulike fellingsprosent med noen gitte parametere.

Vurdering

Det har over flere år vært utfordringer med synkende produksjon av kalv i Knutshø villreinområde. Utviklingsbildet vurderes som uheldig, og det vil gi utfordringer med å nå middels eller god tilstand ved neste tilstandsklassifisering etter kvalitetsnormen. En stor andel voksne simler i bestanden er nå avgjørende for å opprettholde produksjonen av antall kalv og til en viss grad kvotene.

Det vil alltid være en viss usikkerhet knyttet til antall dyr, kalveproduksjon, og kjønns- og aldersstruktur i bestanden. Samtidig vil resultatene av de ulike undersøkelsene samlet kunne gi et bilde av bestandssituasjon og utvikling. Utvalgets vurderinger er at bestanden er over målsetting om 1500 vinterdyr, og at bæreevnen ikke blir ikke forringet med en økning i kvoten.

Ut fra naturmangfoldlovens bestemmelser er grunnlaget for jaktuttak til stede. Det er gjennomført både minimumstillinger og beregninger av bestandsstørrelsen. Bestanden antas, med noe usikkerhet, å være noe høyere enn målsettingen skissert i bestandsplanen. Med en kvote på 500 dyr i 2025 mener utvalget at bestanden får en svak til ingen økning til vinteren 2026. Ifølge bestandsplanen skulle det i 2024 økes til en kvote på 400, men samtidig har de forankret at kvotene må justeres og tilpasses underveis ut fra et mål på 1500 vinterdyr i 2028. Her viste utvalget i fjor vilje til å drive adaptiv forvaltning ut ifra den gjeldende kunnskap og forhold, med å redusere kvotene for å kunne nå målsettingen i planen. Dersom man antar at målsettingen overgås til vinteren 2026 er naturlig å øke kvotene deretter selv om bestandsplanen angir en kvote på 400 dyr til jakta i 2025.

Villreinnemnda vedtar årlig fellingskvote for hvert villreinområde innen 1. mai (jf. Hjorteviltforskriften § 28). Hvis godkjent bestandsplan foreligger, skal villreinnemnda legge denne til grunn for sitt årlige vedtak om fellingskvote. For vald med godkjent bestandsplan, tildeles fellingstillatelsene som frie dyr. Bestandsplanen og den skriftlige tilslutningen fungerer da som en bindende avtale mellom villreinnemnda og rettighetshaverne om avskytingsprofilen. Selv om det foreligger godkjenning av en flerårig bestandsplan, skal villreinnemnda likevel vedta fellingskvote årlig, jf. Hjorteviltforskriftens § 29 «*Fellingstillatelser for villrein*». Tildeling av fellingstillatelse er et enkeltvedtak som kan påklages innen tre uker fra mottagelse.

Sekretariatet vurderer i utgangspunktet omsøkt kvotestørrelse og fordeling som god, og vil bidra til at stammen nærmer seg målsetting i bestandsplan. Knutshø Villreinområde er ett vald. Nemnda tildeler hele kvoten til valdet. Valdet avgjør selv hvordan fellingstillatelsene fordeles internt i valdet.

Forslag til vedtak

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø vedtar, med hjemmel i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, § 29, kvotestørrelse for Knutshø villreinområde (vald) på 500 fellingstillatelser. Kvoten fordeles på 60 % kalv, 20 % simle/ungdyr og 20 % fritt dyr.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29. Eventuell klage stiles Miljødirektoratet, men sendes villreinnemnda.

Behandling

Viktig med simleandelen. Det skytes litt simler på fritt-dyr kortene (7 i 2024).

Forslag til vedtak – enstemmig.

Vedtak

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø vedtar, med hjemmel i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, § 29, kvotestørrelse for Knutshø villreinområde (vald) på 500 fellingstillatelser. Kvoten fordeles på 60 % kalv, 20 % simle/ungdyr og 20 % fritt dyr.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29. Eventuell klage stiles Miljødirektoratet, men sendes villreinnemnda.

29-2025 – Kvotestørrelse og kvotesammensetning i Snøhetta villreinområde

Saksopplysninger

I følge § 28 om «Fastsettelse av fellingskvote og beregning av minsteareal», i forskrift om forvaltning av hjortevilt, skal villreinnemnda årlig vedta fellingskvote for hvert villreinområde innen 1. mai. Der det foreligger godkjent bestandsplan, skal villreinnemnda legge denne til grunn for sitt årlige vedtak om fellingskvote.

Snøhetta villreinområde består av to vald; Snøhetta øst og Snøhetta vest. Snøhetta villreinområde har en bestandsplan som er oppe til godkjenning i dette møtet for årene 2024-2028. Bestandsplanen er et styringsdokument for forvaltningen av villreinen i Snøhetta og gjelder for begge valdene.

Snøhetta villreinområde var til og med 2018 ett vald. Villreinutvalget søkte om å dele valdet i to vald, Snøhetta øst og Snøhetta vest. Hovedbegrunnelsen fra utvalget var at stammen i Snøhetta over lang tid hadde blitt forvaltet som to adskilte bestander. Utvalget pekte på at dyrene i Snøhetta vest og Snøhetta øst var ulike i kondisjon og slaktevekter. Og at dette medførte at dyrene i de ulike områdene trengte ulike forvaltningstiltak. Nemnda innvilget søknaden i april 2019.

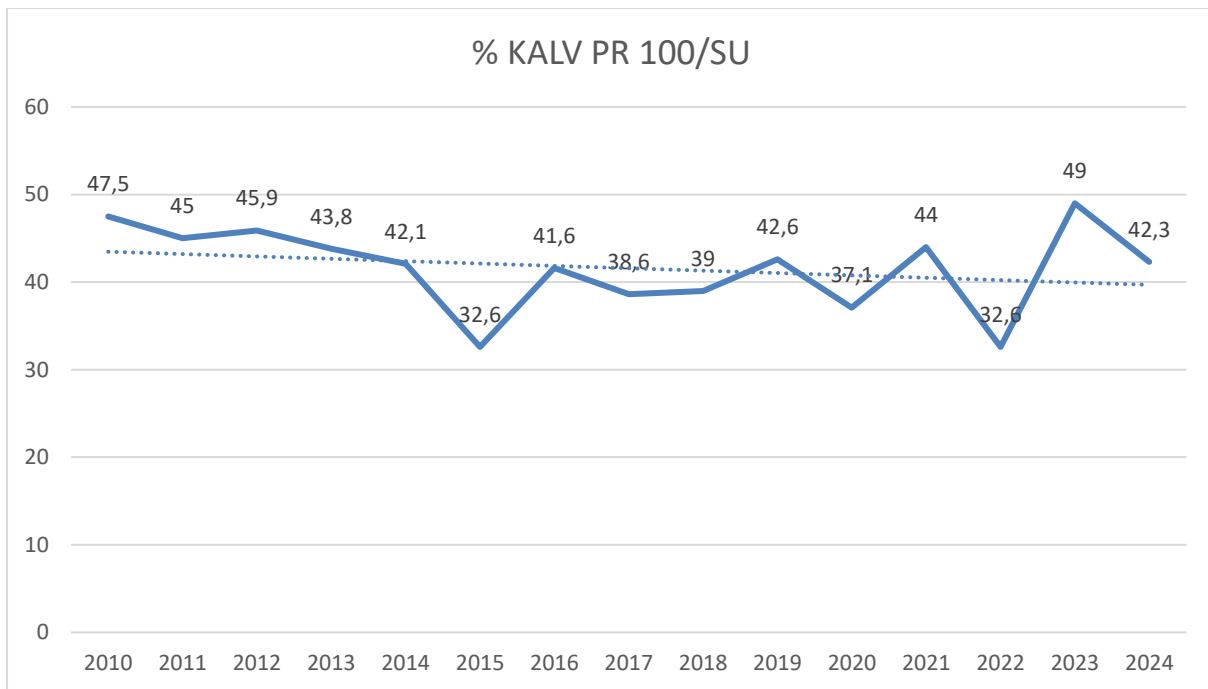
Snøhetta villreinområde skal gjennomføre sitt årsmøte først den 11. april og først da vil de kunne søke om villreinkvote i 2025. Likevel har vi fått innstillingen til årsmøtet som legger opp til følgende kvoter og avskyting:

- En kvote i Snøhetta øst på 900 dyr med en avskytingsprofil på 10 % fritt dyr, 12,5 % kluftbukk, 25 % simle/ungdyr, 52,5 % kalv.
- For Snøhetta vest så er det to forslag til vedtak; 1 - om å frede villreinen for jakt i 2025 og 2 - administrativt uttak 10 kalver. Følgelig så er det ikke forslått en avskytingsprofil.

Snøhetta øst:

Det ble den 11. januar gjennomført minimumstelling av villrein i Snøhetta øst. Det ble funnet et minimum av 1596 dyr fordelt på 11 flokker. Tellingen ble gjennomført med småfly, og det ble bare fløyet i områder hvor vi mistenkte at mesteparten av stammen oppholdt seg. Dette på grunn av GPS-dyrene og observasjoner gjort i felt. Tellingen på østområdet er vurdert til å være ok. Det er heller ikke gjennomført en 2. telling på grunn av telleforholdene og GPS-merking i området. Utvalget har valgt å støtte seg på bestandsmodellene og forsøke å sette en kvote ut i fra de tallene som var tilgjengelige.

Kalvetellingen 2024 ble gjennomført av Norsk Villreinsenter. Tellingen gav et resultat på 42,3 kalv pr. 100 simle/ungdyr. Ut fra registreringene har kalveproduksjonen variert de siste 15 årene (2010 – 2024), men den langsiktige trenden er nokså stabil. Gjennomsnittet for de fem siste årene er 0,41 og tilsier en klassifisering i normen til middels.

Viser andelen kalv per 100 simle/ungdyr fra 2010 til og med 2024. Tallene er hentet fra årsmeldingen til Snøhetta Villreinutvalg for 2024.

For Snøhetta så kan det virke som slaktevektene på kalv er stabilisert og svakt økende. Gjennomsnittsvekten for de fem siste årene er 15,33 kg (ikke kjønns- og datokorrigert)

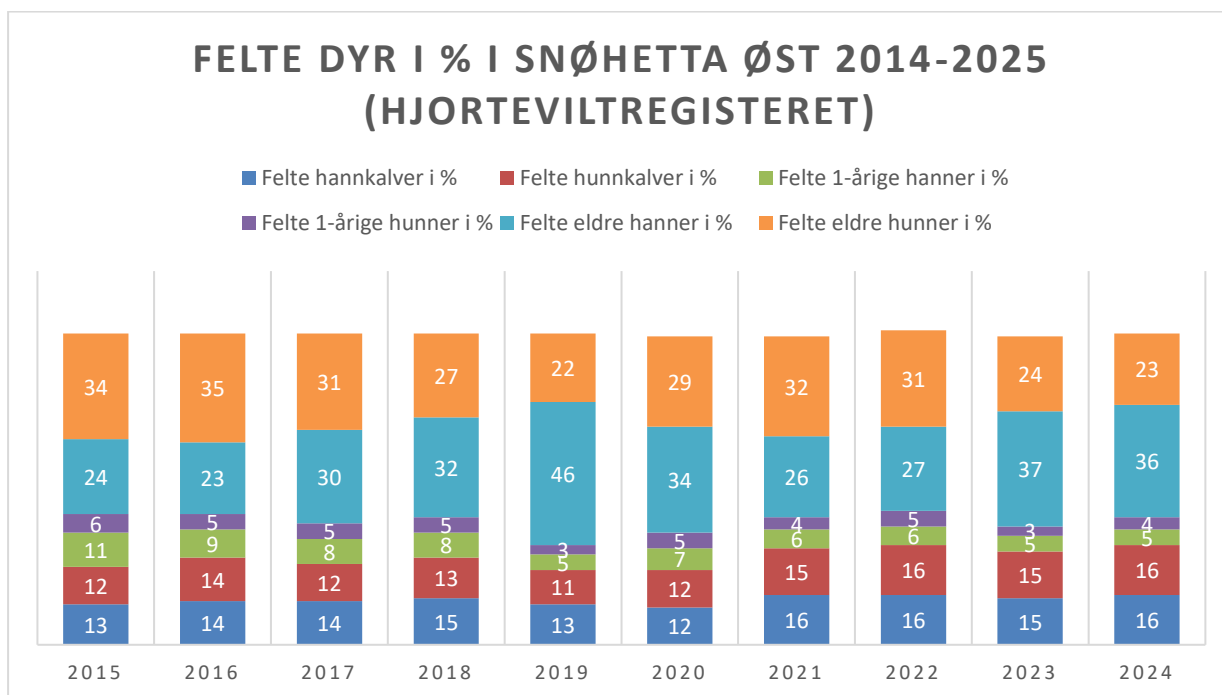
JAKTÅR †	HANNKALV		HUNNKALV	
	GJENNOMSNIITTSVEKT †	ANTALL †	GJENNOMSNIITTSVEKT †	ANTALL
2020	15,19	57	14,19	54
2021	14,77	61	13,59	58
2022	15,18	44	13,59	46
2023	17,48	29	15,31	29
2024	17,82	28	16,18	22

Viser gjennomsnittsvekt for kalv for de fem siste årene i Snøhetta. Utviklingen i gjennomsnittlige slaktevekter hos kalver kan gi et godt bilde på endringer i bestandskondisjonen. Det er kun veide vekter som benyttes i utregningen av indeksen.

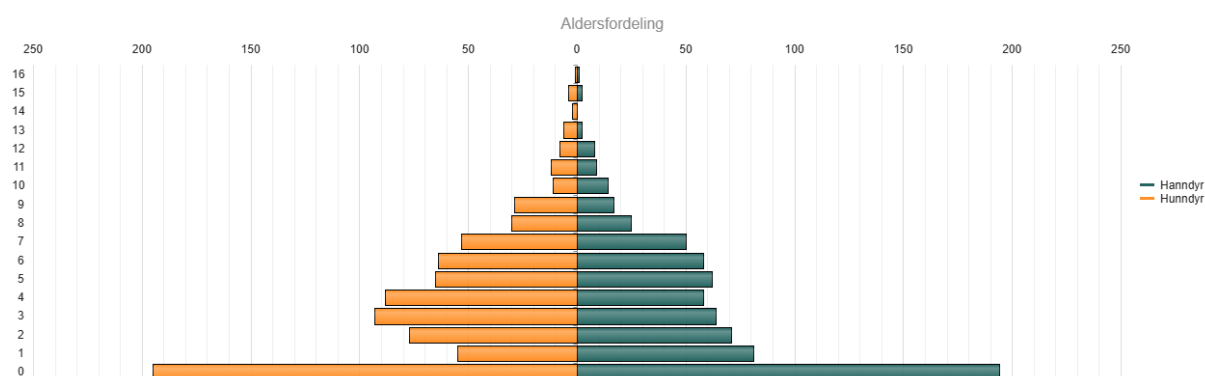
Tabell som viser antall felte dyr, kvote og fellingsprosent i Snøhetta øst fra 2019 til og med 2024 (Kilde: Hjorteviltregisteret):

År	Felte hannkalv	Felte hunnkalv	Felte 1-årige hanner	Felte 1-årige hunner	Felte eldre hanner	Felte eldre hunner	Tildelt totalt	Felte totalt	Fellingsprosent
2019	54	58	42	20	120	144	1000	438	44
2020	69	85	46	36	103	195	1250	534	43
2021	68	62	29	26	114	192	1150	491	43
2022	49	52	19	13	124	82	750	339	45
2023	31	30	11	7	71	56	500	206	41
2024	30	26	8	5	57	62	500	188	38

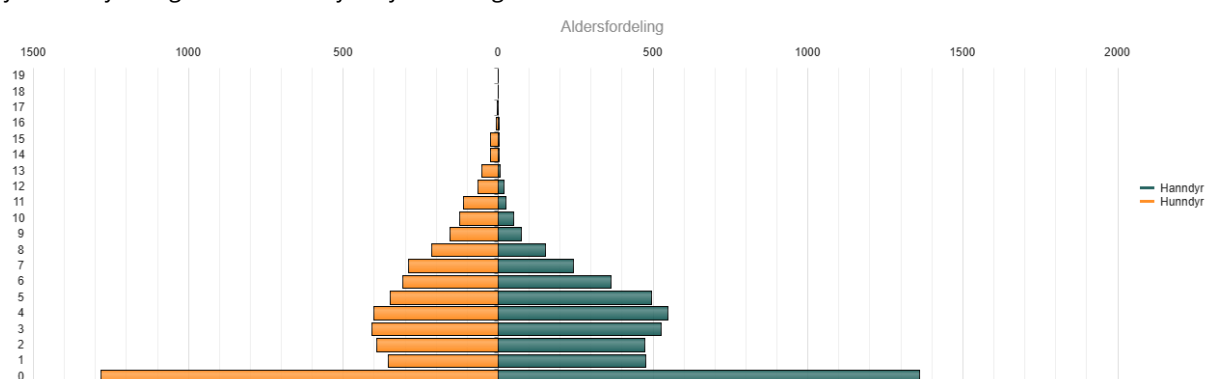
Den prosentvise fordelingen mellom felte dyr har vært relativt stabil i årene 2015-2024, se figuren under. Det er en tydelig med lavere andel felte eldre simler, og det er en svak trend i økt andel uttak av kalv. Antall felte dyr har gått vesentlig ned jamfør med fellingskvotene. Fellingsprosenten har vært relativt stabil sett bort i fra 2024. Bestanden er noe lavere og kanskje har det virket positivt på kalverekutteringen og kalvevektene.

Tannsnitt av felte dyr gir nøyaktig alder. Alder på felte simler (fordelingen) antas å speile den reelle alderen i bestanden.

Figuren viser alder på rein som felt i Snøhetta øst de siste fem jaktårene. I hvor stor grad dette gjenspeiler alderssammensetningen i den levende bestanden avhenger av fellingstillatelsenes sammensetning og styrken på jaktseleksjon. Figuren er hentet fra Hjorteviltregisteret

Figuren viser alder på rein som felt i hele Norge de siste fem jaktårene. I hvor stor grad dette gjenspeiler alderssammensetningen i den levende bestanden avhenger av fellingstillatelsenes sammensetning og styrken på jaktseleksjon. Figuren er hentet fra Hjorteviltregisteret.

Snøhetta vest:

Villreinutvalget påpeker i sin årsmelding for 2024 at det er et kunnskapshull i hvordan det står til med slaktevekter (og andre parameter) i vest pga. fredningen i 2024.

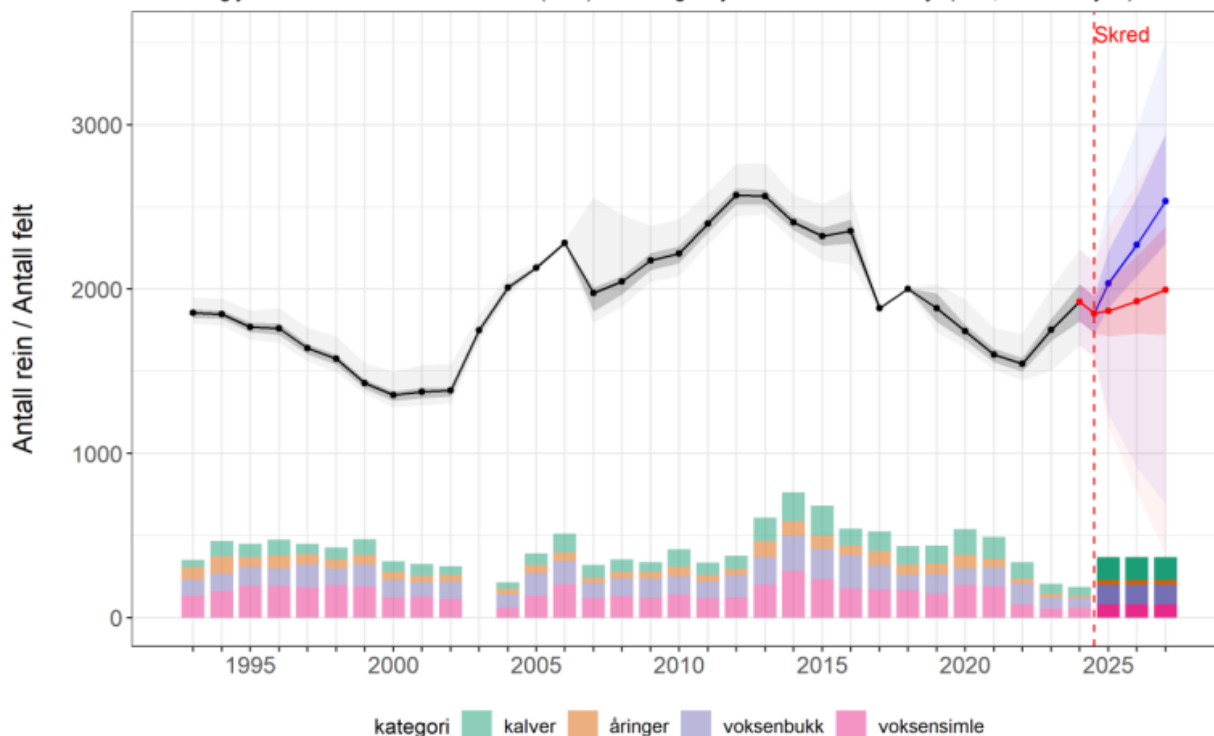
Vurdering

Snøhetta øst

Viser til vurderingene og figurer fra Snøhetta villreinutvalg:

Figuren under viser jaktuttaket siden 1993, samt bestandsestimatene. Dette er estimater etter jakt 2024. Svingninger i bestandsforvaltning er naturlig, og styrt i all hovedsak ut ifra jaktuttaket. Som figuren under viser havner forvaltningen noen år på etterskudd slik som har vært vanlig i norsk viltforvaltning.

Snøhetta Øst - skred 50 simler + 20 ungdyr, kalveproduksjon siste 3-årsnitt
 Simulering jaktuttak tilsvarende 2023-2024 (blått) vs. beregnet jakt utifra kvote 900 dyr (rødt, mørke søyler)

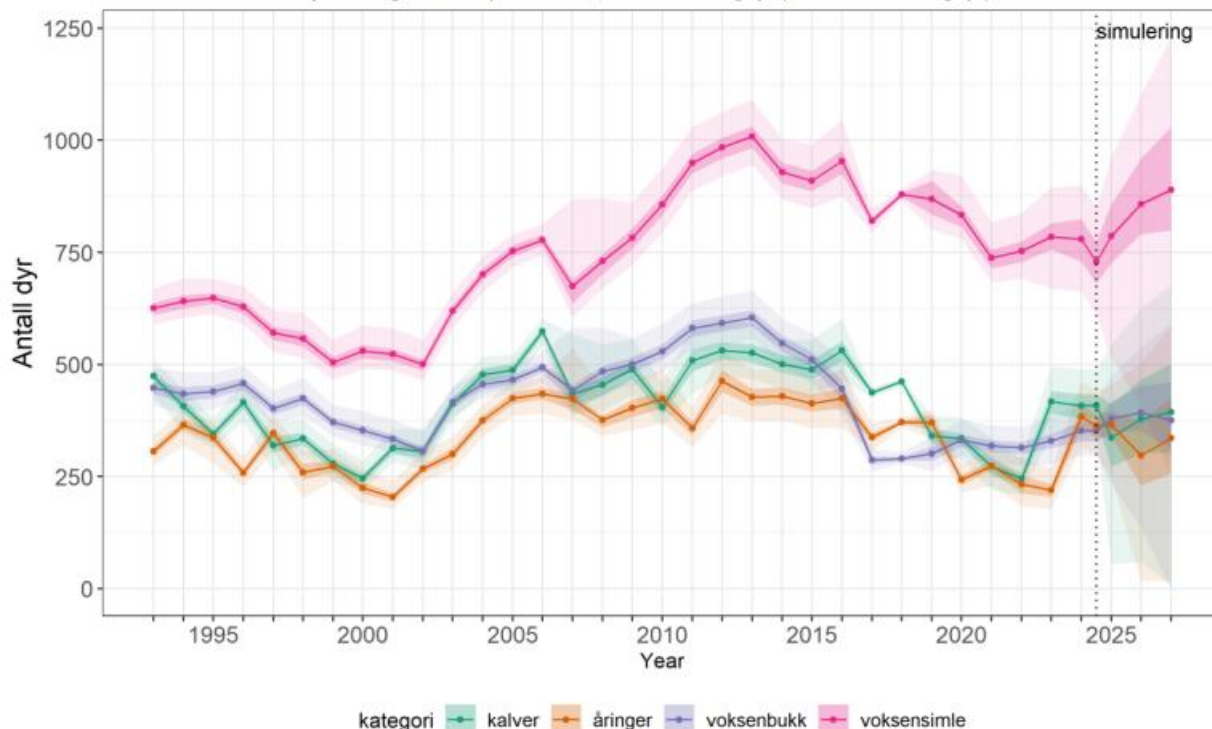

Raset i Skirådalen i Sunndal påvirker årets kvoter, og det må tas høyde for at dette er en X-faktor som forvaltningen ikke har helt kontroll over, og noe som gjør ting mer usikkert. Utvalget har forsøkt å sette en kvote som skal demme opp for den kommende tilveksten slik at man holder seg på bestandsmålet på 1800 dyr. Bestandsmodellen viser at Snøhetta øst ligger litt over bestandsmålet, med noe usikkerhet i tallene.

Etter strukturtellingene de siste årene og i høst har vi da en sammensetning i bestanden før jakt i 2024 som ser ut som i figuren under:

Snøhetta Øst - skred 50 simler + 20 ungdyr, kalveproduksjon siste 3-årsnitt

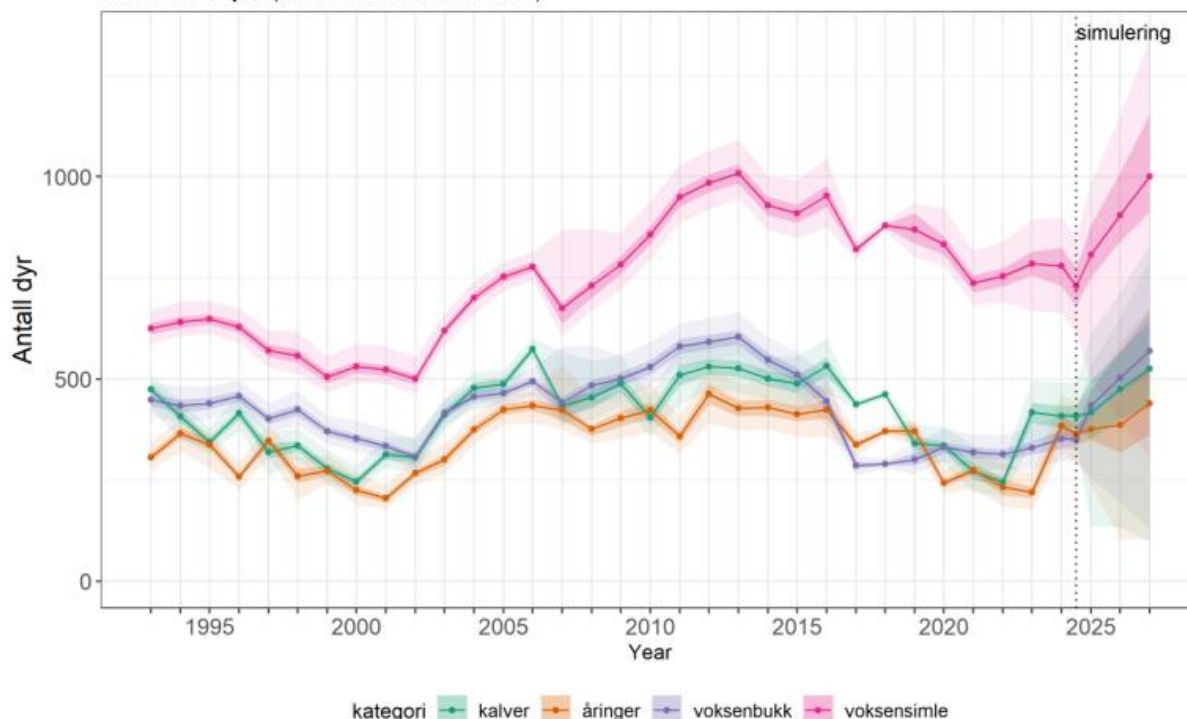
Scenario: Kvote 900 dyr - beregnet uttak på 140 kalv, 110 Simle/ungdyr (82 simle + 28 ungdyr), 120 bukk

Det har de siste 2 årene vært lav avskyting i Snøhetta øst, for å bygge bestanden noe opp igjen. Vi er estimert til litt over bestandsmålet, og trenger derfor å øke jaktuttaket noe for kommende sesong. Heldigvis ble raset oppdaget tidsnok til å kunne kjøre simuleringer med informasjon fra tapte dyr i raset. Det vil aldri være helt eksakt, og det er behov for å gjøre noen kvalifiserte gjetninger.

Snøhetta Øst - skred 50 simler + 20 ungdyr, kalveproduksjon siste 3-årsnitt

Scenario: Lite jakt (uttak tilsvarende 2023-2024)

Ut ifra de observasjoner som er gjort i skredområdet og de dyrene som er undersøkt er nok antagelsene at det er et sted mellom 60 og 100 dyr som er tatt i skredet, og da vil nok med strukturen i flokken bety at ca. 50 voksne simler ble tatt. Det er kjørt en del forskjellige simuleringer som blir vist i årsmøtet til utvalget. Det blir en totalvurdering med en antagelse av hvor mange voksne simler som er tatt i raset, dette gjør kvotesettingen for 2025 særdeles vanskelig. Men ved å gjøre en antagelse på at det er 70 dyr tatt i skredet hvorav 50 voksne simler og 20 ungdyr, og da legge til grunn et uttak som tar tilveksten i bestanden for 2025.

Uansett er det ikke ønskelig at det settes en for lav kvote for 2025, på grunn av tilveksten Snøhetta øst har i bestanden de to foregående årene. Med bakgrunn i dette har utvalget foreslått følgende kvote gitt ut ifra en forventet avskyting på nivå med gjennomsnittet fra de siste årene:

Villreinkv.	Snø Øst 2025					
Totalkvote:	900					
Minsteareal:	2314				Beregnet avskyting	Fellings %
Avskyting:	Fritt dyr:	10,0%	90,00		58,5	65
	Kluftbukk:	12,5%	112,50		67,5	60
	Simle/Ung.:	25,00 %	225,00		112,5	50
	Kalv:	52,50 %	472,50		141,75	30
			900	0	380,25	42,25

Ved en slik simulert avskyting vil som figurene viser, gi en svak vekst i stammen, men på grunn av de usikkerhetene som ligger i raset i Skirådalen, virker dette som det uttaket som må til for å holde stammen jevnt over tid.

Utvalget presiserer at om det viser det seg på kommende tellinger, overvåking, og nye opplysninger fra raset, at vi feilestimerer, må vi forutse en noe lavere kvote igjen til neste år. Det viktige er at vi setter en kvote høy nok til å begrense tilveksten vi har opparbeidet de siste årene. Med kvoteforslaget og fordelingen utvalget innstiller på nå, skal det fortsatt være en liten økning i bestanden over tid. Sekretariatet har ingen faglige innvendinger til kvotevurderingen fra Snøhetta villreinutvalg og støtter denne.

Avskytingsprofilen er noe justert fra 2024 til 2025: 10 % fritt dyr, 15 % kluftbukk, 20 % simle/ungdyr, 55 % kalv, til 10 % fritt dyr, 12,5 % kluftbukk, 25 % simle/ungdyr, 52,5 % kalv. Justeringen er minimal og tar høyde for rashendelsen, samt at det er godt innenfor Snøhetta villreinområde sin plan for avskyting i perioden 2024-2028⁴. Sekretariatet har derfor ingen faglige innvendinger til avskytingsprofilen.

Til årsmøtet var det ett forslag til vedtak:

- Snøhetta villreinutvalg innstiller en kvote på totalt 800 dyr. I forslaget er det lagt opp til 10 % fritt dyr, 12,5 % kluftbukk, 25 % simle/ungdyr, 52,5 % kalv.

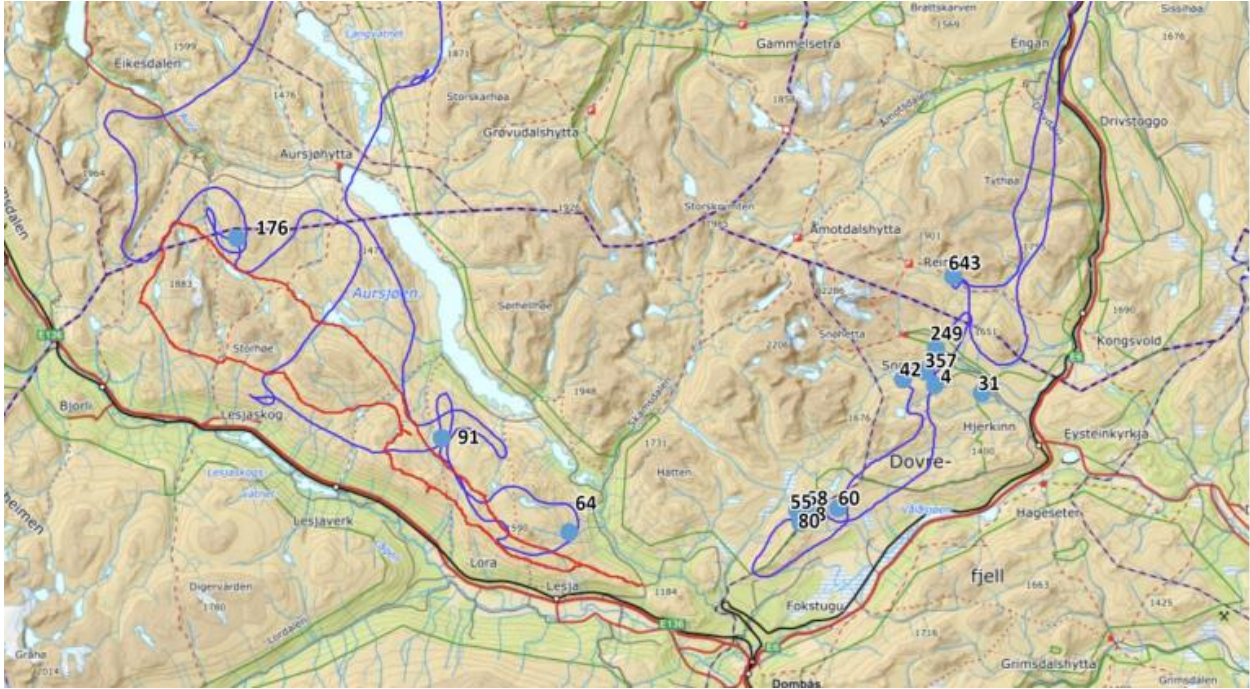
Kvoten ble redusert med 100 dyr i møtet for å større grad ta hensyn til snørasene.

⁴ Snøhetta villreinområde - Bestandsplan 2024-2028

Snøhetta vest

Viser til vurderingene og figurer fra Snøhetta villreinutvalg:

Det ble den 11. februar gjennomført minimumstelling i Snøhetta vest. Den ga ikke det telleresultatet utvalget hadde estimert, men de hadde heller ikke forventet en enorm vekst gitt resultatene fra kalvetellingen i 2024 og antall kalv funnet i strukturtellingen 2025.

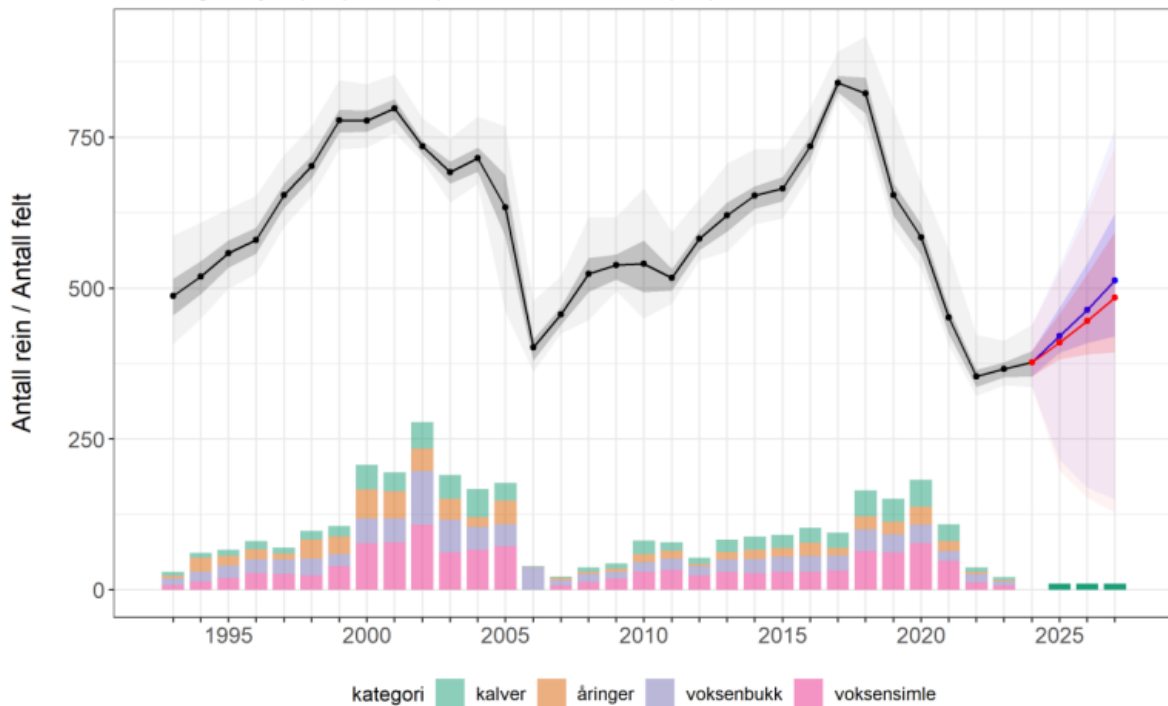

Figuren viser flyrute under minimumstillingen 11. februar og hvor flokkene (med antall) ble funnet. Hentet fra innstillingen til årsmøtet for Snøhetta villreinutvalg.

Det ble under minimumstillingen funnet 331 dyr, noe som er 3 færre enn året før, men det funnet færre bukker enn i fjor, det vil da si at vi har en større andel fostringsdyr som i stammen på vestområdet, og kan forvente noe bedre kalverekruttering for 2026 enn de foregående årene. Kalverekruttingen var fortsatt lav for vest i 2025, og det er en del usikkerhetsmomenter rundt produksjonen og kalverekruttingen/predasjon. Dette forskes det nå på igjennom det pågående FoU-prosjektet og forvaltningen får håpe at dette gir resultater slik at man enklere kan forstå rekrutteringsutfordringene man har på Snøhetta vest. Om det er predasjon som er utfordringen eller om det er simlene som ikke er drektige og bærer frem kalv.

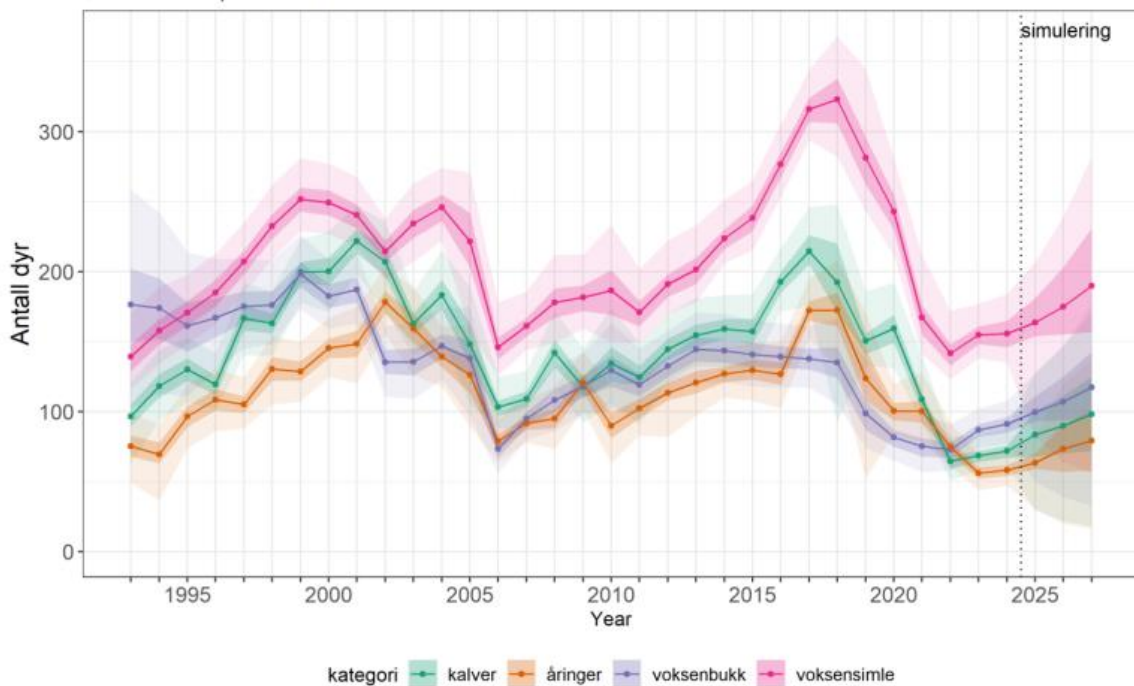
Bestandssimuleringene viser at det er en bestand i dag som ligger langt under bestandsmålet, og at det vil ta noen år å komme opp i ønsket bestand. Som simuleringene under viser vil et uttak på inntil 10 kalver ha minimalt å si for bestandsutviklingen på sikt. Det forvaltningen derimot vil få informasjon om er kondisjonen på kalvene, parasittprøver og DNA prøver som kan brukes i det videre arbeidet med FoU-prosjektet, inn i revidering av kvalitetsnormen og som et mål i tiltaksplanarbeidet. Det er antatt at det skal gjøres separate analyser for vest og øst i revideringen av kvalitetsnormen, og da risikerer man for vestområdet at det er for lite data til å si noe om tilstanden.

Snøhetta Vest - jaksimulering, lav kalveproduksjon
Simulering uten jakt (blått) vs. uttak på 10 kalver i 2025-2027 (rødt)

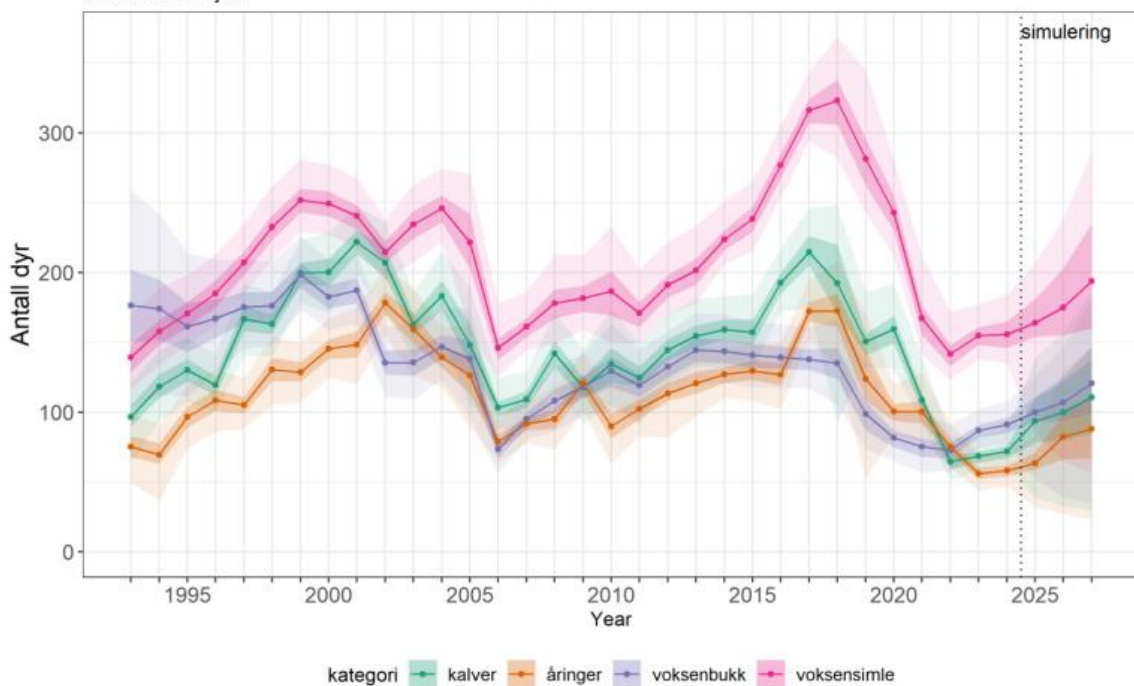

Figuren viser bestandsutviklingen, gitt total fredning (blå) og et lite uttak på 10 kalver (rød).

Snøhetta Vest - jaktsimulering, lav kalveproduksjon
 Scenario: uttak på 10 kalver i 2025-2027

Snøhetta Vest - jaktsimulering, lav kalveproduksjon
 Scenario: uten jakt

Figurene over viser bestandsutviklingen fordelt på aldersgrupper, gitt jakt (midten) og total fredning (nederst).

Ut ifra tellingene som foreligger og bestandsmodelleringene over i saken valgte utvalget å gå for en ordinær fredning, men at det åpnes for et forvaltningsuttak av inntil 10 kalver om kalverekruteringen er bedre enn foregående år og at det telles minimum 50 kalver under kalvetellingen. Uttaket administreres av Snøhetta villreinutvalg.

Forslag til vedtak

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø vedtar, med hjemmel i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, § 29;

- 1) Snøhetta øst: en kvote i 2025 på 800 fellingstillatelser. Profilen på fellingstillatelser i Snøhetta øst vedtas til 10 % fritt dyr, 12,5 % kluftbukk, 25 % simple/ungdyr, 52,5 % kalv.
- 2) Snøhetta vest: en kvote på 10 kalver til forskning.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29. Eventuell klage stiles Landbruksdirektoratet, men sendes villreinnemnda.

Behandling

Kalvevekter – forskjeller mellom vest og øst. Vest har historisk hatt større kalvevekter.

Positivt at det har blitt tatt høyde for raset. Vest – viktig å data fra området etter tidligere fredning og opp imot reklassifisering av Snøhetta i 2026.

Forslag til vedtak – enstemmig.

Vedtak

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø vedtar, med hjemmel i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, § 29;

- 1) Snøhetta øst: en kvote i 2025 på 800 fellingstillatelser. Profilen på fellingstillatelser i Snøhetta øst vedtas til 10 % fritt dyr, 12,5 % kluftbukk, 25 % simple/ungdyr, 52,5 % kalv.
- 2) Snøhetta vest: en kvote på 10 kalver som forskingsuttak.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29. Eventuell klage stiles Landbruksdirektoratet, men sendes villreinnemnda.

30-2025 – Høring – Retningslinjer for motorferdsel i utmark i Oppdal kommune

Saksopplysninger

Oppdal kommune skal vedta nye retningslinjer for motorferdsel i utmark for perioden 2026-2030. Utvalg for Bygg- og arealplansaker har vedtatt å legge forslag til nye retningslinjer ut på høring, og alle kan nå komme med innspill til disse retningslinjene. Retningslinjene skal deretter behandles på nytt av Utvalg for bygg- og arealplansaker, før de endelig vedtas av Kommunestyret.

Administrasjonen gjorde følgende vurderinger knyttet til tiltak for villrein:

«Nå i mars 2025 har Regjeringen sendt forslag til tiltaksplaner for å forbedre tilstanden for villrein i Snøhetta og Knutshø villreinområde ut på høring. Basert på faggrunnlaget til tiltaksplanen, skriver departementet at det er grunn til å mene at det totale omfanget av motorferdsel er for høyt i en del villreinområder. Det er deres oppfatning at det enkelte steder er en svært liberal tillatelsespraksis som bidrar til negativ påvirkning på villreinen. Videre skriver de at for å legge til rette for en bedre tilstand for villreinen, må det samlede omfanget av motorferdselen reduseres og i større grad enn i dag tilpasses villreinens behov. Dette innebærer at det totale omfanget av motorferdsel må nedjusteres, kanaliseres og at sårbare områder må skjermes.

[...]

I tiltaksplanene for Knutshø og Snøhetta, er et av de foreslåtte tiltakene å begrense motorisert ferdsel på vinterstid, gjennom å sette en begrensning på at motorisert ferdsel i utmark på snødekt mark må opphøre senest 10.04 eller første virkedag etter påske om den faller senere. Det foreslås også et tiltak om at det må innføres en lik, restriktiv praksis når det gjelder dispensasjonsregler for motorisert ferdsel på vinterstid for hele villreinområdet.

Forvaltningsmyndigheter som vurderer søknader om motorferdsel, bør blant annet vurdere kritisk antall turer som innvilges ut fra en vurdering av behov og hva som anses nødvendig. Med utgangspunkt i dagens situasjon er det spesielt nødvendig å redusere antall scootertillatelser i villreinområder, og departementet foreslår å endre traséen for scooterkjøring til Orkelsjøen.

Kjøretidsbestemmelser i andre kommuner som grenser inntil Oppdal kommune, og som også ligger innenfor villreinområder, er både noe likt, og også noe ulikt. De aller fleste kommuner har sluttdato for kjøring på vinterføre den 20.04 eller 2./3.påskedag om den kommer etter 20.04. Ikke alle kommuner har egne retningslinjer for motorferdsel i utmark, flere kommuner tillater kun leiekjøring på vinterføre, mens noen kan gi dispensasjon til bruk av egen scooter til egen hytte med inntil 3 eller 10 turer pr sesong.»

Administrasjonen vurderte med bakgrunn i ny kunnskap om villrein at kommunen må gjøre det de kan for å begrense motorferdselen i egen kommune. De foreslo å kun gi dispensasjon for inntil 2 turer på vinteren til hytter som ligger i villreinområder, og utsette oppstart av kjøreperioden fra 1. februar til 15. februar over tregrensa. Siste kjøredag i retningslinjene er satt til 10. april, og dette er også et viktig tiltak for bl.a. å ta hensyn til villreinen. Viltet er inne i en sårbar tid på sen vinteren, og det er viktig med ro på våren når det går mot kalvingstid for villrein.

Vurdering

Ifølge kommunens egen statistikk så kjøres det mest med egen scooter i Snøhetta- og Knutshømrådet (ca. 90 % i 2024). Nemnda viser til stortingsmelding om villrein og at regjeringen vil at motorferdsel i utmark i villreinområdene skal bli bedre tilpasset villreinen sitt behov og mer samordnet, blant annet mellom kommuner. Administrasjonen har i sitt forslag forsøkt lagt til grunn ny kunnskap og skal få skryt for å ta både tilstanden og utfordringen med motorferdsel på alvor, med gode og villreinvennlige forslag til retningslinjer.

Administrasjonens forslag representerer en tydelig skjerping av motorferdselsreglene i villreinområdene, og er godt forankret i faglige råd og forslag til tiltaksplaner. De tar hensyn til både artens økologiske behov, lokal brukspraksis og nasjonale miljømål. Endringene vil – om fulgt opp i praksis – kunne gi bedre ro i kritiske perioder, og bidra til bedre bestandsutvikling og arealtilgang for villreinen.

Etter alt å dømme vil mye mange av tiltakene i tiltaksplanene for Snøhetta og Knutshø villreinområder i stor grad basere seg på frivillighet. Her har og får kommunen et stort ansvar. Da er det essensielt at den politiske behandlingen reflekterer de faglige begrunnelsene som ligger til grunn.

Forslag til vedtak

Retningslinje 1:

Det er positivt at tidspunktet for oppstart av motorferdsel over tregrensa beholdes på 15. februar, slik kommunedirektøren foreslo. Dette ivaretar et viktig hensyn til villreinens behov for ro og energioppsparing gjennom en krevende vinterperiode.

Derimot er det bekymringsfullt at siste tillatte kjøredag forblir uendret til 20. april, eller 2. påskedag dersom denne faller senere. Administrasjonens anbefaling om 10. april som slutt punkt samsvarer med nasjonale signaler og forslagene til tiltaksplaner for Snøhetta og Knutshø, hvor det presiseres at motorferdsel bør avsluttes tidligere for å skjerme villreinen i en sårbar fase mot kalving. En forlenget kjøresesong øker risikoen for forstyrrelser i et kritisk tidsvindu, og står i motstrid til det faglige grunnlaget for en ansvarlig villreinforvaltning.

Retningslinje 2:

Det foreslås å ta inn et punkt med krav om bruk av slede ved bruk av egen scooter til egen hytte, da en kan se for seg at dette vil redusere behov for antallet turer om en kan få med seg mere bagasje og utstyr pr. tur. Nemnda er enig i kommunens vurdering og anser dette som et positivt tiltak for å redusere motorferdselen i villreinområdene.

Retningslinje 7:

Villreinnemnda er svært kritisk til den politiske behandlingen i utvalget hvor det ses bort i fra administrasjonens faglige forslag, uten å ha andre motargumenter enn at forslaget vil møte motstand fra scooterfolket. Administrasjonens gode forslag på inntil 2 turer innenfor villreinområdet endres til dagens praksis som er 10 turer, uavhengig om det er innenfor eller utenfor villreinområdet. Nemnda henstiller på det sterkeste at antall turer innenfor villreinområdet gjøres om til inntil 2 turer.

Retningslinje 10:

«Det kan søkes om dispensasjon etter motorferdselsforskriftens §6, for kjøring på barmark, fra 1.juli til marka er frossen og snødekt. I området ved Snøfjellstjønnene er siste kjøredag satt til siste dag i villreinjakta. Dispensasjoner for kjøring på barmark skal normalt bare gis der det er godt etablerte barmarkstraséer eller lovlig etablert traktorvei / vei som ikke er opparbeidet for kjøring med bil.»

Ordlyden i retningslinje 10 slik den står er åpen, vag og kan oppfattes feil. Den gir uttrykk for at det er mulig å få en tillatelse etter § 6 om man bare søker. Faktum er at § 6 er en **svært streng unntaksbestemmelse**. Den skal ikke brukes til regelmessig kjøring. For eksempel vil kjøring ifbm. frakt av proviant og utkjøring av villreinslakt ikke være grunnlag for å gi dispensasjon. Slik deler av retningslinjen er ordlagt og at siste dag for Snøfjellstjønnin er samordnet med villreinjakta tolkes det dithen at kjøring av slakt kan være et behov som tilfredsstillter § 6. Unntaksbestemmelsen skal ikke løse alminnelige behov, da § 6 skal løse spesielle behov. Dvs. behov som ikke alle kan påberope seg. Forståelsen og strengheten av § 6 er et rettsanvendelsesskjønn, og ikke et fritt skjønn for kommunen.

Retningslinje 12:

Det er ikke korrekt at direktehjemmelen i motorferdsellovens § 4 første ledd bokstav c åpner for kjøring til setrer så lenge gården som setra tilhører er i aktiv drift. I tråd med ordlyden i bestemmelsen, skal motorferdselen gjelde nødvendig transport i næring. Dette forutsetter at setra er i aktiv drift, og transporten skal være nødvendig for utøvelse av næring på setra. Dette finnes det flere rettskraftige dommer på (Rt. 1980 s. 273 og LG-2020-75392). Det betyr at selve setra må være i drift som næringseiendom, ikke bare gården.

Den aktive seterbruken i Norge har gått betydelig ned. Mange setre brukes i dag kun som fritidsboliger, og da faller motorferdsel utenfor unntaket i § 4 bokstav c. Eksempler på hva som gir direktehjemmel kan være tilsyn med husdyr på beite (selv om det er ei binæring jf. LF-2020-159220) eller vedlikehold på husvære som brukes i forbindelse med aktiv næring på setra.

Retningslinje 14:

Villreinnemnda mener at krav om kjørebok er positivt for å begrense unødvendig kjøring.

Behandling

Bør følge faglige anbefalinger for å begrense ferdsel – holde seg på ei tydelig linje. Viktig at nemnda tar denne rollen. 10 turer betyr kjøring i nesten hver helg. Retningslinje 2 om krav av slede blir unødvendig om antall turer blir redusert. Tilstanden skal snus innen 2030, og da må det gjøres tiltak nå. Tilstrebe lik praksis mellom kommunene. Stor forskjell innad i villreinområdet på det med antall turer og antall leiekjørere. I tillegg kjøres det en del saltesteiner.

Forslag til vedtak - enstemmig.

Vedtak

Retningslinje 1:

Det er positivt at tidspunktet for oppstart av motorferdsel over tregrensa beholdes på 15. februar, slik kommunedirektøren foreslo. Dette ivaretar et viktig hensyn til villreins behov for ro og energioppsparing gjennom en krevende vinterperiode.

Derimot er det bekymringsfullt at siste tillatte kjøredag forblir uendret til 20. april, eller 2. påskedag dersom denne faller senere. Administrasjonens anbefaling om 10. april som slutt punkt samsvarer med nasjonale signaler og forslagene til tiltaksplaner for Snøhetta og Knutshø, hvor det presiseres at motorferdsel bør avsluttes tidligere for å skjerme villreinen i en sårbar fase mot kalving. En forlenget kjøresesong øker risikoen for forstyrrelser i et kritisk tidsvindu, og står i motstrid til det faglige grunnlaget for en ansvarlig villreinforvaltning.

Retningslinje 2:

Det foreslås å ta inn et punkt med krav om bruk av slede ved bruk av egen scooter til egen hytte, da

en kan se for seg at dette vil redusere behov for antallet turer om en kan få med seg mere bagasje og utstyr pr. tur. Nemnda er enig i kommunens vurdering og anser dette som et positivt tiltak for å redusere motorferdselen i villreinområdene.

Retningslinje 7:

Villreinnemnda er svært kritisk til den politiske behandlingen i utvalget hvor det ses bort i fra administrasjonens faglige forslag, uten å ha andre motargumenter enn at forslaget vil møte motstand fra scooterfolket. Administrasjonens gode forslag på inntil 2 turer innenfor villreinområdet endres til dagens praksis som er 10 turer, uavhengig om det er innenfor eller utenfor villreinområdet. Nemnda henstiller på det sterkeste at antall turer innenfor villreinområdet gjøres om til inntil 2 turer.

Retningslinje 10:

«Det kan søkes om dispensasjon etter motorferdselsforskriftens §6, for kjøring på barmark, fra 1.juli til marka er frossen og snødekt. I området ved Snøfjellstjønnene er siste kjøredag satt til siste dag i villreinjakta. Dispensasjoner for kjøring på barmark skal normalt bare gis der det er godt etablerte barmarkstraséer eller lovlig etablert traktorvei / vei som ikke er opparbeidet for kjøring med bil.»

Ordlyden i retningslinje 10 slik den står er åpen, vag og kan oppfattes feil. Den gir uttrykk for at det er mulig å få en tillatelse etter § 6 om man bare søker. Faktum er at § 6 er en **svært streng unntaksbestemmelse**. Den skal ikke brukes til regelmessig kjøring. For eksempel vil kjøring ifbm. frakt av proviant og utkjøring av villreinslakt ikke være grunnlag for å gi dispensasjon. Slik deler av retningslinjen er ordlagt og at siste dag for Snøfjellstjønnin er samordnet med villreinjakta tolkes det dithen at kjøring av slakt kan være et behov som tilfredsstillt § 6. Unntaksbestemmelsen skal ikke løse alminnelige behov, da § 6 skal løse spesielle behov. Dvs. behov som ikke alle kan påberope seg. Forståelsen og strengheten av § 6 er et rettsanvendelsesskjønn, og ikke et fritt skjønn for kommunen.

Retningslinje 12:

Det er ikke korrekt at direktehjemmelen i motorferdsellovens § 4 første ledd bokstav c åpner for kjøring til setrer så lenge gården som setra tilhører er i aktiv drift. I tråd med ordlyden i bestemmelsen, skal motorferdselen gjelde nødvendig transport i næring. Dette forutsetter at setra er i aktiv drift, og transporten skal være nødvendig for utøvelse av næring på setra. Dette finnes det flere rettskraftige dommer på (Rt. 1980 s. 273 og LG-2020-75392). Det betyr at selve setra må være i drift som næringseiendom, ikke bare gården.

Den aktive seterbruken i Norge har gått betydelig ned. Mange setre brukes i dag kun som fritidsboliger, og da faller motorferdsel utenfor unntaket i § 4 bokstav c. Eksempler på hva som gir direktehjemmel kan være tilsyn med husdyr på beite (selv om det er ei binæring jf. LF-2020-159220) eller vedlikehold på husvære som brukes i forbindelse med aktiv næring på setra.

Retningslinje 14:

Villreinnemnda mener at krav om kjørebok er positivt for å begrense unødvendig kjøring.

31-2025 – Habilitetssak

Knut Nytun ønsker at sin habilitet skal vurderes mtp. at han verv i kommunen hvor det skal uttales om samme type saker og hvor han skal lede arbeidet med uttalelsene i de samme sakene (gjelder for sakene 32-34).

Behandling

Ingen økonomisk eller annen vinning. Er vanlig å ha flere hatter. Nemnda vurderer at Nytun er habil til å diskutere og mene noe om villrein i nemnda, og samtidig gjøre samme type diskusjoner i andre utvalg/verv.

Enstemmig.

Vedtak

Villreinnemnda vedtok enstemmig at Knut Nytun er habil i sakene 32-34.

32-2025 – Høring – Tiltaksplan for Snøhetta villreinområde

Saksopplysninger

Klima- og miljødepartementet (heretter KLD) har sendt sitt forslag til tiltaksplan etter kvalitetsnorm for villrein for Snøhetta villreinområde på offentlig høring. Fristen for å sende inn innspill er 4. juni 2025.

Bakgrunnen for forslagene til tiltaksplaner er kvalitetsnormen for villrein som ble vedtatt i juni 2020 og den tilhørende klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022 som konkluderte med at ingen av de ti nasjonale villreinområdene klassifiserer til god kvalitet. Kvalitetsnormen fastslår at dersom en fastsatt kvalitetsnorm ikke blir nådd, eller det er fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer skal avvies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området.

Forslaget til tiltaksplan bygger på faggrunnlag utarbeidet av en prosjektgruppe ledet av Statsforvalteren i Trøndelag. Etter at faggrunnlaget ble oversendt til Klima- og miljødepartementet i desember 2023, har departementet gjennomført åpent folkemøte, en omfattende forhåndsinvolvering av berørte fylkeskommuner og kommuner på politisk nivå, og møter med andre berørte organisasjoner og aktører lokalt og nasjonalt i forkant av alminnelig høring.

Villreinemnda deltok i prosjektgruppa som sto bak faggrunnlaget som ble oversendt i desember 2023.

Vurdering

Høringen er veldig omfattende og forslaget til tiltaksplan fra KLD avviker fra det som prosjektgruppa leverte i desember 2023. Sekretariatet merker seg at høringsnotatet setter mange premisser for tiltakene som er foreslått i tiltaksplanen. Det er derfor et behov for å sette like stort fokus på høringsnotatet som det er for selve forslaget til tiltaksplan. Viser til vedlegget for videre vurdering.

Forslag til vedtak

Sekretariatet foreslår å sende vedlegget i sin helhet som nemndas høringsuttalelse.

Behandling

Ikke nevnt viktigheten av den genetiske variasjonen som er unik i Snøhetta. Bør være med i høringsuttalelsen.

At DNT i mindre grad er berørt av tiltakene forsterker følelsen til bygdefolket om at de får uforholdsmessig mye av støyten av tiltakene. Viewpoint som er ungt tiltak og som ligger i et villreintrekk «slipper» unna. Relativt enkelt å kjøre vekk Viewpoint til et annet sted som ligger i mindre konflikt. Størsteparten av ferdselen til Viewpoint er utenlandske turister. Ikke beliggenheten som avgjør besøkmengden på Viewpoint. Ikke samfunnskritisk institusjoner – Reinheim og Snøheim.

Ikke uenighet i det faglige rundt å legge ned Reinheim. Hvorfor skulle det være så vanskelig? Det må gå an å stenge problemhytter/-områder i tider som er viktig for villrein.

Bedre styring av guiding. Sette et makstak for guideturer – antall personer.

Må foreslå noen mer brutale tiltak enn hva som foreligger i dag om man skal komme noen vei.

Styre villcamping. Fjerne parkeringslommer langs veiene.

Misforståelser i beitenæringen om at de blir veldig hardt rammet av tiltakene, men mange/fleste tiltakene har unntaksbestemmelser for næringen.

Kan et alternativ til å fjerne Reinheim være å redusere åpningstidene slik at det ikke blir konflikter med reinen i Stropsljødalen?

Nemnda bør ha ei tydelig linje på at KLD ikke har svart ut oppdraget sitt. «Vaskingen» som har skjedd hos departementet har ikke hatt effekt. Hvem skal kjøre prosessene? Kommer ikke ressurser til prosessarbeid eller gjennomføring av tiltak. Bør presisere dette med øremerkede midler.

Ressursene fra villreinfondene er en kompensasjon for tap og skal ikke brukes opp i prosess.

I kommunemøtet før folkemøtet for Snøhetta var samtlige kommuner villige til å ta grep og at det som lå på bordet nå ikke holdt mål.

Evaluerings – dette må på plass fra dag 1 og hvem skal ha ansvaret?

Overgangen mellom vest-øst i Snøhetta. Hva er gjennomførbart, og hvilke kamper skal tas? Hvor realistisk er det å få til tiltak som monner nok. Flytter man bare problemet og fører det bare til ytterligere oppdeling? Reinen trenger mer plass.

Saker som sendes til nemnda – eks. retningslinjer for motorferdsel i utmark vil ikke sendes til nemnda på høring. Må med.

Ferdelsesregulering kommer man ikke utenom på Hjerkinplatået. Vil ramme alle. Fjerner man Reinheim (eks. destinasjonsmål) vil det være et tiltak som ikke rammer alle og som kan fungere.

KLD har en egen prosess med DNT om tiltakene som rammer de. Urettferdig at en aktør/organisasjon skal få en egen prosess.

Benytte anledningen til å påvirke egen stortingsgruppe om tiltaksplanarbeidet.

Villreintrådet har flere av de samme punktene i sin høringsuttalelse.

Tiltakene er flytende – vanskelig å gripe tak i konkrete ting som er viktig når vi skal følge opp. Hva som blir noe av og ikke er svært usikkert.

Støtter all forskning og dokumentasjon på rowiltets og parasittenes (sau-villrein interaksjoner) påvirkning på villrein.

Rydde i uttalelsen. Hvordan få frem de viktigste punktene i høringsuttalelsen slik at ikke budskapet drukner i mye tekst. Bruke uthevet skrift i større grad. Punktvis. Sammendrag.

Forslag til vedtak med merknadene fra behandlingen. Sendes til Olav for godkjenning. Enstemmig.

Vedtak

Forslag til vedtak med merknadene fra behandlingen. Sendes til Olav for godkjenning. Enstemmig.

33-2025 – Høring – Tiltaksplan for Knutshø villreinområde

Saksopplysninger

Klima- og miljødepartementet har sendt sitt forslag til tiltaksplan etter kvalitetsnorm for villrein for Knutshø villreinområde på offentlig høring. Fristen for å sende inn innspill er 4. juni 2025.

Bakgrunnen for forslagene til tiltaksplaner er kvalitetsnormen for villrein som ble vedtatt i juni 2020 og den tilhørende klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022 som konkluderte med at ingen av de ti nasjonale villreinområdene klassifiserer til god kvalitet. Kvalitetsnormen fastslår at dersom en fastsatt kvalitetsnorm ikke blir nådd, eller det er fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer skal avvies mot hensynet til igangværende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning i området.

Forslaget til tiltaksplan bygger på faggrunnlag utarbeidet av en prosjektgruppe ledet av Statsforvalteren i Trøndelag. Etter at faggrunnlaget ble oversendt til Klima- og miljødepartementet i desember 2023, har departementet gjennomført åpent folkemøte, en omfattende forhåndsinvolvering av berørte fylkeskommuner og kommuner på politisk nivå, og møter med andre berørte organisasjoner og aktører lokalt og nasjonalt i forkant av alminnelig høring.

Villreinnemnda deltok i prosjektgruppa som sto bak faggrunnlaget som ble oversendt i desember 2023.

Vurdering

Høringen er veldig omfattende og forslaget til tiltaksplan fra KLD avviker fra det som prosjektgruppa leverte i desember 2023. Sekretariatet merker seg at høringsnotatet setter mange premisser for tiltakene som er foreslått i tiltaksplanen. Det er derfor et behov for å sette like stort fokus på høringsnotatet som det er for selve forslaget til tiltaksplan. Viser til vedlegget for videre vurdering.

Forslag til vedtak

Sekretariatet foreslår å sende vedlegget i sin helhet som nemndas høringsuttalelse.

Behandling

Tiltak 15 – burde avvete til man har resultatene fra GPS-merkingen før man går videre med tiltaket.

Det som samsvarer med behandlingen i Snøhetta og som har overføringsverdi bør tas med i denne uttalelsen.

Rydde i uttalelsen. Utheve skrift, punktvis og sammendrag.

Forslag til vedtak med merknadene fra behandlingen. Sendes til Olav for godkjenning. Enstemmig.

Vedtak

Forslag til vedtak med merknadene fra behandlingen. Sendes til Olav for godkjenning. Enstemmig.

34-2025 – Høring – Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2036 – Dovre kommune

Saksopplysninger

Samfunnsplanen er Dovre kommune sitt overordnede styringsdokument. Den skal gi retning og hjelpe kommunen i å prioritere. De setter konkrete mål og legger en plan for hvordan de skal nå målene. Kommunen sier at samfunnsplanen skal legge føringer for neste års budsjett og økonomiplan.

Samfunnsplanen er delt inn i fem satsingsområder:

1. Trygge og levande lokalsamfunn for alle
2. Gode tenester – heile livet
3. Demokrati, styring og aktiv deltaking
4. Næringsutvikling og natur- og kulturbasert verdiskaping
5. Klima, natur og miljø for framtida

Til slutt i samfunnsplanen kommer arealstrategien. Her legger kommunen rammene for hvordan de skal bruke arealene i Dovre.

Vurdering

Norge er i dag det eneste landet i Europa som har rester av den opprinnelige ville fjellreinen, og har derfor et spesielt ansvar for å ta vare på og forvalte villreinen slik at også fremtidige generasjoner kan få oppleve levedyktige bestander av villrein. Miljødirektoratet har vedtatt at villreinen er en art av særlig stor forvaltningsinteresse. Villrein er oppført som en truet art på den globale rødlisten, og i Norge ble reinen klassifisert til nær truet i 2021. I begrunnelsen vises det bl.a. til at «*Villreinens leveområder i Norge er under økende press som følge av samfunnets arealbruk og menneskelig ferdsel i og omkring fjellområdene.*» Snøhetta villreinområde er et nasjonalt villreinområde og en del av en Europeisk villreinregion.

Dovre kommune har store og viktige leveområder for villrein. Villreinen i Snøhetta har store utfordringer med produksjon og arealbruk. Det ble gjennomført klassifisering av tilstanden til villreinen i Snøhetta i april 2022. Tilstanden ble klassifisert til dårlig. Med utgangspunkt i tilstanden til reinen i Snøhetta villreinområde, og statusen til arten, vurderes som viktig at Dovre kommune tar inn et punkt om ivaretagelse av villreinens behov i samfunnsdelen.

Næringsutvikling og natur- og kulturbasert verdiskaping

I punkt 4.4 beskriver kommunen hva de skal gjøre for være en bærekraftig og attraktiv reiselivsdestinasjon. De skal blant annet utarbeide en besøksstrategi som helårs reiselivsdestinasjon, tilrettelegge for næringsutvikling i randområdene til nasjonalparkene og bruke lokal organisert ferdsel som et virkemiddel.

Store deler av Hjerkinplatået ligger i Dovre kommune. Villreinen har tradisjonelt brukt dette området til trekk fra nordlige områder i Snøhetta og til høst- og vinterbeiter på Hjerkinplatået. Trekket her har vanligvis gått på seinsommeren, men dyrene bruker deler av området hele året avhengig av vær og føre. På grunn av stor menneskelig ferdsel inn i området, langs stier i Stropsjødalen, langs Snøheimvegen og turisme rettet inn mot moskus, hindres reinen i å bruke området slik den burde. Fortsetter vi med den samme bruken av området i tiden fremover vil ferdselen i området trolig utvikle seg til å bli en fullstendig barriere for villreinens årstidsavhengige trekk og bruken av området til beite. Det er derfor viktig at kommunen vektlegger formålet med

vernet for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (villrein) i sitt arbeid med besøkstrategi og næringsutvikling.

Dovre kommune har også en andel i Knutshø villreinområde. Det er et område som brukes i liten grad og som det tilrettelegges for mer ferdsel med tiltak som Den gamle Kongevegen over Hjerkinshøe. Det kan av flere årsaker som klimaendringer, sykdomsutfordringer, snøforhold og beitetilgang være et behov for å tilrettelegge for et trekk over E6 mellom Snøhetta og Knutshø. Et slikt tiltak for å sikre robusthet i villreinbestandene avhenger av politisk vilje til prioritering og bevilgning av midler, og det vil trolig gå mange år før et slikt tiltak eventuelt settes i verk. I mellomtiden at kommunen ikke tilrettelegger for annen irreversibel infrastruktur i det aktuelle området. Trekk-korridoren må skjermes mot utbygging som kan hindre mulighetene til å gjenopprette gamle trekkveier.

Klima, natur og miljø for framtida

Punkt 5.3

Kommunen skal ta vare på naturmangfoldet gjennom en helhetlig arealplanlegging. Her er det behov for å integrere villreinens behov med klare mål og retningslinjer. En aktuell formulering er: «*Vi skal prioritere bevaring av villreinens kritiske leveområder og trekkveier i vår arealplanlegging. Dette innebærer å beskytte viktige beiteområder og sikre at utbygging og annen menneskelig aktivitet ikke forstyrrer villreinens naturlige adferd og habitat.*»

Punkt 5.4

Kommunen ønsker en mer lokalt forankret forvaltning av verneområdene i kommunen og unngå restriksjoner for folk som bruker i fjellet. Her har ikke kommunen tatt innover seg behovet for kraftfulle tiltak i villreinområdene. Ferdsel i Snøhetta, og spesielt på Hjerkinplatået påvirker trekk og beitetid hos den sårbare villreinen. Den organiserte ferdselen klarer man å styre til en viss grad, men det den store, uorganiserte ferdselen i området som er det største problemet. For å håndtere denne problematikken så vil ikke en sertifiseringsordninger av guider eller videreutvikling av fagmiljøet på Hjerkinn hjelpe, med mindre det jobbes fram og brukes verktøy som kan håndtere ferdselen.

Å unngå inngripende restriksjoner kan føre til ferdsel i sårbare områder og på sårbare tidspunkt, noe som vil ha en direkte negativ effekt på villreinbestanden. Villreinen forlater beiteområder selv ved lav menneskelig aktivitet og ferdsel inn i kjerneområder skaper fragmentering og påvirker trekkruer negativt. Regulering av ferdsel er gjennom faggrunnlaget for Snøhetta villreinområde pekt på som et anbefalt tiltak for Hjerkinplatået som delvis ligger i kommunen.

Dersom Dovre kommune ønsker både lokal forvaltning og bærekraftig ferdselspolitikk, kan punktet justeres slik at det tar hensyn til villreinens behov: «*Vi vil ha meir lokalt forankra forvaltning av verna områder i kommunen, samtidig som vi sikrar villreinens leveområder gjennom tilpassa ferdselsreguleringar i kritiske periodar*». Denne justeringen ivaretar ønsket om lokal forvaltning, er i tråd med nasjonale føringer om villreinforvaltning og åpner for bærekraftige løsninger for ferdsel, framfor et generelt ønske om færre restriksjoner.

Arealstrategi

Punkt 6 i arealstrategien lyder slik: «*Unngå utbygging og anna negativ påverking på areal med store karbonlager, til dømes myr. Vi skal sikre naturmangfald og naturverdiar og hindre nedbygging og fragmentering av natur*». For å ivareta lokale, regioanale og nasjonale villreininteresser vil det her være naturlig at å tilføye en formulering som legger vekt på å beskytte villreinens leveområder. En tilføyelse kan derfor se slik ut: «*[...] Vi skal sikre naturmangfald og naturverdier ved hindre nedbygging og fragmentering av natur, spesielt i villreinens leveområder for å bevare dens leve- og trekkområder.*»

Forslag til vedtak

Store deler av Hjerkinplatået ligger i Dovre kommune. Villreinen har tradisjonelt brukt dette området til trekk fra nordlige områder i Snøhetta og til høst- og vinterbeiter på Hjerkinplatået. Trekket her har vanligvis gått på seinsommeren, men dyrene bruker deler av området hele året avhengig av vær og føre. På grunn av stor menneskelig ferdsel inn i området, langs stier i Stropsljødalen, langs Snøheimvegen og turisme rettet inn mot moskus, hindres reinen i å bruke området slik den burde. Fortsetter vi med den samme bruken av området i tiden fremover vil ferdselen i området trolig utvikle seg til å bli en fullstendig barriere for villreinens årstidsavhengige trekk og bruken av området til beite. Det er derfor viktig at kommunen vektlegger formålet med vernet for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (villrein) i sitt arbeid med besøkstrategi og næringsutvikling.

Trekk-korridoren mellom Snøhetta og Knutshø over Hjerkin må skjermes mot utbygging som kan hindre mulighetene til å gjenopprette gamle trekkveier.

Punkt 5.3

Som et punkt c i punkt 5.3 råder villreinnemnda at kommunen tar med: *«Vi skal prioritere bevaring av villreinens kritiske leveområder og trekkveier i vår arealplanlegging. Dette innebærer å beskytte viktige beiteområder og sikre at utbygging og annen menneskelig aktivitet ikke forstyrrer villreinens naturlige adferd og habitat.»*

Punkt 5.4

Dersom Dovre kommune i punkt 5.4 ønsker både lokal forvaltning og bærekraftig ferdselspolitikk, kan punktet justeres slik at det tar hensyn til villreinens behov: *«Vi vil ha meir lokalt forankra forvaltning av verna områder i kommunen, samtidig som vi sikrar villreinens leveområder gjennom tilpassa ferdselsreguleringar i kritiske periodar»*. Denne justeringen ivaretar ønsket om lokal forvaltning, er i tråd med nasjonale føringer om villreinforvaltning og åpner for bærekraftige løsninger for ferdsel, framfor et generelt ønske om færre restriksjoner.

Arealstrategi

Omformulere punkt 6 i arealstrategien ved å tilføye: *«[...] Vi skal sikre naturmangfald og naturverdier ved hindre nedbygging og fragmentering av natur, spesielt i villreinens leveområder for å bevare dens leve- og trekkområder.»*

Behandling

Forslag til vedtak - enstemmig.

Vedtak

Store deler av Hjerkinplatået ligger i Dovre kommune. Villreinen har tradisjonelt brukt dette området til trekk fra nordlige områder i Snøhetta og til høst- og vinterbeiter på Hjerkinplatået. Trekket her har vanligvis gått på seinsommeren, men dyrene bruker deler av området hele året avhengig av vær og føre. På grunn av stor menneskelig ferdsel inn i området, langs stier i Stropsljødalen, langs Snøheimvegen og turisme rettet inn mot moskus, hindres reinen i å bruke området slik den burde. Fortsetter vi med den samme bruken av området i tiden fremover vil ferdselen i området trolig utvikle seg til å bli en fullstendig barriere for villreinens årstidsavhengige trekk og bruken av området til beite. Det er derfor viktig at kommunen vektlegger formålet med vernet for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (villrein) i sitt arbeid med besøkstrategi og næringsutvikling.

Trekk-korridoren mellom Snøhetta og Knutshø over Hjerkin må skjermes mot utbygging som kan hindre mulighetene til å gjenopprette gamle trekkveier.

Punkt 5.3

Som et punkt c i punkt 5.3 råder villreinnemnda at kommunen tar med: *«Vi skal prioritere bevaring av villreinens kritiske leveområder og trekkveier i vår arealplanlegging. Dette innebærer å beskytte viktige beiteområder og sikre at utbygging og annen menneskelig aktivitet ikke forstyrrer villreinens naturlige adferd og habitat.»*

Punkt 5.4

Dersom Dovre kommune i punkt 5.4 ønsker både lokal forvaltning og bærekraftig ferdselspolitikk, kan punktet justeres slik at det tar hensyn til villreinens behov: *«Vi vil ha meir lokalt forankra forvaltning av verna områder i kommunen, samtidig som vi sikrar villreinens leveområder gjennom tilpassa ferdselsreguleringar i kritiske periodar»*. Denne justeringen ivaretar ønsket om lokal forvaltning, er i tråd med nasjonale føringer om villreinformvaltning og åpner for bærekraftige løsninger for ferdsel, framfor et generelt ønske om færre restriksjoner.

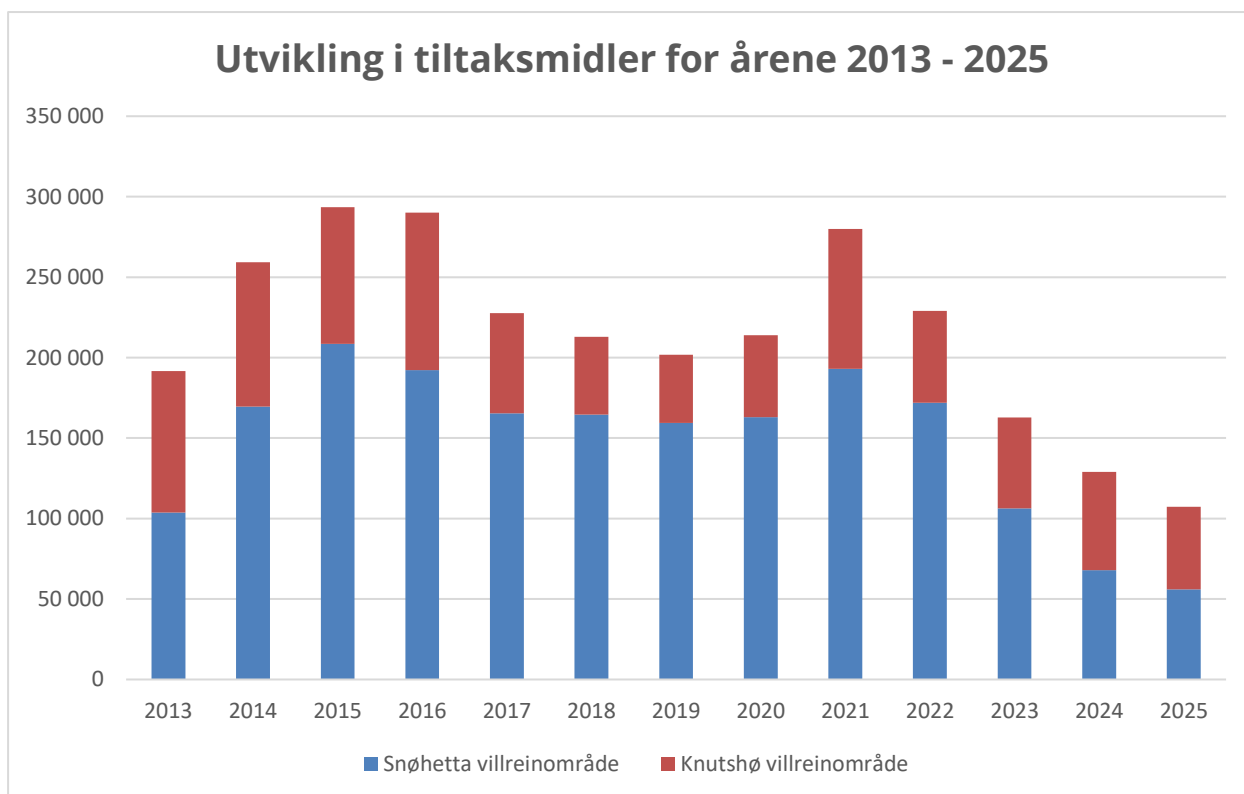
Arealstrategi

Omformulere punkt 6 i arealstrategien ved å tilføye: *«[...] Vi skal sikre naturmangfald og naturverdier ved hindre nedbygging og fragmentering av natur, spesielt i villreinens leveområder for å bevare dens leve- og trekkområder.»*

35-2025 – Søknader om tilskudd til vilttiltak i 2025

Saksopplysninger

Det er for 2025 disponibelt kr 56 080,- for Snøhetta villreinområde og kr 51 240,- for Knutshø villreinområde til villreintiltak i villreinområdene. Tiltaksmidlene består av tilbakeførte fellingsavgiftsmidler til villreinområdet. Størrelsen på tiltaksmidlene varierer med hvor mange dyr som felles. Beløpet til fordeling i 2025 er det laveste på mange år:

Muligheten til å søke tiltaksmidler for 2025 ble kunngjort via brev 20.01.2025 til fjellstyrer, skoler, villreinutvalg osv. slik som det har vært gjort de siste årene. Innen fristen på 10. februar 2025 kom det inn fire søknader som er tatt opp til behandling:

- Dombås fjellskole (omsøkt 24 500 kr)
- Snøhetta villreinutvalg (omsøkt 65 000 kr)
- Knutshø villreinutvalg (omsøkt 105 000 kr)
- Åndalsnes barneskole (omsøkt 16 128 kr)

Vurdering

Tiltaksmidler kan brukes til tiltak som:

- Styrker forvaltningen av villreinstammene. Herunder oppfølging av bestandsplaner i regi av villreinutvalgene.
- Styrker kunnskapen om villreinens arealbruk i både nåtid og fortid.
- Fremmer befolkningens forståelse og kunnskap for villreinen sin bruk av fjellområdene. Tiltak som involverer barn og unge er her en prioritert målgruppe.

Det er søkt for til sammen kr 210 628,-, så det er ikke tilstrekkelig med midler til å imøtekomme søknadene fullt ut. Dette nødvendiggjør en svært streng prioritering av bruken av midlene. Sekretariatet har vurdert at forvaltning av villreinen er hovedformålet med tiltaksmidlene. I forslag til fordeling er søknader om tiltak som er viktige for forvaltning av villrein i villreinområdene prioritert. Landbruksdirektoratet har tildelt midlene til Statsforvalteren i Trøndelag, men

villreinnemnda vedtar bruken. Statsforvalteren er ansvarlig for rapporteringen av bruken til direktoratet. Midlene er ikke overførbare til 2026.

Søker	Navn eller beskrivelse på prosjekt eller tiltak	Omsøkt
Snøhetta villreinutvalg	<p>Tiltak iht. bestandsplan med bidrag inn mot minimums, kalve- og strukturtellinger.</p> <p><u>Vurdering:</u> Sekretariatet har vurdert at forvaltning av villreinen er hovedformålet med tiltaksmidlene. Tiltakene som omsøkes vil gi viktige data inn i forvaltningen i Knutshø og inn mot overvåkingen av området iht. kvalitetsnormen. Omsøkt sum er relativt høyt i sammenligning med tilgjengelig budsjett, slik at tiltakene kun kan få en delvis innvilgelse.</p>	65 000
Knutshø villreinutvalg	<p>Tiltak iht. bestandsplan med bidrag inn mot minimums- og kalvetellinger. Informasjon til jegere, utarbeiding av statistikk og rapportering, samt drift av utvalget.</p> <p><u>Vurdering:</u> Sekretariatet har vurdert at forvaltning av villreinen er hovedformålet med tiltaksmidlene. Tiltakene som omsøkes vil gi viktige data inn i forvaltningen i Knutshø og inn mot overvåkingen av området iht. kvalitetsnormen. Samtidig så er omsøkt sum så høy, at tiltakene kun kan få en delvis innvilgelse.</p>	105 000
Dombås fjellskole	<p>Tar med elever på reinsjakt. Det er behov for å kjøpe inn nødvendig utstyr. Kikkerter, sekker, jervenduker, kjøttsekker og slaktekniver.</p> <p><u>Vurdering:</u> Barn og unge er prioritert målgruppe for ordningen. Tiltaket i søknaden går på innkjøp av utstyr og det dermed kan man delvis innvilge søknaden uten at det går utover gjennomføringen av tiltaket. Samtidig fikk Dombås fjellskole midler til dette tiltaket i 2024. Sekretariatet vurderer derfor at søknaden bør nedprioriteres i år av budsjettmessige hensyn.</p>	24 500
Åndalsnes Barneskole	<p>Transport til villreinsenteret for undervisning om villrein.</p> <p><u>Vurdering:</u> Det er vanlig at fellingsavgiftene tilbakeføres til det området de kom fra og at tilskuddene belastes fra det området tiltakene tilhører/skjer i. I dette tilfellet vil tiltaket fra Åndalsnes Barneskole belastes budsjettet til Snøhetta villreinområde. Det er vanskelig å delfinansiere tiltaket. Søknaden utgjør en betydelig andel av budsjettet selv om summen er lav.</p>	16 128
	Total søknadssum	210 628

Forslag til vedtak

Søker	Navn eller beskrivelse på prosjekt eller tiltak	Søknadssum	Vedtak
Snøhetta villreinutvalg	Tiltak iht. bestandsplan m.m.	65 000	56 080
Knutshø villreinutvalg	Tiltak iht. bestandsplan m.m.	105 000	51 240
Dombås fjellskole	Utstyr for å delta på villreinjakt	24 500	0
Åndalsnes Barneskole	Transport til villreinsenteret for undervisning om villrein	16 128	0
Totalt		210 628	107 320

Vedtakene kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29.

Behandling

Finansieringsmodellen fungerer dårlig. All lokal forvaltning baseres på aktivitet. Tiltak som begrenser jakt, påvirker ressursene til villreinutvalgene som skal følge opp forvaltningen. Dette er i beste fall tilfeldige midler. Gjøres det forvaltningstiltak kan de risikere at de får færre midler til å følge opp forvaltningen i etterkant – dårlig spiral. Skrive et brev om dette til overordnede myndigheter.

Disse midlene burde gått til at alle skolene fikk tilbud om eks. en tur til villreinsenteret. Tiltak for å følge opp bestandsplan m.m. burde bare være dekt.

Forslag til vedtak – enstemmig. Samt sende et brev til overordnede myndigheter.

Vedtak

Søker	Navn eller beskrivelse på prosjekt eller tiltak	Søknadssum	Vedtak
Snøhetta villreinutvalg	Tiltak iht. bestandsplan m.m.	65 000	56 080
Knutshø villreinutvalg	Tiltak iht. bestandsplan m.m.	105 000	51 240
Dombås fjellskole	Utstyr for å delta på villreinjakt	24 500	0
Åndalsnes Barneskole	Transport til villreinsenteret for undervisning om villrein	16 128	0
Totalt		210 628	107 320

Vedtakene kan påklages innen 3 uker fra mottatt informasjon, jf. forvaltningslovens kap. IV, § 28 og 29.

36-2025 – Dispensasjon til fuglehundprøver 2025-2026

Saksopplysninger

Villreinnemnda leverte en uttalelse ifbm. sak 18-2025 hvor nemnda uttalte at det ikke burde gis dispensasjon til å avholde prøver vest for E6. Nasjonalparkstyret endte med å gi dispensasjon til å avholde prøver vest for E6 i sitt vedtak. Villreinnemnda må ta stilling til om de skal påklage nasjonalparkstyrets vedtak.

Forslag til vedtak

Sekretariatet vil ikke komme med forslag til vedtak i saken.

Behandling

Ikke en nødvendig aktivitet. Det finnes andre terrenger både i nærheten og i lengre unna. Burde være andre steder hvor det kommer i mindre konflikt. Tydelig brev. Enstemmig om å påklage vedtaket.

Vedtak

Villreinnemnda vil påklage nasjonalparkstyrets vedtak og sender det via leder for godkjenning.

37-2025 – Dispensasjon til riving og oppføring av fritidsbolig i Oppdal kommune (356/1/7)

Saksopplysninger

Villreinnemnda leverte en uttalelse ifbm. sak 15-2025 hvor nemnda uttalte at det ikke burde gis dispensasjon til riving og oppføring av fritidsboligen, da det var planlagt en betydelig økning i bruksareal sammenlignet med dagens fritidsbolig. Nemnda uttalte at hytta burde bygges opp på samme sted med de samme dimensjonene dagens fritidsbolig har. Oppdal kommune endte med å gi dispensasjon i sitt vedtak. Villreinnemnda må ta stilling til om de skal påklage nasjonalparkstyrets vedtak.

Forslag til vedtak

Sekretariatet vil ikke komme med forslag til vedtak i saken.

Behandling

Her bør vi i nemnda være tydelig og ligge på samme linje som i forrige klage i samme område. Ser ingen grunn til å ikke klage. Enstemmig om å påklage vedtaket.

Vedtak

Villreinnemnda vil påklage Oppdal kommune sitt vedtak og sender det via leder for godkjenning.

Vedlegg til sak 32-2025 - Høringsuttalelse - Forslag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde

1. Hovedbudskap:

- Planen er ikke tilstrekkelig ambisiøs til å snu den negative utviklingen innen 2030, slik Stortinget har pålagt.
- Store avvik mellom faggrunnlaget og forslaget, og flere kraftfulle tiltak er fjernet uten tilstrekkelig begrunnelse.
- Klima- og miljødepartementet bryter med Stortingets mandat og viser manglende styringsvilje.

2. Frivillighet, manglende gjennomføringsevne og ressurser:

- Tiltakene bygger for mye på frivillighet, spesielt fra kommunene, som mangler ressurser og kapasitet.
- Manglende økonomiske virkemidler og oppfølging svekker hele planen. Ingen tiltak bør gjennomføres uten friske midler.
- Villreinfondet er ikke operasjonalisert fire år etter at midler ble lovet. Nemnda krever kompensasjon for tapte renter og inflasjon.

3. Arealbruk og ferdsel:

- Planen griper ikke fatt i arealkrevende inngrep som hyttebygging og vindkraft.
- Tiltak som kunne gitt stor effekt, som nedlegging av Reinheim turisthytte, er fjernet – selv om dette ble anbefalt av faggrunnlaget og støttes av forskning.
- Manglende regulering av ferdsel, spesielt i sårbare områder som Stroplesjødalen, vil føre til fortsatt forstyrrelser og barriereeffekter for villreinen.

4. Snøheim og Reinheim-konflikten:

- Reinheim var en erstatningshytte, og burde legges ned etter at Snøheim ble gjenåpnet.
- Dagens infrastruktur (Snøheimvegen, Reinheim, turstier) skaper betydelige forstyrrelser og fragmenterer leveområdene.

6. Ferdseksregulering og motorferdsel:

- Det er behov for juridisk bindende reguleringer av ferdsel, ikke kun frivillige løsninger og informasjonsarbeid.
- Miljødirektoratet har allerede utarbeidet forslag til nye virkemidler, og disse må iverksettes snarest.

7. Villreinnemndas rolle:

- Tiltaksplanen styrker ikke nemndas rolle, tross politiske føringer.
- Nemnda ber om å bli høringsinstans i alle plansaker som berører villrein.
- Budsjettmidler til drift og ansvar må styrkes hvis nemnda skal ta en større rolle.

8. Evaluering:

- Planen for evaluering må på plass fra dag 1 og hvem som skal ha ansvaret for å evaluere hvert enkelt tiltak.

Uttalelsen er delt opp i en generell og en spesifikk del.

Generell del

Bakgrunn for tiltaksplanen

Det er et svært omfattende arbeid som ligger bak tiltaksplanene:

- Behandling av Naturmangfoldmeldingen¹ i Stortinget 23. mai 2016: «Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein» (etter nml. §13)
- Ekspertgruppe nedsatt for å lage et forslag til kvalitetsnorm².
- Forskriftsarbeid: Omfattende høringsrunde. Forskriften vedtatt i 2020³.
- Klassifisering av de nasjonale villreinområdene i 2022. Ekspertvurderinger med bidrag fra regionale arbeidsgrupper⁴.
- Klassifisering av de ikke-nasjonale områdene i 2023⁵.
- 2022: KLD vedtar å utarbeide tiltaksplaner for de nasjonale villreinområdene som ble klassifisert som røde (dårlig kvalitet). Oppdrag til Mdir – videresendt til Statsforvalterne.
- 2023: SF ledet prosjektgrupper som utarbeidet tilråding til tiltaksplan, i tillegg til informasjons- og involveringsarbeid mot ulike brukergrupper. Tilråding fra prosjektgruppene, SF'ene og Mdir oversendt KLD i slutten av 2023⁶.
- 2024: Regjeringen presenterte sin politikk for å forbedre tilstanden for villrein⁷
- 2025: KLD sender de første tiltaksplanene på høring. Etter åpne møter og møter med kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner i arbeidet med tiltaksplanene.

Klima- og miljødepartementet har med andre ord hatt et solid kunnskapsgrunnlag for å utarbeide tiltaksplanene.

Brudd på mandatet gitt av Stortinget

Stortinget ga «regjeringen mandat til å iverksette tiltaksplaner som er tilstrekkelig ambiøse til å snu den negative trenden for villreinen, og vektlegger at det er nødvendig med tiltak i alle sektorer for å snu den negative utviklingen». I sitt eget høringsforslag skriver Klima- og miljødepartementet at den overordnede vurderingen er at de foreslåtte tiltaksplanene vil ha liten mulighet til å snu den negative utviklingen innen 2030. Når Klima- og miljøministeren konfronteres med dette gjennom et skriftlig spørsmål⁸, erkjenner klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen at: «[...] at tiltaksplanene som er foreslått trolig ikke er kraftige nok til å alene stoppe den negative utviklingen i disse villreinområdene allerede innen 2030». **Med dette har ikke departementet oppfylt sitt mandat gitt av Stortinget.**

Stortingsmeldingen⁹ som et samlet storting stilte seg bak i 2024 fastsatte flere villreinmål, deriblant at den negative utviklingen skulle snus innen 2030. Det kan da ikke være slik at departementet og Statsråd Eriksen allerede nå, ett år etterpå, har gitt opp de fastsatte målene.

¹ Meld. St. 14 (2015–2016) – Natur for livet

² NINA rapport 1400

³ Kvalitetsnorm for villrein

⁴ NINA rapport 2126

⁵ NINA rapport 2372

⁶ [Faggrunnlag til tiltaksplan for villrein | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

⁷ Meld. St. 18 (2023-2024) – Ein forbetra tilstand for villrein

⁸ Dokument nr. 15:1708 (2024-2025) – innlevert 20.03.2025 og besvart 26.03.2025.

⁹ Meld. St. 18 (2023-2024) – Ein forbetra tilstand for villrein

Det har de ikke mulighet til. Departementet **skal** iverksette tiltaksplaner med kraftfulle nok tiltak til at man faktisk klarer å snu den negative utviklingen innen 2030.

Departementet understreker dette selv i høringsnotatet: «Gjennom redegjørelsen for null-alternativet i Meld.St 18 (2023-2024) vurderer departementet at det er godtgjort et behov for å sette i verk kraftfulle tiltak for å forbedre tilstanden for villreinen»¹⁰.

Villreinnemnda er derfor særdeles kritisk til forslagene fra Klima- og miljødepartementet.

Stort avvik mellom faggrunnlag og forslag til tiltaksplan

Villreinnemnda deltok i prosjektgruppa som sto bak faggrunnlaget bak dette forslaget. Mandatet til prosjektgruppa var å snu den negative utviklingen og i første omgang få villreinområdet opp til middels tilstand. Dette var fastsatt før de politiske målene i stortingsmelding om villrein. Videre skulle tiltakene kost/nytte-vurderes og det skulle tilstrebes å oppnå konsensus i arbeidet. Det medførte mange tøffe, men gode diskusjoner hvor gode tiltak for villrein ble forkastet da konsekvensene ble vurdert for store. Mange tiltak ble modifisert, justert og myknet opp. Under stort tidspress kom gruppen fram til mange gode forslag til tiltak på kort og lang sikt, og hvor det var konsensus for de aller fleste tiltakene. Tiltakspakkene i faggrunnlaget var ment å virke sammen, men nå når tiltakspakkene er så endret på så vil ikke effektene av tiltakene være de samme. Villreinnemnda mener at departementets forslag avviker så mye fra oversendelsen fra prosjektgruppa at vi forbeholder oss retten til å ytre andre synspunkter og meninger om tiltakene enn hva vi til slutt stilte oss bak i faggrunnlaget.

Villreinnemnda viser til videre til energi- og miljøkomiteens behandling¹¹ av stortingsmeldingen:

*«Komiteen viser videre til at prosjektgrupper ledet av statsforvalterne har laget utkast til tiltaksplaner for sju nasjonale villreinområder med anbefalinger om tiltak for å bedre forholdene for villreinen. **Komiteen mener disse anbefalingene bør vektlegges tungt og at tiltak som anbefales, bare bør legges bort når det er svært gode grunner til det.** Komiteen erkjenner imidlertid at sumvirkningene for rettighetshavere, grunneiere, brukere av allemannsretten og friluftslivet må vurderes nøye og en må sikre en forholdsmessig fordeling av tiltakene mellom de ulike brukerinteressene.»*

Komiteen la vekt på at det skulle svært, gode grunner til å legge bort tiltak fra faggrunnlaget, men at konsekvenser for andre måtte vurderes nøye. Som en generell kommentar vil vi si at departementet har gått langt i å legge bort tiltak fra faggrunnlaget og vi mener at begrunnelsene i flere tilfeller er tynne. Vi vil gå mer spesifikt inn på tiltak som er lagt bort og begrunnelsene lenger ned.

Selvmotsigelser i tiltaksplanen

Tiltaksplanen erkjenner at kraftfulle tiltak er nødvendige, men overlater likevel beslutningen om gjennomføring til frivillige prosesser. Dette kan føre til at de mest effektive, men kontroversielle tiltakene, som stenging av ferdselsårer, ferdselsreguleringer eller fjerning av hytter, ikke blir gjennomført. Det understrekes et behov for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning for å forhindre videre fragmentering av villreinens leveområder. For å løse dette skal kommunene uten statlige pålegg, frivillig slutte seg til tiltakene og selv vurdere om arealplaner skal revideres.

¹⁰ Høringsnotatet s. 17

¹¹ Innst. 374 S (2023-2024)

Å kreve en restriktiv arealforvaltning samtidig som kommunene gis frihet til selv å bestemme om de vil delta i den retningen, fører erfaringsmessig til at villreinhensyn taper opp imot lokalpolitiske interesser.

Tiltaksplanen legger vekt på at det skal være en høy terskel for nye inngrep i villreinområdet, samtidig som den avstår den fra å foreslå konkrete tiltak mot arealkrevende tiltak som hyttebygging, vindkraftutbygging og mineralutvinning, og overlater vurderingen til fremtidige høringer og lokale prosesser. Dersom man ønsker å sikre høy terskel for inngrep, burde dette i større grad reflekteres i klare, juridisk bindende forbud. Ved å åpne for lokale vurderinger og videre frivillige prosesser legges det til rette for en uendra retning i arealforvaltningen. Det er for øvrig svært tydelig at Energidepartementet ikke ønsket noen forbud i planene som en sikkerhetsventil for deres potensielle framtidige aktiviteter i villreinområdet. Det skal erfaringsmessig ikke mye til fra kraftsiden før de mener at prosjektet er av stor samfunnskritisk betydning. Uten forbud så vil dilemmaet komme på dagsorden og der villreinhensyn må vike.

Tiltak for å begrense ferdsel og stenging av turisthytter nedprioriteres, til tross for en dokumentert negativ effekt på villreinen der eksisterende turisthytter, veier og stier i stor grad bidrar til å fragmentere villreins leveområder og forstyrre dyrene. Tiltaksplanen ønsker å bevare turisme som en viktig næring, kan det være uforenlig med målet om å redusere forstyrrelser i viktige villreinområder. Det er behov for å gjøre kraftige justeringer slik at både turisme, lokal bruk og villrein kan sameksistere. Å beholde infrastruktur som bidrar til ferdselsforstyrrelser, undergraver andre tiltak i tiltaksplanen.

Ressurser

Seks av ti kommuner gikk med underskudd i 2024¹². Likevel er det lagt opp til at kommunene på frivillig initiativ skal følge opp de mange tiltakene. For mange av kommunene i regionene har de flere tiltaksplaner å følge opp i tiden framover. Hvor tenker KLD at kommunene skal hente midler og sette av ressurser fra, når de allerede sliter med å utføre lovpålagte oppgaver. Mener KLD at det er sannsynlig at kommunene tar ressurser fra andre oppgaver som helse, skole eller eldreomsorg for å følge opp tiltaksplanene? Kommunene burde tilføres friske midler slik at de faktisk setter av ressurser til å følge opp tiltaksplanen. Den manglende satsingen understøtter det at regjeringen ikke har et reelt ønske om å snu den negative utviklingen.

Et tankekors

Klima- og miljødepartementet skriver selv i høringsnotatet:

«Over flere tiår har det blitt iverksatt en rekke tiltak for å ta vare på villreinen, for eksempel opprettelse av verneområder der villrein er del av verneformålet, etableringen av norsk villreinsenter og vedtagelse av regionale villreinplaner etter plan- og bygningsloven, samt en rekke lokale tiltak i regi av kommuner og organisasjoner, uten at dette har vært tilstrekkelig for å snu den negative utviklingen.»

For å snu den negative utviklingen, som departementet ikke selv har tro på, høres det tiltak som planlagt styrking av villreinsenteret, revisjon av regionale villreinplan, og lokale tiltak som frivillig må gjennomføres av kommunene og andre aktører. Med andre ord, akkurat de samme tiltakene som de selv har peker på at ikke har fungert over flere tiår. Departementet har lagt til side de

¹² [Regnskapet til flere kommuner klare: Kommune-Norge sliter økonomisk – NRK Troms og Finnmark](#)

faglige rådene fra Miljødirektoratet, statsforvalterne og prosjektgruppa i utarbeidelsen av tiltaksplanen.

Departementet må nå vise styringsvilje. Vi er på tiende året med omfattende prosesser om kvalitetsnorm, klassifisering, faggrunnlag og nå forslag til tiltaksplan for å bedre villreinsens tilstand, men resultatene uteblir. Det er nå tid for handling. Det foreliggende forslaget vitner om en unnvikende tilnærming til problemstillingene, der hensynet til konfliktfrihet veier tyngre enn nødvendige tiltak. Forvaltning krever evnen til å balansere ulike interesser, men også mot til å prioritere det som er nødvendig for å nå langsiktige mål. Villreinen står i en kritisk situasjon, og å unngå beslutninger for å minimere konflikter er en kortsiktig strategi som vil gjøre problemene større på sikt. Ved å unnlate å handle nå, skyver man problemene foran seg, noe som vil kreve langt mer inngripende tiltak senere – og dermed skape enda større konflikter. Tiden for utsettelse er over; det kreves klare beslutninger og kraftfulle tiltak for å sikre villreinsens fremtid. Snøhettareinen er tross alt regnet for å være av rent villreinopphav og har genetisk variasjon som er av internasjonal interesse for vår nasjon å ivareta.

Konkret del

«Vaskingen» av faggrunnlaget hos departementet har ikke noen effekt. Hvem skal kjøre prosessene? Kommer det ikke øremerkede midler til prosessarbeid eller gjennomføring av tiltak så vil det heller ikke skje noen ting.

Tiltakspakke 3

Turisthyttene Snøheim, Reinheim og Snøheimvegen

Reinheim turisthytte ble opprinnelig opprettet som en **erstatningshytte** for Den Norske Turistforening (DNT) etter at Forsvaret overtok Snøheim turisthytte i 1958. Snøheim, som ligger litt lengre sør, ble brukt av Forsvaret som en del av Hjerkinns skytefelt. For å kompensere for tapet av Snøheim som turisthytte, ble Reinheim etablert for å fortsette å tilby overnatting og tilrettelegge for friluftsliv i området. Reinheim har siden vært en del av DNT sitt nettverk av turisthytter og har bidratt til å gjøre fjellområdene i Dovrefjell mer tilgjengelige for turgåere og friluftsentusiaster.

Etter at Forsvaret besluttet å legge ned Hjerkinns skytefelt, ble det utarbeidet planer for å tilbakeføre området til naturen. Dette inkluderte riving av Snøheim turisthytte og tilhørende infrastruktur for å redusere menneskelig påvirkning og gi villreinen bedre levekår. Dette var Stortingets målsetning. På tross av dette kom Bondevik II-regjeringen ^{v/} daværende statsråd Hareide (03.03.2005) fram til at Snøheim ikke skulle rives og at DNT fikk overta bygningene. Vilårene var at Snøheimvegen skulle fjernes av villreinsensyn, Snøheim skulle kun være åpent mellom juni og oktober og at istandsettingen av Snøheim skulle skje innenfor rammen av nasjonalparkens bestemmelser og formål.

Det kom raskt planer (søknad datert 23.01.2007) om en utvidelse fra 54 sengeplasser til 80 sengeplasser. Dovrefjellrådet ga (vedtak datert 14.03.2007) DNT Oslo og Omegn dispensasjon til de omsøkte planene for Snøheim. I vedtaket fra Dovrefjellrådet ble det vist til behandlingen av saken i Miljøverndepartementet ble oppfattet som en instruks om å innvilge søknaden. Saken ble påklaget av villreininteresser og avgjort av daværende miljøvernminister Erik Solheim i (vedtak 04.02.09) som opprettholdte vedtaket med visse vilkår.

Et sentralt vilkår i vedtaket fra 2005 om drift av Snøheim var at Snøheimvegen skulle fjernes. Villreinnemnda igangsatte et forskningsprosjekt for å se på arealbruken i området og samtidig ble det utviklet og behandlet et representantforslag i Stortinget (dok 8:8 – 2007-2008) om å bevare Snøheimvegen. Hovorpå Energi- og miljøkomiteen¹³ uttalte at villrein, friluftsliv og næringsutvikling burde kartlegges ut ifra ulike scenarier ved tilbakeføringen av Hjerkinanleggene. Penger ble avsatt over statsbudsjettet til et prosjekt som skulle vare til 2012. Beslutningen om Snøheimvegen ble utsatt og dermed løsrevet fra kompromisset i 2005.

Riksantikvaren vernet Snøheim i 2009, før hytta ble omfattende renovert og gjenåpnet i 2012, med tiltak for å begrense biltrafikk og styre ferdselen, blant annet gjennom bruk av en skyttelbuss fra Hjerkin som et forsøksprosjekt.

Forskningsprosjektet endte i en sluttrapport (Horisont Snøhetta - 2013)¹⁴ som la fram tre alternativer. Der alternativ to; Snøheimvegen beholdes med et bussregime, ble betraktet som en vinn-vinn-situasjon der alles behov ble tilgodesett. Direktoratet for naturforvaltning (25.04.2013) anbefalte Miljøverndepartementet om å følge rådene i sluttrapporten. En videreføring av bussregimet ble politisk besluttet¹⁵ og skjebnen til veien ble utsatt til 2017. Den samlede vurderingen var at annen ferdsel til fots, sykler m.m måtte begrenses for at dette skulle fungere og det ble i første omgang pekt på informasjon og kanalisering. *Ringer det en bjelle?* Men alternativt formaliserte ferdselsbegrensinger eller -forbud etter behov.

Anbefalingen om å tilrettelegge Snøheimvegen for skyttelbuss fra Horisont Snøhetta, direktorat og andre, var basert på forutsetningen om at det øvrige vegnettet på øst for Snøhetta skulle fjernes. Da disse veiene ble tatt opp i andre prosesser og deretter delvis bevart så ble anbefalingene og tiltaket med skyttelbuss på Snøheimvegen fullstendig avstumpet.

Endelig beslutning måtte tas innen 2017 om Forsvarsbygg skulle rekke å gjennomføre arbeidet med å revegetere veien som var finansiert. Spørsmålet om Snøheimvegen ble behandlet av Stortinget¹⁶ i 2017 som endelig avgjorde at veien skulle bli bestå.

Villreinhensynet som aldri blir vektlagt

Hensynet til villreinen ble sannsynligvis ikke utredet før Snøheim, gamle Snøheimvegen, Reinheim eller nye Snøheimvegen ble bygd. Rapportene fra Norsk institutt for naturforskning (februar 2003) om tilbakeføring av skytefeltet tok ikke opp spørsmålet om ny drift ved Snøheim, og heller ikke hvilke konsekvenser økt ferdsel ville på villreinen dersom Snøheim ble tatt i bruk som turistrytte.

Daværende Fylkesmannens plan for naturrestaurering av skytefeltet, og kommunedelplanen for skytefeltet utredet ikke framtiden for Snøheim. En annen svakhet var at planene ikke vurderte effektene av såkalt «moskus-titting» ville få på villrein og annet dyreliv. Etter høringene av disse to planene kom Fylkesmannen i Oppland fram til at en betjent hytte ved Snøheim med 80 sengeplasser ville være negativt for dyrelivet i området. Snøhetta villreinutvalg advarte i en

¹³ Innst. S.nr.131 (2007-2008)

¹⁴ NINA Temahefte 51 – Horisont Snøhetta

¹⁵ Prop. 1 S 2014.

¹⁶ Prop 1 S (2017-2018)

høringsuttalelse (25.02.2008) mot at en slik utvidelse ikke var innenfor nasjonalparkens formål jf. et av vilkårene fra Miljøverndepartementet i 2005. Videre pekte utvalget på det:
«å ha to parallelle turstier med stor menneskelig ferdsel på begge vil være sterkt skadelig for villreinens svært viktige trekkveier forbi Kolla og over Stropsjødalen. Dette er hovedtrekkveien til kalvingsområder, sommer og høstbeitet samt brunsområdet for villreinen i Snøhettaområdet! For å ivareta villreinens behov må det stilles krav om at Reinheim nedlegges om turisthytte.»

Saken ble avgjort i daværende Dovrefjellrådet (vedtak i sak 10/07) som ga DNT dispensasjon til å utvide Snøheim uten å ta stilling til hvor stor utvidelsen skulle være, uten å sende saken på høring, uten å utrede saken ift. Unntaksbestemmelsen i verneforskriften, uten å utrede hvordan økt ferdsel som følge av en utvidelse kunne påvirke villreinens arealbruk, og uten å utrede alternativet med ingen utvidelse av Snøheim. Dovrefjellrådet vurderte heller ikke å knytte vilkår om nedlegging av Reinheim opp til en eventuell tillatelse til å utvide Snøheim.

I forslaget fra prosjektgruppa bak faggrunnlaget for Snøhetta villreinområde ble nedlegging av Reinheim på nytt tatt opp og med en forventet høy effekt. Vi minner KLD om at anbefalingene fra prosjektgruppene *«bør vektlegges tungt og at tiltak som anbefales, bare bør legges bort når det er svært gode grunner til det»*¹⁷. Og da lurer villreinnemnda på hvilke sumvirkninger som kvalifiserte til svært gode grunner til å legge bort dette tiltaket opp imot ivaretakelsen av villreinen i Snøhetta?

Nedlegging av Reinheim (erstatningshytta for Snøheim) som en følge av DNT fikk tilbake Snøheim har vært et tilbakevendende tema gjennom hele denne prosessen. Villreininteressene har de siste 20-25 årene pekt på barriereeffekter av to ferdselsårer innover mot Snøhetta. Reinheim turisthytte er nå på nytt fredet i forslaget fra KLD etter at de har gjennomført møter DNT Oslo og Omegn høsten 2024. Departementet har derfor utelukket at andre aktører, privatpersoner, organisasjoner og villreininteresser kunne komme med støtte eller motmæle til en eventuell nedlegging av Reinheim. Dette tiltaket sammen med mange andre ble aldri prøvd for allmennheten.

Det å utelukke en nedlegging av Reinheim svekker resten av tiltakenes effekt på villreinens forstyrrelser i viktige beite- og trekkområder. Snøheimvegen og turisthyttene er dokumentert å ha en betydelig negativ effekt på villreinens trekk og arealbruk. Å beholde alle disse infrastrukturene undergraver målet om å forbedre villreinens levekår.

Det som er verdt å ta med seg av de årelange prosessene Snøheim, Reinheim og Snøheimvegen er at villreinens hensyn aldri har blitt tilstrekkelig ivaretatt. Det har ført til en bit-for-bit-nedbygging av området og en ubestridelig negativ påvirkning på Snøhettareinen. Mange av tiltakene som er nå foreslått forsøker å rette opp diverse politiske hestehandler som har ført til at aktivitet og forstyrrelser bare har økt etter nedlegging av Hjerkinns skytefelt.

Argumentene til DNT

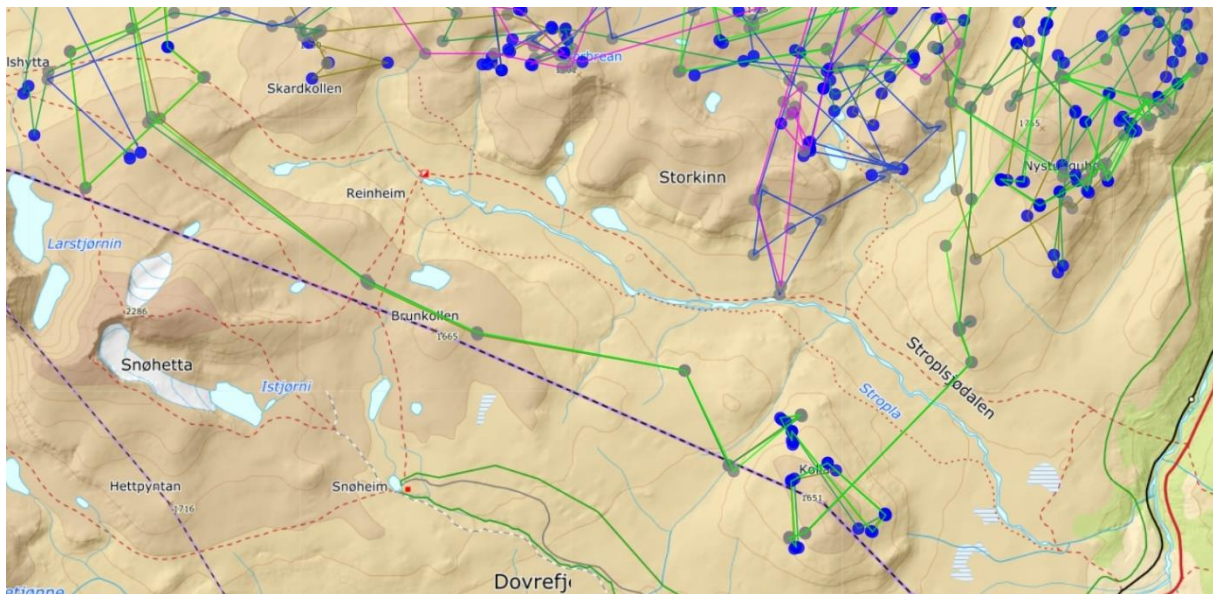
DNT har selv sagt gjennom prosessen at de er opptatt av å ivareta turtilbudet. For de har det kommet mange forslag om stenging og fjerning. Det kunne potensielt slakte turtilbudet i organisasjonen, få innvirkninger i folkehelseperspektiv, samt påvirke det lokale og regionale

¹⁷ Innst. S 374 (2023-2024)

friluftslivet. Med Snøheim tilbake i DNT sitt nettverk, er etter nemndas syn mindre behov for å opprettholde to turisthytter i samme område. Dette var også noe DNT selv trakk frem under prosessen med utvidelse av Snøheim, at turisthyttene ideelt sett lå for tett. Snøheim kan dekke behovet for overnatting og tilrettelegging for friluftsliv i området, noe som gjør Reinheim overflødig.

DNT har i møter hevdet at hovedandelen av forstyrrelsene foregår fremst i Stroplsjødalen og er forårsaket av moskusturismen, både regulert og uregulert.

Det har også blitt pekt på at ruten fra Snøheim til Åmotsdalshytta via Reinheim er viktig for turtilbudet. Dette argumentet kjøper vi ikke da det finnes to alternative ruter på hver sin side av Snøhetta. Det er ikke nødvendig å kanalisere ferdselen ned mot Reinheim og det som er et av få trekkpassasjerer over Stroplsjødalen i sommermånedene. Hele året, og spesielt i perioden fra juli til februar/mars, er villreinen helt avhengig av å kunne passere fritt over Snøheimvegen og Stroplsjødalen. Fra juli til oktober blir villreinens muligheter til å krysse redusert av ferdsel og aktiviteter. Dette er bekreftet de siste årene gjennom GPS-studier (figur 1) og fra oppsynet¹⁸.

Figur 1. GPS-data hentet fra *dyreposisjon.no* fra juli måned i 2024. Illustrerer at dyrene går imellom og rundt Stroplsjødalen i stedet for å benytte seg av gode beiter. Dette er kun data fra et utvalg av GPS-merkede dyr og gir ikke et fullstendig bilde av arealbruken.

Ferdselstiltak som moskusstien har ført til færre folk til fots gjennom Stroplsjødalen, men antallet passeringer er fortsatt høyt med 1796¹⁹ passeringer gjennom juli, august og september i 2023. Hvis antall passeringer på en sti er mer enn 25-30 personer per dag, viser reinen en sterk unngåelse av stien og i mange tilfeller krysser de ikke over stien²⁰. Antallet overnattinger på

¹⁸ Oppsynsrapport, Snøhetta Øst – villreinens arealbruk, uke 34/35

¹⁹ Oppsynsrapport (2024) – ferdsel på Dovrefjell – Statens naturoppsyn

²⁰ Gundersen, V., van Moorter, B. Panzacchi, M., Rauset, G.R. & Strand, O. 2021. Villrein-ferdselsanalyser på Hardangervidda - Anbefalinger og tiltak. NINA Rapport 1903. Norsk institutt for naturforskning.

Reinheim har ikke økt, men målet for de aller fleste som går hele Stropstjødalen er Reinheim. En fjerning av Reinheim vil med stor sannsynlighet redusere ferdselen i Stropstjødalen ytterligere²¹

DNT Oslo og omegn har vært tydelig de to siste årene på at de skal kompenseres om noe av deres hyttetilbud skal legges ned. Man kan stille spørsmål til retten for kompensasjon skal være så fremtredende når store deler av midler til drift og vedlikehold er finansiert gjennom spillemidler og offentlige tilskudd. DNT har sagt at det ikke er økonomien, men turtilbudet de mister som de ønsker erstattet. Da blir det uansett et økonomisk spørsmål. Departementet har en rolle i å sette tiltaket høyt på agendaen. Kun da vil det være aktuelt at friske midler kommer inn gjennom en budsjettproposisjon. Det er også naturlig at miljøskader-betaler-prinsippet (§ 11 i nml.) er gjeldende for DNT.

Effekt av å fjerne stier

Det ligger i forslaget fra KLD at stier i Stropstjødalen (tiltak 20). Det står beskrevet i forslaget at:

«Tiltaket forventes å ha umiddelbar effekt på villreinen, og bedre villreinens muligheter til å bruke området og trekke gjennom det for å komme til andre deler av leveområdet sitt.»

Villreinnemnda er positiv til å fjerne de stiene som går inn til Reinheim gjennom Stropstjødalen. Kanaliseringen mellom Kolla og E6 bør skje langs moskusstien. Ved å ikke fjerne Reinheim vil også effekten av å legge ned stiene gjennom Stropstjødalen reduseres. Det Reinheim som er målet for de som går i Stropstjødalen²¹. Det er lite aktuelt å revegetere alle stiene når tiltakene skal dekkes innenfor «gjeldende budsjett». Tiltaket vil få mindre effekt om ikke andre problemstillinger i området også tar tak i, som den uregulerte ferdselen. Ferdselsreguleringer vil langt på vei være et virkemiddel som forsterker effekter av flere tiltak i dette området.

Andre turisthytter

Forslaget er basert på det overleverte faggrunnlaget. I prosjektgruppearbeidet ble det luket bort mange tiltak og kun fokusert på de mest prekære problemstillingene. Dermed ble problemstillinger knyttet til andre turisthytter enn Snøheim og Reinheim ikke tatt opp og adressert. Dette var tenkt til å eventuelt gjøres ved behov i revideringer av tiltaksplan. For eksempel ligger Loennechenbua, Åmotsdalshytta og Aursjøhytta i områder hvor villreinen i dag kalver. Dette er en svakhet med forslaget til departementet når det avvikes så stort fra faggrunnlaget.

Fylkesmannen i Oppland sin tilrådning om vern i 2017²²:

«Villreinen er i dag sterkt presset av ferdsel og bruk i Snøhetta- og Hjerkinnområdet. Dette gjelder spesielt i siste halvdel av sommeren og utover høsten. På den tiden av året er det mye folk langs Snøheimvegen, samtidig som villreintrekket fra Stropstjødalen starter. Villreinen er helt avhengig av å krysse over to ferdselsårer fra siste halvdel av sommeren, først Stropstjødalen med ferdsel fra Kongsvoll og innover mot Reinheim turisthytte, og så Snøheimvegen for å komme til de gode vinterbeitene på østsiden av Snøhattamassivet. Trekket over de to barrierene er avgjørende for å opprettholde det såkalte rotasjonstrekket rundt Snøhattamassivet. Dette er en forutsetning for at villreinens funksjonelle bruk av dette nå begrensede villreinområdet kan bevares. For mye ferdsel ellers i skytefeltet kan også utgjøre en

²¹ Gundersen, V. & Rød-Eriksen, L. 2022. Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter på Dovrefjell: Moskusstien og Stropstjødalen. NINA Rapport 2061. Norsk institutt for naturforskning

²² Vern av tidligere Hjerkinnskytefelt - oppsummering av høring og tilrådning om vern

trussel mot villreinen, siden vinterbeite (som omtalt over), er minimumsfaktoren for denne villreinstammen.»

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø sendte brev (22.05.2007) til daværende Direktoratet for naturforvaltning, Stortinget og energi- og miljøkomiteen en utredning og anbefaling for Reinheim i tilknytning til avgjørelsen av Snøheimvegen. Nemnda pekte på at villreinen brukte Stropsljødalen mer tidligere etter opplysninger fra fjelloppsynet i Oppdal, og at villreinens bruk av dalen avtok som følge av ferdselen i dalen. Villreinen oppholdte seg lite eller bare i kort tid i Stropsljødalen i tiden fra februar til oktober. I Stropsljødalen er det gode sensommer- og høstbeiter som villreinen utnyttet i liten grad. Videre ble det observert at villreinen kviet seg for å krysse Stropsljødalen, og at kryssingene skjedde i stor fart. Om sommeren og høsten var (og fortsatt er) kryssing av Stropsljødalen en transportetappe som reinen prøver å gjøre unna på kortest mulig tid. I løpet av villreinjakta har det vært observasjoner av flokker som har tverrsnudd ved turiststien til Reinheim, selv en stund etter at det har gått folk der. Bruken av Reinheim turisthytte og ferdselen i Stropsljødalen har etter nemndas syn vært negativt for villreinen.

Norsk institutt for naturforskning har sett på alternativet fjerning av Reinheim med tilhørende stier og effekten på villrein for sommersesongen via statistisk modellering²³. Tiltaket forventes å øke leveområdets funksjonalitet og forflytningsruter for hele villreinområdet betydelig. Totalt ender man med å restaurere totalt 19,7 km²³ av villreinområdet.

Konklusjon

Hvis Reinheim fjernes, vil DNT som drifter hytta, få et dårligere tilbud til sine medlemmer og gjester som mister om lag 1 500 overnattinger fra den ubetjente hytta. Det vil gi et visst inntektstap for foreninga. For fjellvandrere, jegere, fiskere og andre brukere av hytta per i dag vil det bety bortfall av et tilbud om overnatting. En slik løsning vil også kunne påvirke noe av rutenettet videre og muligens føre til mindre bruk av turisthyttene innover fjellet²⁴. Dette vurderes ikke som særlige gode grunner til å fjerne tiltaket fra tiltaksplanen.

At DNT i liten grad blir berørt av tiltakene forsterker følelsen til bygdefolket om at de får uforholdsmessig mye av støytten av tiltakene. Ingen turisthytter er samfunnskritisk.

Vi er i FNs tiår for naturrestaurering, Stortinget har gitt grønt lys for ambisiøse tiltak, restaurering er et av de strategiske områdene for ny villreinpolitikk, restaurering av vandingsmuligheter gir bedre kondisjon og forebygger negative effekter av kommende klimaendringer. Nemnda er soleklar på at villreinens behov må gå først ved å legge ned Reinheim foran DNT sitt behov med å beholde en «erstatningshytte» noen få kilometer fra Snøheim.

Tiltak på Hjerkinplatået

Ferdselen i området øst for Snøhetta-massivet, særlig knyttet til moskussafari og naturopplevelser, har vært økende de siste årene. Samtidig er ferdselen lenger inn i fjellet mer stabil, og bruken av turisthyttene har holdt seg på et jevnt nivå over tid. Villreinen har et

²³ Panzacchi, M., van Moorter, B., Tveraa, T., Rolandsen, C. M., Gundersen, V., Lelotte, L., A., Dos Santos, B. B. N., Bøthun, S. W., Stien, A., Andersen, R., Strand, O. 2022. Statistisk modellering av samlet belastning av menneskelig aktivitet på villreinområder. Identifisering av viktige leveområder og scenarioanalyser for konsekvensutredning og arealplanlegging. NINA Rapport 2189.

²⁴ Faggrunnlag til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde.

sesongavhengig trekk-mønster rundt Snøhetta-massivet, som nå er under press fra økende aktivitet øst for fjellet. Området har tradisjonelt vært en viktig trekk-korridor for villreinen, som beveger seg fra sommerbeiteområdene i nord til høst- og vinterbeiter på Hjerkinplatået. Dette trekket skjer vanligvis på sensommeren, men området brukes i varierende grad gjennom hele året, avhengig av værforhold og føre. Høy ferdsel gjennom Stropsljødalen, langs Snøheimvegen og i forbindelse med moskusturisme påvirker villreinens bruk av dette området. Selv om dyrene fortsatt trekker gjennom, har økt menneskelig aktivitet gjort det vanskeligere for dem å bruke området optimalt. Dersom dagens ferdselsnivå vedvarer eller øker ytterligere, er det stor fare for at området blir en fullstendig barriere for villreinens tradisjonelle trekk⁶.

Området mellom Kolla og E6 er populær i forbindelse med jaktutøvelse. Oppsynet peker på at ferdselen med utgangspunkt i fra Grønbakken og Kongsvold skjer i vifteform langs flere stier og spredt i terrenget¹². Observasjonene støtter funnene i NINA rapport 2061. Denne ferdselen er en stor utfordring for villreinens trekkmuligheter mellom Kolla og E6.

Statens naturoppsyn beskrev arealbruken til villreinen i uke 34 og 35 i områdene mellom Hjerkin, Kongsvold og Kolla, med formålet om å synliggjøre utfordringene villreinen har når de trekker gjennom området. Observasjonene viste at villreinen hadde vansker med å trekke mellom Stropsljødalen og Snøheimvegen, særlig når vindretningen er sørøstlig. Området preges av omfattende ferdsel, av turgåere, fotografer, syklistene, moskussafari, rideturer, fuglhundprøver, skoleklasse, jaktutøvelse, turistbesøk til Viewpoint Snøhetta, samt buss og annen kjøring på Snøheimvegen. Dette skaper barriereeffekter som stresser reinen og forstyrrer dens naturlige trekk. Forstyrrelsene gjorde at villreinen ved flere anledninger havnet i på steder hvor de ikke kom seg videre og der de ble stående i pressede situasjoner over tid. Slike situasjoner fører stress, samt tap av tid til hvile og beite²⁵.

Moskusens og villreinens arealbruk overlapper delvis, noe som kan føre til forstyrrelser av villreinen, enten direkte ved at den skremmes, eller indirekte ved at økt ferdsel gjør at den unngår området. For å redusere dette, avgrensers dagens forvaltningspraksis guideområdet om vinteren, slik at ferdselen styres til mindre sårbare områder. Observasjoner fra oppsynet tilsier at villreinen bruker de østligste områdene når forholdene med vind, snøforhold og nivået av ferdsel er gunstig²⁶.

Selv om villreinen fortsatt forsøker å gjennomføre sine tradisjonelle trekk gjennom området rundt Snøhetta, viser både observasjoner og rapporter at økende menneskelig aktivitet utgjør en alvorlig og voksende trussel. Situasjoner der villrein stenges inne i pressede områder, settes på bås, mister tilgang på beite og opplever økt stress. Alt dette tydelige tegn på at dyrenes leveområder er i ferd med å fragmenteres. For å unngå at viktige trekkruiter i dette området blir permanente barrierer, er det helt nødvendig med målrettede tiltak nå, og ikke senere når det oppdages at skilting og informasjon ikke fungerer. Målrettede tiltak i dette området vil være styring av ferdsel og sesongmessige begrensninger sammen med kanaliseringstiltak og bedre informasjon til brukere av området. Uten slike grep vil villreinens muligheter for å bevege seg fritt mellom sesongbeitene svekkes ytterligere, med alvorlige konsekvenser for artens overlevelse og økologiske funksjon i området.

²⁵ Oppsynsrapport, Snøhetta Øst – villreinens arealbruk, uke 34/35

²⁶ Oppsynsrapport – ferdsel på Dovrefjell (2024)

Regulering av friluftslivferdsel

Villreinen er en sky art som lett blir forstyrret av menneskelig aktivitet. Biler, ATV-er og snøskutere, samt aktiviteter som sykling, hundekjøring, moskusturisme, kiting, jakt, og turgåing, kan alle skape uro. Når villreinen opplever for mange forstyrrelser, kan den unngå områder den ellers ville ha brukt. Hvis den ikke får beite i fred, kan dette kondisjonen, ettersom den får mindre mulighet til å bygge opp fettreserver. Disse reservene er avgjørende for å overleve vinteren og for at simlene skal kunne bære fram kalver. For å oppnå kvalitetsmålene kan det derfor være nødvendig å regulere ferdsel og annen menneskelig aktivitet²⁷.

Både i faggrunnlaget til tiltaksplanen og i forbindelse med behandling av Stortingsmeldinga om villrein, er det pekt på et behov for nye virkemidler for å regulere ikke-motorisert ferdsel (til fots, på ski, sykling, kiting, hundesledeskjøring og andre friluftslivsaktiviteter). Det er understreket at det ikke ønskes generelle innstramminger i allemannsretten, men mulighet for å regulere ferdselen i særlig sårbare områder i perioder av året.

I forslaget til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde er følgende tiltak for å regulere friluftslivsferdsel i villreinområdet (ikke-motorisert ferdsel):

- Informasjons- og kanaliseringstiltak (tiltak 11, 20, 29, 30, 40, og 41)
- Sykkelforbud (tiltak 13 og 28)
- Innføre campingforbud og fjerne muligheter for villcamping (tiltak 16, 18, 23, 26 og 32)
- Begrense åpningstider på Reinheim turisthytte (tiltak 21)
- Regulering av fuglehundaktivitet (tiltak 22)
- Vurdere regelverksendringer for å regulere ferdsel innenfor verneområder (tiltak 39)
- Regulere organisert ferdsel (tiltak 42 og 48)
- Regulering av ferdsel utenfor verneområder (tiltak 51)

Tiltak 39 er tiltenkt å regulere ulike typer som ikke-motorisert ferdsel som f.eks.: villreinsafari, hundekjøring, fatbike-sykling på snøføre, el-sykling, kiting og pack-rafting. Tiltak 51 handler om en utredning av sterkere virkemidler for de tilfeller der mildere virkemidler ikke lykkes med å oppnå en mer villreinvennlig ferdsel. Villreinnemnda er kritisk til at tiltaksplanen ikke innfører sterkere virkemidler fra start og at ferdselsregulering utenfor verneområder utelates til senere prosesser. For området mellom Snøhetta og E6 har vi allerede tilstrekkelig kunnskap fra forskning og erfaring fra forvaltning av verneområder til å iverksette effektive tiltak umiddelbart. Hvis vi først prøver enda mer informasjon og kanalisering av ferdsel, før vi gjennomfører en lang prosess med utredninger som til slutt konkluderer med at sterkere tiltak var nødvendige, kan det være for sent for villreinen i dette området.

Klima- og miljødepartementet ga Miljødirektoratet i oppdrag å utrede virkemidler for ferdselsregulering, både innenfor og utenfor verneområdene. Den 30. januar 2025 oversendte Miljødirektoratet sin utredning med et forslag til høringsdokumenter som gir forvaltningen virkemidler for ferdselsregulering med hjemmel i naturmangfoldloven. Forslaget ligger ferdig utarbeidet i fanget til KLD og er klar for utsendelse på kort tid. Da kan det potensielt settes inn reguleringer i 2026 og som kan virke i flere år med mål om å snu den negative utviklingen innen 2030.

²⁷ Forslag om endringer i naturmangfoldloven – ferdselsreguleringer – Miljødirektoratet (2025)

Hovedproblemet for Snøhetta øst ferdselen mellom E6 og Snøhetta. Det er den uregulerte ferdselen som virkemidlene i dagens verneforskrifter ikke fanger opp. Villreinnemnda ønsker å være tydelig på at ferdselsreguleringer er helt nødvendig for å løse ferdselsutfordringene i Snøhetta øst, men også til dels ved trekkpassasjene mellom vest og øst. Uten regelverksendringer som gir forvaltningen virkemidler til å regulere ferdsel, både innenfor og utenfor verneområder, så vil man ikke kunne håndtere den uorganiserte ferdselen. Uten et slikt virkemiddel vil man miste rundttrekket rundt Snøhetta og frarøve villreinen muligheten å trekke til vinterbeiter og kalvingsområder. Man vil ikke kunne gjenopprette og styrke trekkområdene mellom Snøhetta vest og øst og dermed ikke oppnå gul tilstand innen 2050.

Villreinnemnda mener innføring av ferdselsreguleringer må inngå i tiltaksplanen og at Klima- og miljødepartementet må sende forslaget fra Miljødirektoratet på høring i 2025 for at tiltaket skal kunne få en målbar effekt innen 2030.

Motorferdsel

Klima- og miljødepartementet bruker ikke de styringsmulighetene de har for å regulere bruken av villreinområdene. Et eksempel på styringsmuligheter som Klima- og miljødepartementet ikke bruker er § 7 andre ledd, i motorferdselsloven:

«Departementet kan for særlig verdifulle natur- og friluftsområder ved forskrift forby eller gi nærmere bestemmelser for motorferdsel som ikke er tillatt etter § 4 første ledd, herunder også for motorferdsel på privat veg».

I stedet er det gjennomgående understreket i forslaget at foreslåtte tiltak er frivillige for både offentlige og private aktører. For å ta et rykende ferskt eksempel på hvordan frivilligheten ikke fører fram til endringer selv med dagens kunnskap i grunn. Politikere i utvalget for bygg- og arealplansaker i en kommune rundt Snøhetta behandlet i vår nye retningslinjer for motorferdsel i utmark for perioden fram til 2030. Administrasjonen i kommunen foreslo flere tiltak for å redusere motorferdselbruken i utmark for villreinområdet. Etter den lokalpolitiske behandlingen i utvalget så ble forslaget endret til at det ikke legges opp til noen reduisering av motorferdsel i utmark i villreinområdet. Dette er ikke unikt, og vil skje i hver eneste kommune om det fortsatt legges opp til en frivillig gjennomføring. Det er ikke lokalpolitisk vilje til å gjøre tilstrekkelig kraftfulle tiltak. Forslagene slik de foreligger i tiltaksplanen nå vil ikke bidra til å snu negativ utvikling eller å forbedre tilstanden i villreinområdet av denne grunn.

I forslaget er tiltakene 12, 14, 15, 17, 19, 25 og 27 knyttet til innstramming av bruk av veier i villreinområdet og derfor påvirker friluftslivferdselen. Åpne og tilgjengelig veier fører til mer ferdsel og ferdsel lengre inn i villreinområdet. Tiltak 44 går på økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark og tiltak 45 går på effektivisering av dispensasjonsprosessen. Nemnda mener at dette er et positivt tiltak. Tiltak 45 vil ikke direkte føre til en reduksjon i antall dispensasjoner og motorferdsel i utmark. Den vil gi et grunnlag for kommunene som skal vurdere om dispensasjon skal innvilges eller ikke. I dag får ikke nemnda nødvendigvis nye retningslinjer eller dispensasjonssaker på motorferdsel inn til høring. Dette må på plass.

Tiltak der villreinnemnda er tiltenkt et ansvar

Tiltak 6: Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villrein i Snøhetta villreinområde

Viser til pbl. § 19-1 Søknad om dispensasjon

«Dispensasjon krever grunnlagt søknad. Før vedtak treffes, skal naboer varsles på den måten som nevnt i § 21-3. Særskilt varsel er likevel ikke nødvendig når dispensasjonssøknad fremmes samtidig med søknad om tillatelse etter [kapittel 20](#), eller når søknaden åpenbart ikke berører naboens interesser. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i [§ 1-8](#).»

Villreinnemnda er et statlig viltorgan og skal allerede etter § 19-1 få mulighet til å gi uttale før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8. I praksis så er det veldig varierende hvor mye dette etterleves i kommunene og nemnda har «mistet» en del saker opp igjennom årene av den grunn.

Nemnda viser til stortingsmeldingen og regjeringen-vil tiltaket:

«Greie ut korleis villreinnemndene kan få ei tydelegare rolle i arealsaker som gjeld villreinområde, i saker der villreinnemndene vil vere underlagt Klima- og miljødepartementet.»

Vi kan ikke se at verken høringsnotatet eller tiltaksplanene legger opp til at villreinnemnda får en tydeligere rolle i arealsaker enn hva vi har i dag. Tiltaket kan endres til å gjelde alle plansaker i villreinområdet og at nemnda kan være høringsinstans i alle saker som er aktuelle for arealbruken i leveområdet til villreinen.

Det er viktig at villreinnemnda gjøres til en høringspart i dispensasjonssaker om motorferdsel. Dette punktet er ikke formalisert, og det varierer stort hvorvidt kommunene sender sine dispensasjonssaker som er innenfor villreinområde til nemnda for uttale. Dette bør tydeliggjøres i tiltaksplanen.

Tiltak 8: Dialogforum for villreinforvaltning

Tiltaket kan medføre behov for midler til å opprette et slikt forum, uavhengig av hvilket organ som skal være ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket. Dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjetttrammer.»

Høringsutkastet nevner tre mulige alternativer for hvem som skal ha ansvaret for dialogforumet: Statsforvalteren, fylkeskommunen eller villreinnemnda. KLD anbefaler at Villreinnemnda får denne rollen.

Å drifte et slikt dialogforum vil kreve en betydelig innsats, anslagsvis en fordobling av dagens budsjett, dersom det skal ha noen effekt på arealforvaltningen i villreinområdene. Nemnda har ikke ressurser til dette i dag. Villreinnemnda mener at dette bør være en oppgave hvor en fylkeskommune har hovedansvar, men at vi gjerne er en deltagende part i et slikt forum.

Tiltak 38: Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering

Hovedansvaret må ligge på villreinutvalg, rettighetshavere og jegere. Villreinnemnda har få til ingen muligheter til å stimulere til en økning av jegerrapportering. Vi gir ut tilskudd, ofte tilbake til villreinutvalgene, ut ifra fjorårets fellingsavgifter. Nemnda har ingen frie midler eller ressurser til å bruke. Villreinutvalget står i større grad fritt til å dele ut ris eller ros i forbindelse med jegerrapporteringen. Rettighetshaverne i området bør kunne ivareta tiltak 38 på en utmerket måte, innenfor de økonomiske rammene de har. Utvalget rapporterer sine resultateter inn til nemnda som igjen viderefremidler rapporteringen til SSB.

Etter det nemnda forstår så er kvalitet på rapporteringen nokså varierende. Kanskje NJFF burde fått et delansvar for å avholde en holdningskampanje eller utarbeide jegerveiledning? Etter nemndas syn er det fortsatt rom til forbedring og tiltaket støttes derfor.

Om nemndas oppgaver

Viser til Meld. St. 18 om villrein:

Regjeringa vil: «Vidareføre villreinutvala og villreinnemndene og vurdere korleis deira oppgåver i forvaltninga kan vidareutviklast og forsterkast.»

Villreinnemnda ikke se at høringsnotatet eller forslagene til tiltaksplanene har ført til at oppgavene til villreinnemnda har blitt videreutviklet eller forsterket. Nemnda har videre store utfordringer med å håndtere dagens nivå med saker som kommer inn til høring eller for en uttalelse. Villreinnemnda la ned arbeidet i månedsskiftet september/oktober i 2024 etter at budsjettet tok slutt.

Ressurser

Tiltak 47: Operasjonalisering av villreinfond

Villreinfond

Tiltaksplanen er svært tydelig på at alt skal skje «*innenfor gjeldende budsjetttrammer*». Det er ingen signaler om øremerkede midler til tiltaksplanarbeidet. Departementet viser videre til at det i forbindelse med revisjon av gamle vassdragskonsesjoner blir oppretta såkalte «Villreinfond» som består av en engangsutbetaling. Det er en betydelig engangsutbetaling, men skal villreintiltak baseres på forrentningen av disse fondene, blir det små og utilstrekkelige årlige beløp for å gjennomføre tiltak. For Snøhetta ble det i 2021 gjennom kongelig resolusjon pålagt at 10 mill. kroner skulle avsettes til villreinfond i forbindelse med Aurautbyggingen som delte Snøhettareinen i to bestander og som forhindret trekk mellom sommer- og vinterbeiter. Nemnda mener at midlene som skal gis gjennom villreinfond er en kompensasjon for et tap og ikke skal brukes opp i prosess.

Status etter fire år er at midlene enda ikke er avsatt på fond. Forsinkelsen med utbetalingen gjør at villreinfondet taper seg i verdi for hver dag som går på grunn av inflasjon og ved at man går glipp av renters rente-effekten. Hadde midlene blitt satt på fond umiddelbart etter avgjørelsen i kongelig resolusjon, ville villreinfondet hatt betydelig mer midler til rådighet inn mot tiltaksprosessen som kommer nå i 2025. Det er i utgangspunktet satt av en nokså liten sum sammenlignet med den totale negative påvirkningen av Aurautbyggingen og derfor er hver krone i fondet viktig.

Departementet viser i tiltak 47 til at: «*[...] Arbeidet er pågående, og Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet tar sikte på å ferdigstille dette arbeidet i løpet av 2025.*» I den forbindelse viser nemnda til brev til Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet den 13. mars 2025 der fire villreinnemnder krever kompensasjon og utbetaling av renters rente for villreinfond.

Vi krever at tapet som følge av forsinkede utbetalinger kompenseres når midlene til villreinfondene fordeles. Vi mener det er både rimelig og nødvendig at renters rente beregnes og utbetales, slik at fondet vokser i takt med den økonomiske utviklingen og dermed bedre kan bidra til å ivareta villreinens leveområder. Dette vil også kompensere for tapte renter og inflasjon.

Siden villreinområdene ikke har hatt tilgang til midlene, krever vi en økonomisk kompensasjon som reflekterer dette. Dersom utbetalingene ytterligere forsinkes, må kompensasjonen justeres tilsvarende.

Villreinnemnda ber derfor Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet gjennom tiltak 47 om å sikre at renters rente beregnes og utbetales for vedtatte villreinfond. Dette vil være et viktig skritt for en bærekraftig forvaltning av villreinens leveområder. For fremtidige revisjoner der nye villreinfond opprettes, ber vi om at regulanten pålegges å sette av midlene umiddelbart ved vedtakstidspunktet.

Miljøpåvirker-betaler-prinsippet

«[...] regjeringen vil utrede om og hvordan villreinfondet kan gjøres tverrsektorielt og i tråd med miljøpåvirker-betaler-prinsippet i naturmangfoldloven § 11, i forbindelse med tyngre tekniske inngrep som vil påvirke areal som blir brukt av villrein. Klima- og miljødepartementet vil følge opp dette gjennom oppfølgingen av villreilmeldingen i samarbeid med berørte departementer.»

Villreinnemnda støtter dette prinsippet, men vil belyse om at villreinområdet ikke har kapasitet til så mye mer miljøpåvirkning. Det er et dagsaktuelt tema i forbindelse med tunge tekniske inngrep i damforbedringstiltak. For en større effekt på å forbedre tilstanden til Snøhetta bør en større del av fokuset nå framover være på å restaurere mer av gammel miljøpåvirkning.

FoU-prosjekter

Tiltak 37: FoU-prosjekt rovvilt og villrein

Villreinnemnda støtter all forskning og dokumentasjon på rovviltets og parasittenes (sau-villrein interaksjoner) påvirkning på villrein.

Vedlegg til sak 33-2025 Høringsuttalelse - Forslag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde

1. Hovedbudskap:

- Villreinnemnda mener forslaget til tiltaksplan ikke er kraftig nok til å snu den negative utviklingen innen 2030, slik Stortinget har bestemt.
- Tiltaksplanen bryter med Stortingets mandat om sektorovergrepene og ambisiøse tiltak.
- Det er store avvik mellom faggrunnlaget og det som faktisk foreslås i planen, og mange viktige tiltak er svekket eller fjernet uten tungtveiende begrunnelser.
- Tiltaksplanen er flytende, og det er vanskelig å gripe tak i konkrete tiltak. Alle tiltak er i spill og det er utfordrende å se tiltakene i sammenheng av den grunn.

2. Frivillighet og ansvarsforskyving:

- Planen bygger i for stor grad på frivillighet fra kommuner og lokale aktører, noe erfaring viser gir svak gjennomføring og liten effekt.
- Det mangler statlig styringsvilje, konkrete virkemidler og øremerkede midler, og mange tiltak fremstår som symbolske.

3. Kritik av ressurstilgang og rollefordeling:

- Kommunene har dårlig økonomi og vil ikke kunne følge opp tiltak uten friske midler.
- Villreinnemnda gis ikke reell styrking av sin rolle, til tross for føringer i stortingsmeldingen.
- Planen mangler tilstrekkelig finansiering og gjennomføringskraft, og tiltak blir liggende i løse luften.

4. Vurdering av enkelt-tiltak:

- Nemnda støtter flere konkrete tiltak, men påpeker at gjennomførbarheten er usikker uten statlig forankring.
- Mange tiltak er vagt formulert, overlatt til lokale initiativ, og preget av dialog fremfor handling.

5. Om villreinfond og kompensasjon:

- Nemnda krever at tap grunnet forsinket utbetaling av villreinfond kompenseres med renters rente.
- Midlene må ved senere konsesjoner eller revideringer av konsesjoner være tilgjengelige fra dag én.

6. Oppfordring til handling:

- Villreinen er i en kritisk situasjon, og det er behov for klar statlig styring, forpliktende tiltak og prioritering av villreinhensyn foran andre interesser.
- Å skyve vanskelige beslutninger foran seg vil føre til større problemer og konflikter senere.
- Knutshøreinen er en del av den genetisk mest ville villreinen vi har i landet vårt og det er et internasjonalt ansvar å ivareta denne genetiske variasjonen.

Uttalelsen er delt opp i en generell og en spesifikk del

Generell del

Bakgrunn for tiltaksplanen

Det er et svært omfattende arbeid som ligger bak tiltaksplanene:

- Behandling av Naturmangfoldmeldingen¹ i Stortinget 23. mai 2016: «Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein» (etter nml. §13)
- Ekspertgruppe nedsatt for å lage et forslag til kvalitetsnorm².
- Forskriftsarbeid: Omfattende høringsrunde. Forskriften vedtatt i 2020³.
- Klassifisering av de nasjonale villreinområdene i 2022. Ekspertvurderinger med bidrag fra regionale arbeidsgrupper⁴.
- Klassifisering av de ikke-nasjonale områdene i 2023⁵.
- 2022: KLD vedtar å utarbeide tiltaksplaner for de nasjonale villreinområdene som ble klassifisert som røde (dårlig kvalitet). Oppdrag til Mdir – videresendt til Statsforvalterne.
- 2023: SF ledet prosjektgrupper som utarbeidet tilråding til tiltaksplan, i tillegg til informasjons- og involveringsarbeid mot ulike brukergrupper. Tilråding fra prosjektgruppene, SF'ene og Mdir oversendt KLD i slutten av 2023⁶.
- 2024: Regjeringen presenterte sin politikk for å forbedre tilstanden for villrein⁷
- 2025: KLD sender de første tiltaksplanene på høring. Etter åpne møter og møter med kommuner, fylkeskommuner og organisasjoner i arbeidet med tiltaksplanene.

Klima- og miljødepartementet har med andre ord hatt et solid kunnskapsgrunnlag for å utarbeide tiltaksplanene.

Brudd på mandatet gitt av Stortinget

Stortinget ga «regjeringen mandat til å iverksette tiltaksplaner som er tilstrekkelig ambiøse til å snu den negative trenden for villreinen, og vektlegger at det er nødvendig med tiltak i alle sektorer for å snu den negative utviklingen». I sitt eget høringsforslag skriver Klima- og miljødepartementet at den overordnede vurderingen er at de foreslåtte tiltaksplanene vil ha liten mulighet til å snu den negative utviklingen innen 2030. Når Klima- og miljøministeren konfronteres med dette gjennom et skriftlig spørsmål⁸, erkjenner klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen at: «[...] at tiltaksplanene som er foreslått trolig ikke er kraftige nok til å alene stoppe den negative utviklingen i disse villreinområdene allerede innen 2030». **Med dette har ikke departementet oppfylt sitt mandat gitt av Stortinget.**

Stortingsmeldingen⁹ som et samlet storting stilte seg bak i 2024 fastsatte flere villreinmål, deriblant at den negative utviklingen skulle snus innen 2030. Det kan da ikke være slik at departementet og Statsråd Eriksen allerede nå, ett år etterpå, har gitt opp de fastsatte målene. Det har de ikke mulighet til. Departementet **skal** iverksette tiltaksplaner med kraftfulle nok tiltak til at man faktisk klarer å snu den negative utviklingen innen 2030.

¹ Meld. St. 14 (2015–2016) – Natur for livet

² NINA rapport 1400

³ Kvalitetsnorm for villrein

⁴ NINA rapport 2126

⁵ NINA rapport 2372

⁶ [Faggrunnlag til tiltaksplan for villrein | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

⁷ Meld. St. 18 (2023-2024) – Ein forbetra tilstand for villrein

⁸ Dokument nr. 15:1708 (2024-2025) – innlevert 20.03.2025 og besvart 26.03.2025.

⁹ Meld. St. 18 (2023-2024) – Ein forbetra tilstand for villrein

Departementet understreker dette selv i høringsnotatet: «Gjennom redegjørelsen for null-alternativet i Meld. St 18 (2023-2024) vurderer departementet at det er godtgjort et behov for å sette i verk kraftfulle tiltak for å forbedre tilstanden for villreinen»¹⁰.

Villreinnemnda er derfor særdeles kritisk til forslagene fra Klima- og miljødepartementet.

Stort avvik mellom faggrunnlag og forslag til tiltaksplan

Villreinnemnda deltok i prosjektgruppa som sto bak faggrunnlaget bak dette forslaget. Mandatet til prosjektgruppa var å snu den negative utviklingen og i første omgang få villreinområdet opp til middels tilstand. Dette var fastsatt før de politiske målene i stortingsmelding om villrein. Videre skulle tiltakene kost/nytte-vurderes og det skulle tilstrebes å oppnå konsensus i arbeidet. Det medførte mange tøffe, men gode diskusjoner hvor gode tiltak for villrein ble forkastet da konsekvensene ble vurdert for store. Mange tiltak ble modifisert, justert og myknet opp. Under stort tidspress kom gruppen fram til mange gode forslag til tiltak på kort og lang sikt, og hvor det var konsensus for de aller fleste tiltakene. Tiltakspakkene i faggrunnlaget var ment å virke sammen, men nå når tiltakspakkene er så endret på så vil ikke effektene av tiltakene være de samme. Villreinnemnda mener at departementets forslag avviker så mye fra oversendelsen fra prosjektgruppa at vi forbeholder oss retten til å ytre andre synspunkter og meninger om tiltakene enn hva vi til slutt stilte oss bak i faggrunnlaget.

Villreinnemnda viser til videre til energi- og miljøkomiteens behandling¹¹ av stortingsmeldingen:

*«Komiteen viser videre til at prosjektgrupper ledet av statsforvalterne har laget utkast til tiltaksplaner for sju nasjonale villreinområder med anbefalinger om tiltak for å bedre forholdene for villreinen. **Komiteen mener disse anbefalingene bør vektlegges tungt og at tiltak som anbefales, bare bør legges bort når det er svært gode grunner til det.** Komiteen erkjenner imidlertid at sumvirkningene for rettighetshavere, grunneiere, brukere av allemannsretten og friluftslivet må vurderes nøye og en må sikre en forholdsmessig fordeling av tiltakene mellom de ulike brukerinteressene.»*

Komiteen la vekt på at det skulle svært, gode grunner til å legge bort tiltak fra faggrunnlaget, men at konsekvenser for andre måtte vurderes nøye. Som en generell kommentar vil vi si at departementet har gått langt i å legge bort tiltak fra faggrunnlaget og vi mener at begrunnelsene i flere tilfeller er tynne. Vi vil gå mer spesifikt inn på tiltak som er lagt bort og begrunnelsene lenger ned.

Selvmotsigelser i tiltaksplanen

Tiltaksplanen erkjenner at kraftfulle tiltak er nødvendige, men overlater likevel beslutningen om gjennomføring til frivillige prosesser. Dette kan føre til at de mest effektive, men kontroversielle tiltakene, som stenging av ferdselsårer eller ferdselsreguleringer, ikke blir gjennomført. Det understrekes et behov for en helhetlig og restriktiv arealforvaltning for å forhindre videre fragmentering av villreinens leveområder. For å løse dette skal kommunene uten statlige pålegg, frivillig slutte seg til tiltakene og selv vurdere om arealplaner skal revideres. Å kreve en restriktiv arealforvaltning samtidig som kommunene gis frihet til selv å bestemme om de vil delta i den retningen, fører erfaringsmessig til at villreinhensyn taper opp imot lokalpolitiske interesser.

¹⁰ Høringsnotatet s. 17

¹¹ Innst. 374 S (2023-2024)

Tiltaksplanen legger vekt på at det skal være en høy terskel for nye inngrep i villreinområdet, samtidig som den avstår den fra å foreslå konkrete tiltak mot arealkrevende tiltak som hyttebygging, vindkraftutbygging og mineralutvinning, og overlater vurderingen til fremtidige høringer og lokale prosesser (tiltak 5). Dersom man ønsker å sikre høy terskel for inngrep, burde dette i større grad reflekteres i klare, juridisk bindende forbud. Ved å åpne for lokale vurderinger og videre frivillige prosesser legges det til rette for en uendra retning i arealforvaltningen. Det er for øvrig svært tydelig at Energidepartementet ikke ønsket noen forbud i planene som en sikkerhetsventil for deres potensielle framtidige aktiviteter i villreinområdet. Det skal erfaringsmessig ikke mye til fra kraftsiden før de mener at prosjektet er av stor samfunnskritisk betydning. Uten forbud så vil dilemmaet komme på dagsorden og der må villreinhensyn vike.

Ressurser

Seks av ti kommuner gikk med underskudd i 2024¹². Likevel er det lagt opp til at kommunene på frivillig initiativ skal følge opp de mange tiltakene. For mange av kommunene i regionene har de flere tiltaksplaner å følge opp i tiden framover. Hvor tenker KLD at kommunene skal hente midler og sette av ressurser fra, når de allerede sliter med å utføre lovpålagte oppgaver. Mener KLD at det er sannsynlig at kommunene tar ressurser fra andre oppgaver som helse, skole eller eldreomsorg for å følge opp tiltaksplanene? Kommunene burde tilføres friske midler slik at de faktisk setter av ressurser til å følge opp tiltaksplanen. Den manglende satsingen understøtter det at regjeringen ikke har et reelt ønske om å snu den negative utviklingen.

Om nemndas oppgaver

Viser til Meld. St. 18 om villrein:

«Regjeringa vil: «Vidareføre villreinitvala og villreinnemndene og vurdere korleis deira oppgåver i forvaltninga kan vidareutviklast og forsterkast.»

Villreinnemnda ikke se at høringsnotatet eller forslagene til tiltaksplanene har ført til at oppgavene til villreinnemnda har blitt videreutviklet eller forsterket. For å understreke, å ha ansvar inn i et dialogforum er ingen forsterkning. Villreinnemnda har videre store utfordringer med å håndtere dagens nivå med saker som kommer inn til høring eller for en uttalelse. Villreinnemnda la ned arbeidet i månedsskiftet september/oktober i 2024 etter at budsjettet tok slutt. Det er flere villreinnemnder som er i samme situasjon som vår.

Et tankekors

Klima- og miljødepartementet skriver selv i høringsnotatet:

«Over flere tiår har det blitt iverksatt en rekke tiltak for å ta vare på villreinen, for eksempel opprettelse av verneområder der villrein er del av verneformålet, etableringen av norsk villreinsenter og vedtagelse av regionale villreinplaner etter plan- og bygningsloven, samt en rekke lokale tiltak i regi av kommuner og organisasjoner, uten at dette har vært tilstrekkelig for å snu den negative utviklingen.»

For å snu den negative utviklingen, som departementet ikke selv har tro på, høres det tiltak som planlagt styrking av villreinsenteret, revisjon av regionale villreinplan, og lokale tiltak som frivillig må gjennomføres av kommunene og andre aktører. Med andre ord, akkurat de samme tiltakene som de selv har peker på at ikke har fungert over flere tiår. Departementet har lagt til side de

¹² [Regnskapet til flere kommuner klare: Kommune-Norge sliter økonomisk – NRK Troms og Finnmark](#)

faglige rådene fra Miljødirektoratet, statsforvalterne og prosjektgruppa i utarbeidelsen av tiltaksplanen.

Departementet må nå vise styringsvilje. Vi er på tiende året med omfattende prosesser om kvalitetsnorm, klassifisering, faggrunnlag og nå forslag til tiltaksplan for å bedre villreinens tilstand, men resultatene uteblir. Det er nå tid for handling. Det foreliggende forslaget vitner om en unnvikende tilnærming til problemstillingene, der hensynet til konfliktfrihet veier tyngre enn nødvendige tiltak. Forvaltning krever evnen til å balansere ulike interesser, men også mot til å prioritere det som er nødvendig for å nå langsiktige mål. Villreinen står i en kritisk situasjon, og å unngå beslutninger for å minimere konflikter er en kortsiktig strategi som vil gjøre problemene større på sikt. Ved å unnlate å handle nå, skyver man problemene foran seg, noe som vil kreve langt mer inngripende tiltak senere – og dermed skape enda større konflikter. Tiden for utsettelse er over; det kreves klare beslutninger og kraftfulle tiltak for å sikre villreinens fremtid. Knutshøreinen er tross alt regnet for å være av rent villreinopphav og har genetisk variasjon som er av internasjonal interesse for vår nasjon å ivareta.

Konkret del

Faggrunnlaget er tydelig på at Knutshø er et utsatt villreinområde med betydelig påvirkning fra arealinngrep og ferdsel. Det anbefaler kraftige, strukturelle og ikke-frivillige tiltak som vil innebære klare avgrensninger og til dels redusert menneskelig aktivitet i viktige leveområder. Forslaget til tiltaksplan velger derimot en mykere, frivillig og prosessorientert linje, hvor nesten alt bygger på dialog og lokalt samarbeid – til tross for at faggrunnlaget peker på at dette ikke har vært tilstrekkelig tidligere. «Vaskingen» av faggrunnlaget hos departementet har ikke noen effekt. Hvem skal kjøre prosessene? Kommer det ikke øremerkede midler til prosessarbeid eller gjennomføring av tiltak så vil det heller ikke skje noen ting.

Tiltakspakke 1

Tiltak 1: Dette fremstår som et viktig strukturelt grep som kan gi nødvendig overbygning til lokal og regional planlegging. Likevel avhenger tiltaket sterkt av tverrdepartemental samordning og politisk vilje på nasjonalt nivå. Allerede eksisterende retningslinjer har ikke hatt tilstrekkelig effekt, og utfordringen ligger derfor nå i praktiseringen og etterlevelsen. Punktet om villrein vurderes som vakt. Uten tydelig statlig oppfølging vil tiltaket lett kunne forbli symbolsk.

Tiltak 2: Dette er et tiltak med potensial, og kan være veiledende for kommunene i plansammenheng. Kommunene som planmyndighet og Statsforvalteren med innsigelsesmyndighet burde få delansvar for etterlevelsen.

Tiltak 3: Tiltaket er et av de mest konkrete tiltaket i hele planen: kommunene oppfordres en «planvask» – en gjennomgang og revidering av eksisterende arealplaner for å fjerne utdaterte og konfliktfylte utbyggingsformål. Dette er i tråd med anbefalingene i faggrunnlaget og kan ha stor effekt dersom det gjennomføres. Imidlertid er dette svært ressurskrevende arbeid som kommunene sjelden prioriterer uten øremerkede midler eller statlig pålegg. Lokale interesser, som økonomisk utvikling og næringsliv, kan være konfliktmomenter i en slik planvask, noe som reduserer tiltakets effekt.

Tiltak 4: Tiltak 4 har som mål å etablere regionale grep for bedre arealforvaltning på tvers av kommunegrenser. Dette er prinsipielt fornuftig i et område der villreinens leveområder ikke

følger administrative skillelinjer. Problemet er at tiltaket er vagt formulert i tiltaksplanen – det er uklart hvilke konkrete virkemidler som skal tas i bruk, hvilke aktører som skal ha ansvar, og hvordan tiltaket skal realiseres. Dermed fremstår det mer som en ønsket retning enn et faktisk tiltak, og dets effekt blir avhengig av lokale initiativ og frivillige prosesser.

Tiltak 5: Tiltaket er rettet mot sektorlovgivning og fastslår at det skal være høy terskel for nye inngrep etter sektorlover som energiloven og mineralloven. Dette er essensielt sett i lys av den sektorvise utbyggingspraksisen som har bidratt til fragmentering i villreinområdene. Men også her er tiltaket vagt og mangler konkrete virkemidler. Det legges ikke opp til forskriftsendringer eller klar statlig samordning, og det overlates til de enkelte sektormyndighetene å vurdere og "ta hensyn". Dermed er det stor fare for at sektorer med motstridende målsettinger fortsatt vil kunne tillate inngrep som svekker villreinens leveområder.

Tiltak 6: Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villrein i Knutshø villreinområde. Viser til pbl. § 19-1 Søknad om dispensasjon
«Dispensasjon krever grunnlagt søknad. Før vedtak treffes, skal naboer varsles på den måten som nevnt i § 21-3. Særskilt varsel er likevel ikke nødvendig når dispensasjonssøknad fremmes samtidig med søknad om tillatelse etter kapittel 20, eller når søknaden åpenbart ikke berører naboens interesser. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8.»

Villreinnemnda er et statlig viltorgan og skal allerede etter § 19-1 få mulighet til å gi uttale før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8. I praksis så er det veldig varierende hvor mye dette etterleves i kommunene og nemnda har «mistet» en del saker opp igjennom årene av den grunn.

Nemnda viser videre til stortingsmeldingen og regjeringen-vil tiltaket:

«Greie ut korleis villreinnemndene kan få ei tydelegare rolle i arealsaker som gjeld villreinområde, i saker der villreinnemndene vil vere underlagt Klima- og miljødepartementet.»

Vi kan ikke se at verken høringsnotatet eller tiltaksplanene legger opp til at villreinnemnda får en tydeligere rolle i arealsaker enn hva vi har i dag. Tiltaket kan endres til å gjelde alle plansaker i villreinområdet og at nemnda kan være høringsinstans i alle saker som er aktuelle for arealbruken i leveområdet til villreinen.

Det er viktig at villreinnemnda gjøres til en høringspart i dispensasjonssaker om motorferdsel. Dette punktet er ikke formalisert, og det varierer stort hvorvidt kommunene sender sine dispensasjonssaker som er innenfor villreinområde til nemnda for uttale. Dette bør tydeliggjøres i tiltaksplanen.

Tiltak 7: Villreinnemnda støtter tiltaket.

Tiltak 8: Dialogforum for villreinforvaltning. *«Tiltaket kan medføre behov for midler til å opprette et slikt forum, uavhengig av hvilket organ som skal være ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket. Dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.»*

Høringsutkastet nevner tre mulige alternativer for hvem som skal ha ansvaret for dialogforumet: Statsforvalteren, fylkeskommunen eller villreinnemnda. KLD anbefaler at Villreinnemnda får

denne rollen. Å drifte et slikt dialogforum vil kreve en betydelig innsats, anslagsvis en fordobling av dagens budsjett, dersom det skal ha noen effekt på arealforvaltningen i villreinområdene. Nemnda har ikke ressurser til dette i dag. Villreinnemnda mener at dette bør være en oppgave hvor en fylkeskommune har hovedansvar, men at vi gjerne er en deltagende part i et slikt forum.

Tiltak 9: Villreinnemnda støtter tiltaket. Tiltaket bør koordineres med valgcyklusen i kommune- og fylkestingsvalg.

Tiltak 10: Samlet vurdering av naturrestaureringsprosjekter. Tiltaket støttes, og nemnda viser til restaureringstiltak fra faggrunnlaget.

Tiltak 11: Ikke tilrettelegge for trekk over til Forollhogna. Sammenlignet med bestander i andre nasjonale villreinområder ble grad av genetisk variasjon i Knutshø funnet å være i mellomsjiktet. Villreinbestanden i Knutshø var genetisk signifikant forskjellig fra bestander i alle andre nasjonale områder med størst forskjell til bestanden i Forollhogna. Målt i grad av genetisk variasjon ble Forollhogna funnet å være i det nedre sjiktet¹³. Det mener villreinnemnda er grunnlag nok for å unngå trekk mellom villreinområdene. Villreinnemnda støtter tiltaket.

Tiltak 12 og 16: Tiltakene har en klar målsetting om å redusere menneskelig tilstedeværelse og forstyrrelser i sentrale villreinområder i sommerhalvåret, noe som er i tråd med anbefalingene i faggrunnlaget. Knutshø har et stort nettverk av veier gjennom flere kommuner. Kvalitetsnormen viser at 94,6 % av funksjonsarealet for sommer og høst i Knutshø har redusert kvalitet, hovedsakelig grunnet det omfattende veinettet som skaper barrierer for villreinens trekk og arealbruk. I utgangspunktet har Knutshø middels tilstand for delnorm 3, men når så store funksjonsarealer har middels tilstand så anbefalte ekspertgruppa (i kvalitetsnormen) at delnorm 4 burde nedklassifiseres til dårlig tilstand⁴. Dette peker på behovet for å redusere menneskelig aktivitet i og rundt nøkkelområder for trekk gjennom kraftfulle tiltak.

Likevel er gjennomførbarheten for disse tiltakene usikker, gitt at de avhenger av frivillig deltakelse fra veieiere og kommuner. Uten statlige virkemidler eller reguleringer, kan det bli vanskelig å oppnå nødvendig effekt. I tillegg kommer det budsjettmessige hensyn – både gjennomføring og oppfølging må dekkes innenfor eksisterende budsjetttrammer, og det fremstår uklart hvorvidt dette er realistisk uten ytterligere finansiering.

Når departementet er så tydelig på at de ikke ønsker noen stenging av mindre veier som leder langt inni villreinområdet vil nemnda påpeke at det foreslåtte tiltaket ikke er tilstrekkelig, men bedre enn ingenting. Nemnda støtter tiltaket og de foreslåtte plasseringene for forbudene. Etter nemndas mening er det et generelt gap mellom ambisjon og virkemiddelstyrken som svekker effekten av tiltakene knyttet til veiene.

Viser videre til:

«For enkelte av de mindre sideveiene (Vinstradalsvegen (fra Ryphusan), Bekkelægervegen og Tanglægervegen (fra bro/krysset ved campingen Naustvika) foreslås det at det i etterkant av første klassifisering av villreinområdet etter at tiltaket er innført vurderes om det er behov for ytterligere restriksjoner i form av å stenge veiene for allmenn motorisert ferdsel.»

¹³ Vedlegg 7.6 i NINA rapport 2126

I all den tid at departementet ikke ønsker å stenge mindre veier for allmenn motorisert ferdsel i denne tiltaksplanen blir et ekstra viktig at det likevel at det åpnes for dette i neste tiltaksplan.

Tiltak 13: Opparbeiding av alternativ pilegrimstrasé i Drivdalen og informasjonstiltak. Villreinnemnda støtter det todelte tiltaket. Det er viktig at traseen blir lagt om for å gi et presset vestområde pusterom.

Tiltak 14: Dialog om å vurdere nedlegging av campingplassen «Sandtaket» ved Langtjønn /Langsjøen. Villreinnemnda støtter tiltaket og påpeker at her bør Statskog SF og Folldal fjellstyre kjenne sin besøkelsestid.

Tiltakspakke 3

Tiltak 15: Omlegging av skutertraséen inn til Orkelsjøen. Tiltaket vil naturligvis være positiv for arealbruken på vinterstid. Det kan bidra til å frigi et område på om lag 45 km² som tilsvarer området fra Bøasætra til fremst på Risberget. Tiltaket vil kunne være et ledd i å utvide arealbruken lenger øst. Villreinnemnda mener likevel at en eventuell omlegging bør avventes til at man har resultatene fra det pågående GPS-prosjektet.

Tiltak 16: Stopp- og parkeringsforbud på enkelte veier. Se tiltak 12.

Tiltak 17: Avslutte eller redusere omfang av vinterbrøyting på Sjøliveien. Det er skissert tre alternativer for vinterbrøyting. Det er lite som skiller alternativ 1 og 2, og for alternativ 3 er det skissert at det kan brøytes to ekstra kilometer på veien fra sør. For alternativ 1 og 2 tilsvarer det at 6,5 km vei blir ubrøytet på østsiden av Savalen, og for alternativ 3 tilsvarer det 4,5 km. Trekket over Savalen er under sterkt press og vi er usikre på hvor ofte det brukes. Vi vet det har trukket villrein over isen på Savalen tidligere. Det observeres rein årlig øst for Savalen og det finnes snart ingen trekkpassasjer fra hovedbestanden i Knutshø til reinen i Gråvola-området. Å la være å vinterbrøyte vil vanskeligere et trekk ytterligere. Nemnda mener at når man først skal gjøre et slikt tiltak bør det gjøres skikkelig. Nemnda støtter alternativ 1 og 2. Alternativ 3 betyr at det ikke er vei fram til to hytter i sørenden, og at isfiskere enten må gå litt lengre på isen eller kjøre rundt til vestsiden av Savalen. Det mener nemnda at må være overkommelig.

Tiltak 18: FoU-prosjekt om arealbruk og genetikk. Nemnda støtter tiltaket.

Tiltakspakke 4

Tiltak 19: Redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet. Tiltaket er alt for passivt til å håndtere problematikken. Det kan ikke være slik at man skal «vurdere tiltak». Det må tydeliggjøres. Vi har mer enn nok kunnskap om at saltsteinplasser fungerer som hot spots for smitteoverføring. I samme tiltaket er det lagt inn det med parasittbehandling før beiteslipp og der er vi enige om at en vurdering av nødvendigheten må til. Når tiltakene skrives sammen og de for så vidt er nokså ulike så mister tiltaket brodden og effekten sin.

Vi viser til faggrunnlaget til Knutshø og vurderingene som Veterinærinstituttet gjorde knyttet til salteplasser og smitteoverføring.

«I Knutshø-området har antall sau på beite økt med omkring 27 % i løpet av de siste 20 årene. En vesentlig del av denne økningen har skjedd i beitelagsområdene som omfatter arealene hvor villreinbestandens kalvings- og fostringsflokker oppholder seg mest. Det finnes ikke

offentlig tilgjengelig tallmateriale som beskriver endringene i antall og distribusjon av salteplasser, men det er naturlig å anta at denne til en viss grad følger sauetalet. I så fall vil økningen i antall sau på beite i beitelagene som bruker kalvings- og fostringsflokkområdene til villreinen, være ledsaget av økt antall salteplasser i de samme områdene (Johanson 2021, Utaaker et al. 2023).»

«Utstrakt bruk av salteplasser synes å ha økt i områdene, spesielt i Knutshø, og er begrunnet hovedsakelig med driftsmessige fordeler for sauenaeringen lokalt. Blant annet er krav om ukentlig tilsyn av sau på fjellbeite, ett argument for å bruke salteplasser. Samtidig er bruk av salteplasser et tiltak som er virker negativt for helse og velferd hos flere dyrearter. Det synes uheldig at ett tiltak går på bekostning av andre. Her bør det tenkes nytt. Argumentene for driftsmessige avhengighet av salteplasser står i kontrast til andre områder som sammenlignbart med Knutsø, hvor beitelag klarer seg uten salteplasser. Eksempel på dette er Jæren smalelag, med 39.308 dyr på beite i Ryfylkeheiene/Setesdal vesthei (pers. komm.). Her bør det være mulig å utveksle erfaringer.»

«Veterinærinstituttet mener det bør vurderes andre løsninger enn utstrakt bruk av salteplasser i de aktuelle områdene. Smitterisikoen vurderes som svært uheldig og bør tillegges større oppmerksomhet. Det synes også uheldig at så store mengder salt (ca. 80 kg på hver salteplass, 3,6 tonn/år) spres over store fjellområder med ukjente konsekvenser for miljøet. Begrensning av salteplasser bør følges opp med overvåkning av dyrenes bevegelse for å vurdere effekten og om det oppstår samlinger av dyr andre steder. Det er forståelse for beitelagenes problematisering og en gradvis nedtrapping og mulighet for å søke midler til andre tiltak, f.eks. e-bjeller, vil være en fordel.»

«[...] Bruk av salteplasser øker risiko for smitteoverføring av andre sykdommer og det er vist at salteplasser bidrar til smitteoverføring av parasitter mellom sau og rein. Salteplassene vil også bidra til økt smittpress mellom individer av samme dyreart, noe som også vil være uheldig for sauene.»

Eventuelle nye sykdommer som villreinen kan pådra seg vil også kunne smitte sau. Det er en vinn-vinn-situasjon å redusere bruken av salteplasser. Nemnda støtter også at beitenæringen ser på plasseringene og områdebruken.

Tiltakspakke 5

Tiltak 20: Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering. Hovedansvaret må ligge på villreinutvalg, rettighetshavere og jegere. Villreinnemnda har få til ingen muligheter til å stimulere til en økning av jegerrapportering. I henhold til hjorteviltforskriften kan vi pålegge rapportering, og det er allerede pålagt fra utvalgene i dag. Vi gir ut tilskudd, ofte tilbake til villreinutvalgene, ut ifra fjorårets fellingsavgifter. Nemnda har ingen frie midler eller ressurser til å bruke.

Villreinutvalget står i større grad fritt til å dele ut ris eller ros i forbindelse med jegerrapporteringen. Rettighetshaverne i området bør kunne ivareta tiltaket på en utmerket måte, innenfor de økonomiske rammene de har. Utvalget rapporterer sine resultater inn til nemnda som igjen videreformidler rapporteringen til SSB.

Etter det nemnda forstår så er kvalitet på rapporteringen nokså varierende. Kanskje NJFF burde fått et delansvar for å avholde en holdningskampanje eller utarbeide jegerveiledning? For Knutshøområdet ble det samlet inn kjever fra 84 % av de felte dyrene, og 73 % av slaktene var

ifølge jegerne selv nøyaktig veid. Kalvevektene som er ekstra viktig inn i kvalitetsnormarbeidet var betydelig høyere med 87 %. Dette er et bedre tall enn tidligere år og kan forklares med at utvalget har delt ut fiskevekter til jegerne. Etter nemndas syn er det fortsatt rom til forbedring og tiltaket støttes derfor.

Tiltak 21: Villreinnemnda støtter tiltaket så fremt at ikke det skulle være andre, gode faglige grunner til å la være.

Tiltak 22: Villreinnemnda stiller seg bak tiltaket. Dette må være et høyt prioritert tiltak av direktoratene.

Tiltak 23: Villreinnemnda stiller seg bak tiltaket. Dette må være et høyt prioritert tiltak av direktoratene.

Tiltak 24: Villreinnemnda støtter tiltaket og forventer at Miljødirektoratet støtter tiltaket gjennom sine ordninger. Tiltaket vil være viktig oppimot tiltak 39.

Tiltak 25: Vi har for lite kunnskap om drektighet helt fram til kalvingen, hva som skjer under kalving og hva som skjer med kalvene mellom kalving og kalvetelling. Spesielt i tiden etter kalving og til kalvetelling er interessant og resultatene vil kunne brukes direkte inn i bestandsforvaltningen. Støtter all forskning og dokumentasjon på rovwiltets og parasitenes (sauvillrein interaksjoner) påvirkning på villrein.

Tiltakspakke 6

Tiltakspakken er veldig generell og preget av «å vurdere» framfor «å gjennomføre». Tiltaket står i stil med det departementet selv har signalisert om at tiltaksplanen skal preges av dialog, informasjon og kanaliseringstiltak.

Tiltak 26, 27, 28: Tiltak 26 handler om at forvaltningsmyndigheter og andre med direktehjemmel «oppfordres» til å redusere omfanget av motorferdselen og justere aktiviteten i villreinområdene. Tiltak 27 går på økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark og tiltak 28 går på effektivisering av dispensasjonsprosessen. Tiltak 28 vil ikke direkte føre til en reduksjon i antall dispensasjoner og motorferdsel i utmark. Den vil gi et grunnlag for kommunene som skal vurdere om dispensasjon skal innvilges eller ikke.

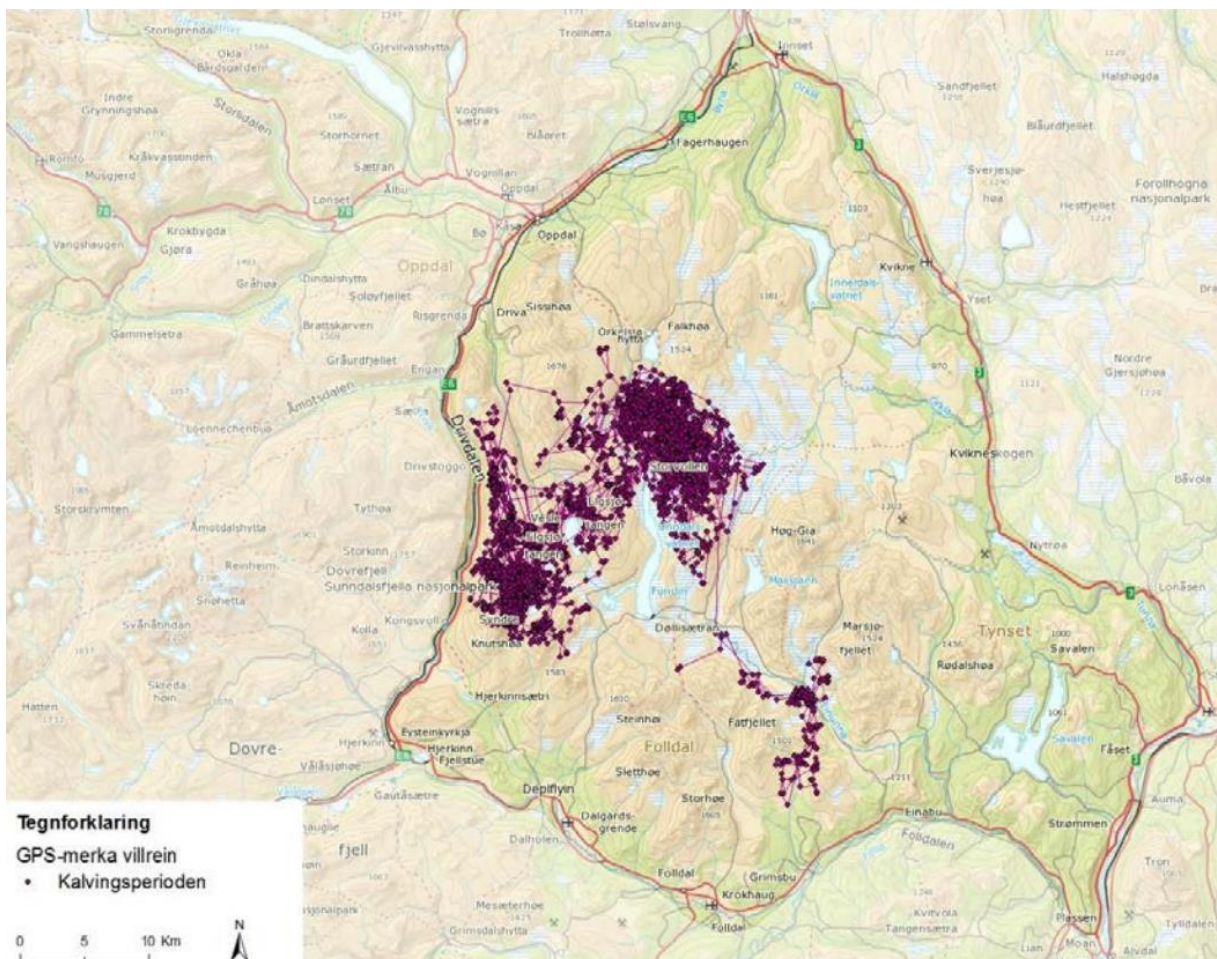
Klima- og miljødepartementet bruker ikke de styringsmulighetene de har for å regulere bruken av villreinområdene. Et eksempel på styringsmuligheter som Klima- og miljødepartementet ikke bruker er § 7 andre ledd, i motorferdselsloven:

«Departementet kan for særlig verdifulle natur- og friluftsområder ved forskrift forby eller gi nærmere bestemmelser for motorferdsel som ikke er tillatt etter § 4 første ledd, herunder også for motorferdsel på privat veg».

I stedet er det gjennomgående understreket i forslaget at foreslåtte tiltak er frivillige for både offentlige og private aktører. For å ta et rykende ferskt eksempel på hvordan frivilligheten ikke fører fram til endringer selv med dagens kunnskap i grunn. Politikere i utvalget for bygg- og arealplansaker i en kommune rundt Knutshø behandlet i vår nye retningslinjer for motorferdsel i utmark for perioden fram til 2030. Administrasjonen i kommunen foreslo flere tiltak for å

reduere motorferdselbruken i utmark for villreinområdet. Etter den lokalpolitiske behandlingen i utvalget så ble forslaget endret til at det ikke legges opp til noen reduisering av motorferdsel i utmark i villreinområdet. Dette er ikke unikt, og vil skje i hver eneste kommune om det fortsatt legges opp til en frivillig gjennomføring. Det er ikke lokalpolitisk vilje til å gjøre tilstrekkelig kraftfulle tiltak. Forslagene slik de foreligger i tiltaksplanen nå vil ikke bidra til å snu negativ utvikling eller å forbedre tilstanden i villreinområdet av denne grunn.

Tiltak 29: Villreinnemnda mener at åpningsdato for vinterstengte veier 10. juni med brøytestart 1. juni er for tidlig med hensyn til kalvingen. Figur 1 viser arealbruken for villreinen gjennom kalvingsperioden. Det er først utover i juni at dyrene trekker mot områdene i vest for å få tilgang snøfrie områder. Det ville vært fordelaktig om alle villreinområdene får samme åpningsdato. Flere av kommunene i Knutshø har andeler i andre villreinområder og av hensyn til kommunens innbyggere og for å få forståelse for regelverket bør det være samme åpningsdato. Villreinnemnda mener at åpningsdatoen ikke bør være før 15. juni.

Figur 1: Viser GPS-merkede villrein sin arealbruk i Knutshø i kalvingsperioden gjennom årene 2010-2013¹⁴.

Tiltak 31: Villreinnemnda støtter en regulering av sykling på veier og stier i Knutshø villreinområde. Samtidig har vi liten tro på at kommunene i påvente av en avklaring/høring fra

¹⁴ Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B. 2015. Villreinsens arealbruk i Knutshø. Resultater fra GPS-undersøkelsene. – NINA Rapport 1019. 131 s.

departementet på tiltak 30 og 32 kommer til å frivillig søke å oppnå en slik regulering av veier og stier. Her er det behov for en tydeliggjøring og mindre frivillighet for å igangsette en slik prosess.

Tiltak 30 og 32: Ferdelsreguleringer. Klima- og miljødepartementet ga Miljødirektoratet i oppdrag å utrede virkemidler for ferdelsregulering, både innenfor og utenfor verneområdene. Den 30. januar 2025 oversendte Miljødirektoratet sin utredning med et forslag til høringsdokumenter som gir forvaltningen virkemidler for ferdelsregulering med hjemmel i naturmangfoldloven. Forslaget ligger ferdig utarbeidet i fanget til KLD og er klar for utsendelse på kort tid. Da kan det potensielt settes inn reguleringer i 2026 og som kan virke i flere år med mål om å snu den negative utviklingen innen 2030.

Villreinen er en sky art som lett blir forstyrret av menneskelig aktivitet. Biler, ATV-er og snøskutere, samt aktiviteter som sykling, hundekjøring, moskusturisme, kiting, jakt, og turgåing, kan alle skape uro. Når villreinen opplever for mange forstyrrelser, kan den unngå områder den ellers ville ha brukt. Hvis den ikke får beite i fred, kan dette kondisjonen, ettersom den får mindre mulighet til å bygge opp fettreserver. Disse reservene er avgjørende for å overleve vinteren og for at simlene skal kunne bære fram kalver. For å oppnå kvalitetsmålene kan det derfor være nødvendig å regulere ferdsel og annen menneskelig aktivitet¹⁵.

Både i faggrunnlaget til tiltaksplanen og i forbindelse med behandling av Stortingsmeldinga om villrein, er det pekt på et behov for nye virkemidler for å regulere ikke-motorisert ferdsel (til fots, på ski, sykling, kiting, hundesledeskjøring og andre friluftslivsaktiviteter). Det er understreket at det ikke ønskes generelle innstramminger i allemannsretten, men mulighet for å regulere ferdselen i særlig sårbare områder i perioder av året.

For Knutshø vil et aktuelt område være der Pilgrimleden går over til Drivdalen. Veiledning og informasjon har ikke hatt effekt og ferdselen går over et kritisk område og til tider i en kritisk periode. Villreinnemnda støtter tiltaket og mener departementet bør sende det ferdiglagde høringsforslaget på offentlig høring allerede i 2025.

Tiltak 33: Villreinnemnda støtter tiltaket. Likevel anser vi det som lite effektivt for å snu tilstanden innen 2030 og bedre tilstanden mot 2050.

Tiltak 34: Villreinnemnda støtter tiltaket, men savner at departementet er mer tydelig i hensikten. *«Dette kan eksempelvis innebære å kanalisere ferdselen i et villreinområde vekk fra områder som er viktige for villreinen, og ut mot områder der ferdsel ikke forstyrrer villreinen.»*. Teksten må tydeliggjøres med å forsterke modalverbet til 'skal'. F. eks. til: Tiltaket skal kanalisere ferdselen i et villreinområde vekk fra områder som er viktige for villreinen, og ut mot områder der ferdsel ikke forstyrrer villreinen.

Tiltak 35: Det er uten tvil for en økning i oppsyn og veiledningspersonell om informasjon og kanalisering skal få effekt. Tiltaket støttes, men nemnda ser ikke helt hvordan tiltaket kan dekkes innenfor gjeldende rammer. Dette er mer en varig driftspost og ikke en prosjektpost for en eller få sesonger som kan dekkes gjennom tilskudd eller villreinfond. Her må det til friske midler.

¹⁵ Forslag om endringer i naturmangfoldloven – ferdelsreguleringer – Miljødirektoratet (2025)

Tiltak 36: Tiltaket er mindre relevant og har liten effekt for Knutshø i all tid moskusen holder seg i på vestsiden av E6 i Snøhetta.

Tiltak 37: Villreinnemnda mener at framfor å bruke midler på et FoU-prosjekt (tiltak 37) om klimaendringer på villrein så bør midlene prioriteres til andre tiltak. Det vil kunne kreves lange tidsserier før vi får ut noe håndfast fra et slikt prosjekt og da er det bedre å bruke kunnskapen fra klimaforskningen på Svalbard. Det ubehagelige svaret for oss mennesker på klimatiltak for villrein er å gi den mer plass. Å gi den bedre plass krever at mennesket må tilpasse seg og i noen tilfeller vike. Ved å bedre muligheten for reinen å bruke villreinområdet står bedre rustet mot effektene av klimaendringer som ising, sykdommer, parasitter m.m.

Tiltak 38: Operasjonalisering av villreinfond

Villreinfond

Tiltaksplanen er svært tydelig på at alt skal skje «*innenfor gjeldende budsjetttrammer*». Det er ingen signaler om øremerkede midler til tiltaksplanarbeidet. Departementet viser videre til at det i forbindelse med revisjon av gamle vassdragskonsesjoner blir oppretta såkalte «Villreinfond» som består av en engangsutbetaling. Det er en betydelig engangsutbetaling, men skal villreintiltak baseres på forrentningen av disse fondene, blir det små og utilstrekkelige årlige beløp for å gjennomføre tiltak. For Knutshø ble det i 2023 gjennom kongelig resolusjon pålagt at 3,4 mill. kroner skulle avsettes til villreinfond i forbindelse med utbyggingen i Einunnavassdraget. Nemnda mener at midlene som skal gis gjennom villreinfond er en kompensasjon for et tap og ikke skal brukes opp i prosess.

Status etter to år er at midlene enda ikke er avsatt på fond. Forsinkelsen med utbetalingen gjør at villreinfondet taper seg i verdi for hver dag som går på grunn av inflasjon og ved at man går glipp av renters rente-effekten. Hadde midlene blitt satt på fond umiddelbart etter avgjørelsen i kongelig resolusjon, ville villreinfondet hatt betydelig mer midler til rådighet inn mot tiltaksprosessen som kommer nå i 2025. Det er i utgangspunktet satt av en nokså liten sum sammenlignet med den totale negative påvirkningen av kraftutbyggingen og derfor er hver krone i fondet viktig.

Departementet viser i tiltak 38 til at: «*[...] Arbeidet er pågående, og Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet tar sikte på å ferdigstille dette arbeidet i løpet av 2025.*» I den forbindelse viser nemnda til brev til Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet den 13. mars 2025 der fire villreinnemnder krever kompensasjon og utbetaling av renters rente for villreinfond.

Vi krever at tapet som følge av forsinkede utbetalinger kompenseres når midlene til villreinfondene fordeles. Vi mener det er både rimelig og nødvendig at renters rente beregnes og utbetales, slik at fondet vokser i takt med den økonomiske utviklingen og dermed bedre kan bidra til å ivareta villreinens leveområder. Dette vil også kompensere for tapte renter og inflasjon. Siden villreinområdene ikke har hatt tilgang til midlene, krever vi en økonomisk kompensasjon som reflekterer dette. Dersom utbetalingene ytterligere forsinkes, må kompensasjonen justeres tilsvarende.

Villreinnemnda ber derfor Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet gjennom tiltak 38 om å sikre at renters rente beregnes og utbetales for vedtatte villreinfond. Dette vil være et viktig skritt for en bærekraftig forvaltning av villreinens leveområder. For fremtidige revisjoner

der nye villreinfond opprettes, ber vi om at regulanten pålegges å sette av midlene umiddelbart ved vedtakstidspunktet.

Miljøpåvirker-betaler-prinsippet

«[...] regjeringen vil utrede om og hvordan villreinfondet kan gjøres tverrsektorielt og i tråd med miljøpåvirker-betaler-prinsippet i naturmangfoldloven § 11, i forbindelse med tyngre tekniske inngrep som vil påvirke areal som blir brukt av villrein. Klima- og miljødepartementet vil følge opp dette gjennom oppfølgingen av villreinmeldingen i samarbeid med berørte departementer.»

Villreinnemnda støtter dette prinsippet, men vil belyse om at villreinområdet ikke har kapasitet til så mye mer miljøpåvirkning og at det ikke nytter å betale seg ut av negativ påvirkning av tiltak i tiden framover.

Tiltakspakke 8

Tiltak 39: Evaluering av tiltaksplanen for Knutshø villreinområde. Miljødirektoratet skal få ansvaret med å se på effekten av tiltak og virkemidler og hva som er årsaken til at målene ikke er nådd. Dvs. at det nylig oppstartede merkeprosjektet i Knutshø blir viktig i evalueringsprosessen. Med et merkeprosjekt kan vi finne ut om arealbruken har endret seg siden forrige merking, og eventuelt årsakene til og konsekvensene av endringen/-e. Alle effektstudier etter infrastrukturtiltak krever GPS-merking⁶. Et merkeprosjekt som på en størrele som skal gi gode nok resultater for en evauleringsprosess er kostbart og nemnda mener derfor Miljødirektoratet bør stå for en større del av finansieringen enn hva de har bidratt med så langt. Planen for evaluering må på plass fra dag 1 og hvem som skal ha ansvaret for å evaluere hvert enkelt tiltak.

Tiltak 40: Oppfølging og revidering av tiltaksplanen for villreinen i Knutshø villreinområde. Det blir i en revidering av tiltaksplanen viktig at Miljødirektoratet ikke låser seg for mye til tiltakene som har inngått i dette høringsforslaget. Det vil være andre tiltak, typisk mer kraftfulle som vil være betydelig mer relevant senere i prosessen gitt at den negative utviklingen ikke er snudd.